

ЯКА ПОДАТКОВА РЕФОРМА
ПОТРІБНА УКРАЇНІ

ЧОМУ КОЛИШНІ КДБІСТИ
ЙДУТЬ У ВЛАДУ

ЩО ДАВ УКРАЇНЦЯМ
МАЛИЙ ПРИКОРДОННИЙ РУХ

Тиждень

український www.ut.net.ua

№ 29 (142), 16 – 22 ЛИПНЯ 2010 р.

ЕДВАРД ЛУКАС
ПРО РОЛЬ
СПЕЦСЛУЖБ
У СУЧАСНІЙ
ГЕОПОЛІТИЦІ



ISSN 1996-1561



9 771996 156002

УКРАЇНСЬКИЙ ПАТРІАРХ

Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет
про Українську помісну церкву та «русскій мір»

PLEASE



Лізинг -
найбільш інтелігентний шлях
до автомобіля Вашої мрії!

<http://porscheleasing.com.ua>

Запитуйте в офіційних дилерів VW, Audi та Porsche

PORSCHE
LEASING

Юрій Макаров
про дивні рішення чинної влади



Фото тижня
Чемпіонат парадоксів



Зачистка
За що арештували экс-першого заступника голови НАК «Нафтогаз України» Ігоря Діденка



ВПРИТУЛ



Майже серйозно
Блиск і злидні гаранта

10



Володимир Панченко
про Януковича і Леніна

12



Відстоюючи українське православ'я
Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет про місію Московського Патріарха Кіріла в Україні

14

Розподіляй та витрачай
Скільки народ витрачає на своїх «слуг»



20

Місцева «демократія»
На що перетвориться процес волевиявлення за новим законом про місцеві вибори



22

Апгрейд Феміди
Як новий Закон «Про судоустрій та статус суддів» поневолює правосуддя



24



Ростислав Павленко
про Конституційний Суд, вбудований у систему

27



Три невеселі літери
Як колишні КДБісти повертаються у владні структури

28



Геополітика шпигунства
Уроки скандальної справи про виявлення агентурної мережі Росії в США

30

Кодекс без честі
Кому вигідний новий Податковий кодекс



34

Михайло Гончар
про Нафтогаз, який опинився в капкані

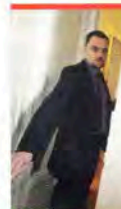


37

Антисоціальний внесок
Які наслідки матиме закон про єдиний внесок



38



Особливості шенгенської корупції
Кому вигідно ускладнювати ситуацію з видачею польських віз у Львові

40



По сусідству з ЄС
Тиждень разом з українцями, які мають дозволи на місцевий прикордонний рух, перетинав кордон і спостерігав, який вони з цього мають зиск

42



Мазепа і Толстой – обом анафема!
Прометіа до приїзду Патріарха Кіріла в Україну

46

МИ

НАВИГАТОР

«Як побачите Табачникова, то заплуйте йому всю його собачу морду!»
Чому Тарас Шевченко не поселився в Україні



50

Сестри по нещастю
Рок і полса – єдиноутробні родичі в умовах вітчизняного музичного недоринку

54



Ігор Померанцев
про книжку Роберта Маккрама «Globish»

57

Відгуки/анонси
Вистави, фільми, виставки, книжки, записи

58



Пригоди голландця в Україні
Йос Стеллінг про ерос і танатос, прірву невизначеності та особливості спільного кіновиробництва

60

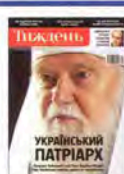


Таємничий острів
На 10 гектарах суші в дельті Південного Бугу спресовані багатоміліардні пам'ятки Північного Причорномор'я

62

Кілька слів від журналістів Тижня

66



Обкладинка

Фото:
Олександр Чекменьов

Тиждень

№29 (142) 6–22.07.2010 р.
Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український Тиждень»
Головний редактор Сергій Литвиненко
Генеральний директор Микола Шейко

Фінансовий директор Андрій Решетник
Директор зі збуту Олександр Грищенко
В.о. директора з реклами Андреева Олена
e-mail: andreeva@ut.net.ua
тел.: 067 407-10-89
Голова редакційної ради Роман Цуприк
Видається з 2.11.2007 р.
Свідоцтво про державну реєстрацію

КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2
Адреса редакції та видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37
E-mail: office@ut.net.ua
Тел.: (044) 351-13-00
Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 105161
Наклад 31 100. Номер підписано до друку 14.07.2010 р. Виходить щоп'ятниці. Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою.
Ціна договірна. Передплатний індекс 99319

Легені чи голова?



Автор:
Юрій
Макаров

Ні, не кажіть, раціонально пояснити це неможливо. Куріння, звісно, соціальна проблема, але хапатися зненацька за її вирішення на тлі всього, що діється сьогодні в Україні, а конкретно в українській владі, а ще конкретніше в найвищому законодавчому органі, – це якесь демонстративне знущання зі здорового глузду. Поясню, що маю на увазі: йдеться про законопроект, днями внесений на розгляд парламенту депутатами Т. Д. Бахтєєвою та Ю. А. Кармазінім.

Народні обранці пропонують зробити жорсткішою заборону куріння в усіх громадських місцях, а також – увага! – не дозволяти курити за кермом власної автівки, на балконі власної квартири і всередині оселі, якщо при цьому присутні діти. Як передбачається перевіряти дотримання останніх двох вимог, у документі не вказано – я не полінувався прочитати тексти і самого законопроекту, і пояснювальної записки, викладені на сайті Верховної Ради. Прочитав, бо до останнього моменту сподівався, що інформація в пресі – звичайний розіграш. Авжеж!

Якщо дозволити розгулятися фантазії, така пропозиція покликана полегшити проникнення правоохоронних органів на територію кожного окремого приватного помешкання. Адже не всіх можна запідозрити в тому, що вони варять вдома ширку чи тримають склад боєприпасів. А захист малолітніх – цілком пристойний привід для того, щоб отримати дозвіл на потрапляння з подальшим затриманням. Не кажіть, що в мене хвора уява, за совками й не таке бачили. Кожен пристойний юрист має розуміти, що є текст, а є контекст. Є нібито сам по собі закон, а є правозастосовна практика. Звідки я знаю, що буде в мого дільничного в голові, скажімо так, за півроку?

До речі, про юристів – зворушлива деталь: закон у єдиному пориванні підготували нунсівець Кармазін та регіоналка Бахтєєва. Що об'єднало в плідному тандемі таких різних людей і політиків, я залишаю гадати людям більш поінформованим. З пані Тетяною я не мав честі особисто познайомитися, знаю лише, що її упродовж кар'єри були не чужі медична проблематика та медичний бізнес. Що ж до пана Юрія, з неодноразового спілкування я виніс враження людини серйозної й принципової, хіба що трохи позбавленої почуття гумору, але ж не до такої

міри! Не розумію, що це: така зацикленість на здоров'ї співвітчизників чи така спроба представників різних політичних сил знайти спільну мову, до чого закликають останнім часом деякі перебіжчики?

Звісно, здоров'я українців понад усе, але ж фізичне здоров'я не можна приносити в жертву психічному! А психічне здоров'я нації в цей період історичного часу перебуває під загрозою. По-перше, лунають цілком непристойні величання лідера, від яких навіть у більш притомній та культурній людині могло б початися запаморочення. По-друге, триває захоплення всіх ключових посад у країні вихідцями з однієї слобідки. По-третє, оскільки слобідка виявилася чималенькою й ласих посад на всіх не вистачає, всередині владного табору протиріччя загострюються й виходять на поверхню (Шуфрич і Семиноженко, що не кажіть, повелися по-джентльменськи й майже нічого не розп'якали, а могли б). По-четверте, «тушки» в парламенті та поза його стінами і далі перебігають під омофор регіоналів, і це створює ще більше скупчення охочих біля годівниці, дебет якої фізично обмежений.

І ось на тлі всього цього (плюс спека, плюс злива) двоє полярно заряджених добродіїв заходилися рятувати українські легені. Це не може бути випадковістю й має означати одне: частина

**КОЖЕН МАЄ ВИЗНАЧИТИСЯ
В ІНДИВІДУАЛЬНОМУ
ПОРЯДКУ, ДО ЯКИХ МЕЖ
І В ЯКІЙ ФОРМІ ВІН
ГОТОВИЙ СПІВПРАЦЮВАТИ
З ЧИННОЮ ВЛАДОЮ**



політикуму, відсунутого на маргінеси, вирішила почати «конструктивну співпрацю». Ні, справді, що робити в опозиції активній людині, якщо від неї нічого не залежить і вона нічого не вирішує? Йти у внутрішню еміграцію? А якщо темперамент не дозволяє? Та ще й корити зберегти бодай якийсь місце в істеблшменті? Залишається «теорія малих справ». Рятувати тварин. Займатися добродійністю. Шосили, до останньої краплі поту, боротися за те, щоби заасфальтували доріжку. Вкручувати лампочку в під'їзді.

Безумовно, кожен має визначитися в індивідуальному порядку, до яких меж і в якій формі він готовий співпрацювати з чинною владою. Зрештою, хтось має прокладати асфальт, гасити пожежі, виписувати корвалол, ловити наркоманів і розважати населення. Це питання особистого вибору, й тут не може бути жодних універсальних правил. Лише одна вимога: не робити дурниць і не дозволяти собі бути смішним. ■

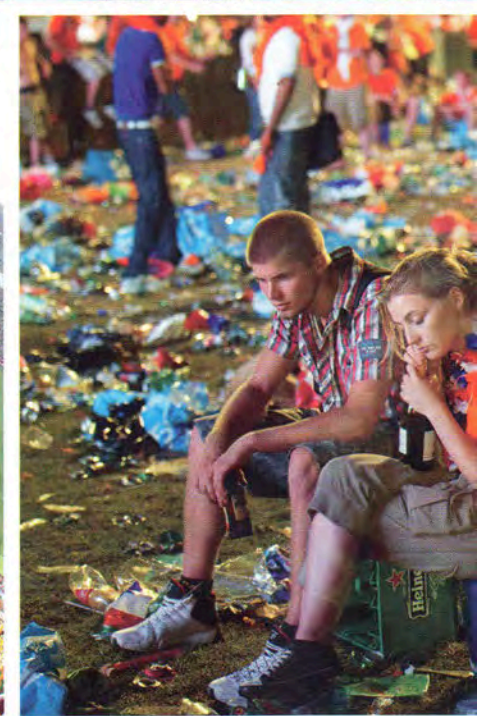


К Н И Г А Р Н Я



**Незбаром відкриття нової Книгарні «Є» в Києві
за адресою: вул. Саксаганського, 107/47**

**Книги українською та іноземними мовами
подарункові видання та альбоми
мапи, атласи, путівники
канцтовари
листівки**



Чемпіонат парадоксів

Відкриваючи для світового футболу новий ринок, президент ФІФА Йозеф Блаттер дуже серйозно ризикував, і сказати, що його ризик цілком себе виправдав, було б неправдою. Мундіаль у ПАР був багатий на заковіки та парадокси.

Головним ганджем чемпіонату світу в Африці стало нашестя шалених вувузелістів (5). Від суцільного дзиччання потерпали барабанні перетинки не лише безпосередньо присутніх на стадіонах фанатів, а й мільйонів телеглядачів у всьому світі та футболістів на полі. Особливо невдоволеними з Африки, мабуть, поїхали бразильці, які невдачу в чвертьфінальному поєдинку з Нідерландами частково можуть списати саме на вувузели. Вони завадили в комунікації голкіперові Жуліо Сесару та оборонцю Феліпе Мело, наслідком чого став курйозний і багато в чому визначальний гол у ворота «пентакампеонів».

Нонсенсом на південноафриканському мундіалі стали напівпорожні стадіони на значній кількості поєдинків групового етапу і навіть у матчах плей-офф-раунду! Можливо, частина вболівальників, що заздалегідь придбали квитки, не поїхали до Африки в останній момент із міркувань безпеки? Пограбування туристів і навіть гравців та офіційних осіб на чемпіонаті були звичним явищем.

І все ж чемпіонат світу в Південній Африці – це не лише вувузели та кримінал. Передовсім він подавав абсолютно нового чемпіона – іспанці ще ніколи не вигравали мундіалю (1, 4). А хіба не парадоксом є те, що всі голи у складі «Червоної фурії» забили гравці з однієї команди – «Барселони»? Неймовірно, але навіть у футболі Барселона знайшла аргумент на користь відокремлення від Іспанії.

Про містику й знаковість на чемпіонаті світу в ПАР можна говорити без упину (оракула-восьминога Пауля до уваги не беремо (7)). Хіба не містика, що обидва фіналісти мундіалю-2006 Франція (3) та Італія (2), маючи посередніх суперників, не вийшли навіть зі своїх груп? Третя в історії фіналів поразка збірної Нідерландів, яку вже давно і неприховано замість Netherland можна називати NEVERLAND!

Хоч Україна й не брала участі у ЧС-2010, свій унікальний парадокс ми на чемпіонаті таки народили. Під час футбольних трансляцій на «Першому Національному» державна мова була бідною родичкою московської говірки і використовувалася переважно для озвучення рахунка й рекламних пауз. Очільник УТ-1 Єгор Бенкендорф, висуваючись перед роботодавцями з Партії регіонів, навіть без голосування у Верховній Раді визначив українській мові місце на задвірках телебачення, а Савик Шустер, вправно скориставшись ситуацією, своє щоденне шоу «Африканські пристрасті» перетворив на російськомовний балаган.

Ігор Мірошниченко

Повну версію аналізу мундіалю-2010 від Ігоря Мірошниченка читайте на порталі *Тижня* <http://ut.net.ua/>

ФОТО: REUTERS, AP



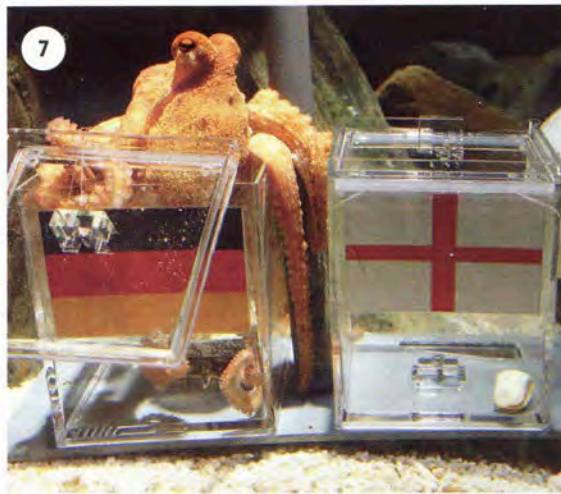
3



4



6



7



8 липня

Рівненська облрада відмовилася фінансувати заходи, пов'язані з проголошенням 2010-го Роком ветеранів ВВВ



9 липня

Журналісти Італії провели страйк – влада хоче обмежити їхні права



10 липня

Близько 150 людей стали в живий ланцюг в Києві на знак протесту проти перейменування вулиці Івана Мазепи



Зачистка

Взяття під варту экс-першого заступника голови НАК Ігоря Діденка тягне на політичне замовлення

12 липня Печерський суд Києва змінив запобіжний захід для экс-першого заступника голови НАК «Нафтогаз України» Ігоря Діденка (на фото) з підписки про невиїзд на взяття під варту. Таке рішення зумовлене побоюванням прокуратури, що колишній топ-менеджер НАК може виїхати за кордон. Адвокати затриманого заперечують, що візу до США він хотів отримати ще до порушення кримінальної справи, крім

Тиждень в історії

15 липня 1410 року

Відбулася Грюнвальдська битва між військами Тевтонського ордену та об'єднаною польсько-литовсько-українською армією

16 липня 1990 року

Верховна Рада УРСР ухвалила Декларацію про державний суверенітет України

17 липня 1945 року

Почалася Потсдамська конференція глав держав-союзників, на якій вони ділили Німеччину



11 липня



Відбувся останній матч ЧС-2010 між збірними Іспанії та Нідерландів. Рахунок – 1:0

12 липня



Суд заарештував Ігоря Діденка, экс-першого заступника голови НАК «Нафтогаз України», до 13 вересня

13 липня



Почалися міжнародні військово-морські навчання «Сі Бриз-2010», у яких беруть участь представники 13 країн

14 липня

Під стінами Адміністрації президента відбулась акція протесту проти візиту глави РПЦ Патріарха Кіріла

того, повернувся до України з-за кордону, коли процесуальне провадження вже тривало.

Нагадаємо, що справу проти пана Діденка було порушено 10 червня 2010 року за ч. 5 ст. 191 Кримінального кодексу (присвоєння, заволодіння або розтрата майна шляхом зловживання службовим становищем). Йдеться про начебто завдання збитків державі у зв'язку з рішенням Стокгольмського арбітражу, який зобов'язав НАК «Нафтогаз України» повернути швейцарському трейдеру RosUkrEnergo 11 млрд м³ газу й виплатити пеню в розмірі 1,1 млрд м³ блакитного палива.

Про політичну складову переслідування фігурантів схеми забезпечення України газом у 2009 році, реалізованої за прем'єрства Юлії Тимошенко, **Тиждень** писав не раз. Очевидно, що тогочасні керівники НАК «Нафтогаз України» та митниці відіграли роль простих функціонерів, міру відповідальності яких навряд чи варто перебільшувати. З огляду на те, як розгортаються події навколо цих функціонерів, постає інше риторичне запитання: «А судді хто?»

У 2006–2007 роках тодішні віце-прем'єр Микола Азаров, керівник Головкину Петро Андреев і навіть генпрокурор Олександр Медведько публічно визнали, що частину газу, імпортованого в 2006-му за участю RUE і пов'язаного з нею СП «УкрГаз-Енерго», не розмитнили, зокрема до бюджету не було сплачено ПДВ при імпорті. Правових наслідків для учасників майже контрабандної схеми – жодних. А голова СП «УкрГаз-Енерго» Ігор Воронін пояснив: «Нафтогаз виконував соціальну функцію, дотував і населення, і тепловиків, і бюджетні установи...». В 2007-му чомусь крайніш шукати не стали, зараз – за схожих обставин – знайшли.

В історії з арештом Ігоря Діденка найбільше бентежить відверта демонстрація владою своїх безмежних можливостей: за подібним сценарієм вона може запроторити за ґрати будь-кого, якщо їй це буде вигідно.

Володимир Кузнецкий



Продовження теми на стор. 37

Рада підіграла МВФ

Верховна Рада ухвалила в цілому Бюджетний кодекс, виконавши таким чином одну з вимог Міжнародного валютного фонду щодо надання Україні чергового траншу в межах кредитної програми stand by. Міністр фінансів Федір Ярошенко (на фото зверху) заявив: із прийняттям кодексу створено підґрунтя для розвитку середньострокового бюджетного планування, застосування сучасних форм і методів управління коштами держави та їх перерозподілу на користь місцевих бюджетів. Частково це так, докладніше про новий БК – у наступному числі **Тижня**. Проте відразу ж після ухвалення кодексу представники провладної коаліції переглянули без урахування його норм чинний держбюджет, скоротивши видаткову частину на 3,65 млрд грн. Тобто сама наявність нового Бюджетного кодексу проблем у галузі управління державними фінансами не вирішує.



Крок назустріч монополії

Україна зробила крок назустріч модернізації власної ГТС за участю ЄС – парламент ухвалив Закон «Про засади функціонування ринку природного газу», що передбачає лібералізацію ринку. Натомість, на думку експертів, закон дає необмежені можливості «доньці» Газпрому – «Газпромзбуту Україна». Якщо раніше ця компанія викупувала лімітований обсяг газу в НАК «Нафтогаз», а потім постачала його чітко визначеному колу споживачів, то тепер останні зможуть самі обирати постачальника, а отже, за необхідності Газпромзбут може швидко монополізувати ринок. Це дасть змогу Газпрому контролювати українську промисловість.



ФОТО: РН

18 липня 1995 року



Бія Софійського собору в Києві **повола-но Патріарха Володимира**. Цьому чинили опір УПЦ МП та міліція

19 липня 1945 року

У радянській тюрмі **загинув Августин Волошин**, президент Карпатської України

20 липня 1534 року



У Кембриджі (Англія) **zareєстровано перше у світі видавництво**

21 липня 1906 року



Народилася **Олена Теліга** – українська поетеса, літературний критик

6,89 млрд людей

сягнуло населення Землі, порахували німецькі вчені. За їхніми даними, щороку на планеті людей більше на 80 млн, і до 2050-го нас буде 9,1 млрд

441,2 тис. українців

не мають роботи, порахували в Держцентрі зайнятості Міністерства праці та соціалітики. База даних Держцентру налічує лише 79,7 тис. вакансій

від \$300 до \$1 млн

кошують малі політичні партії, яким законодавство дозволяє брати участь у місцевих виборах 31 жовтня. Покупцями стануть політики, політсилам яких менше ніж 360 днів

5 ОБЛИЧ

НЕСТОР ШУФРИЧ втратив крісло

Верховна Рада відправила його у відставку з посади міністра з надзвичайних ситуацій. «Постраждалий» пов'язує своє звільнення з інтригами голови АП Сергія Львовичкіна.



ДМИТРО ТАБАЧНИК оволодів «Могилянкою»

Кієво-Могилянську академію, що чинила суттєвий спротив освітнім реформам регіоналів, уряд передав у розпорядження Міносвіти. Тобто Табачника.



МИХАЙЛО ВИШИВАНЮК каламбурить

«Життя Прикарпаття і прикарпатців починає входити у нормальне русло», – відзвітував президентові губернатор Івано-Франківщини, постраждалої від повені.



АНАТОЛІЙ МОГИЛЬОВ тямить у мітингах

Очільник МВС стверджує: «практично 100% мітингів» проплачені. Мабуть, він вважає, що «за ідею» збираються лише нечисленні мітинги на підтримку нинішньої влади.



ВИКТОР СЕРІК лякає прокуратурою

Голова Роменської РДА (Сумщина) пообіцяв нацькувати на голів селищних рад прокуратуру, якщо вони не приберуть зі своїх кабінетів портрети опозиційних політиків.



МАЙЖЕ СЕРІОЗНО



1 Янукович вальсує з дамою, схожою на Людмилу Кучму



2 Ювіляр запрошує до танцю заступника голови АП Ірину Акімову...



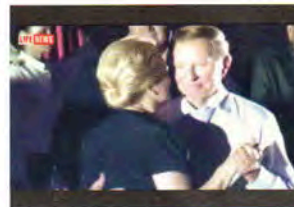
3 ...елегантно підтримує партнершу



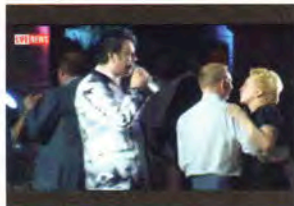
4 На задньому плані до танців приєднався віцепрем'єр Ключев



5 Янукович аплодує іншим танцюристам...



6 ...серед яких Леонід Кучма та голова Ради нацбезпеки і оборони Богатирьова



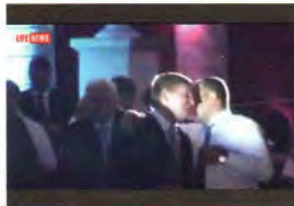
7 У ролі тамади – Філіпп Кіркоров



8 Кіркорова запрошують третім



9 А в Ахметова з Пінчуком – свої справи. Мабуть, дуже важливі



10 ...обговорюють чи то сервіровку столу, чи то світові ціни на метал



11 Кіркоров співає для сина Януковича Олександра



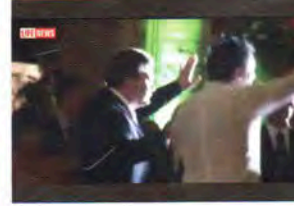
12 Янукович зі Звягільським виконують єврейський народний танок



13 Ювіляр збирається випроваджувати гостей



14 Фінальні обійми



15 «Всім спасіба! Все свободні!»

на 50%

зросте з 1 серпня ціна на газ для населення. Платити доведеться від 725,4 до 2954,1 грн за 1 тис. м³ залежно від наявності лічильника та обсягів споживання

3 млрд грн

незаконно перевело у готівку угруповання, викрите в Києві. На ці гроші можна придбати 379–1265 партій або до 4 млрд м³ газу за новими цінами

КОРОТКО**Прокурори йдуть у відставку**

У відставку подала заступник генпрокурора Тетяна Корнякова, яка курирувала нагляд за дотриманням прав та свобод громадян і захист інтересів держави. Причини достеменно невідомі, однак нардеп від ПР Володимир Олійник припустив, що заяву на звільнення Корнякову змусило написати невдоволення президента її роботою. Водночас у відставку подав прокурор Львівської області Олексій Баганець. Звільненню Баганця передувало його конфлікт із місцевою газетою. Утім, справжньою причиною, найімовірніше, є його нелояльність до нової влади: за президентства Ющенка Баганець певний час очолював прокуратуру Донецької області й не завжди знаходив спільну мову з тамтешніми елітами.

Туристичний скандал

Близько 4 тис. українців, що відпочивали в Туреччині, 8 липня опинилися на вулиці – їх виселили з готелів. Пізніше туристів за сприяння турецької влади таки розселили по базах відпочинку і почали відправляти додому. Відпустку потерпілим зіпсували фірма Кагуа Tour Ukraine та її турецький партнер, які збанкрутували. Щоб хоч якось компенсувати потерпілим зіпсований відпочинок, Держслужба туризму і курортів України пропонує всім українським туроператорам розподілити між собою зобов'язання Кагуа Tour.

СБУ зайнялася столичною землею

Протягом кількох днів СБУ проводила виїмку документів у кабінетах київської мерії. Підстава для обшуків – кримінальна справа за фактом несанкціонованих дій з інформацією. Документи, що вилучалися, стосуються землевідведення. І хоча справу порушено за фактом, а не проти конкретних осіб, є вже й двоє затриманих (якщо вірити депутатам Київради): голова Комісії з питань земельних відносин Олексій Євлаха та її секретар Сергій Кримчак. Тож не виключено, що невдовзі можуть з'явитися й ті, кому винесуть звинувачення в незаконному землевідведенні. Або ж просто відбудеться перерозподіл землі в столиці.

Приклад уникнення відповідальності

Суд скасував постанову про порушення кримінальної справи проти працівників «Беркута», які 8 квітня завдали тілесних ушкоджень журналістові «Нового каналу» Сергієві Кутракову, перешкоджаючи його професійній діяльності. Причина такого рішення – відсутність, на думку суду, в постанові даних, що свідчили б про наявність у діях обвинувачуваних ознак злочину. «Цією постановою суд дав приклад усім правоохоронним структурам, як працювати з журналістами», – стверджує Кутраков.

Блиск і злидні гаранта

Вільна преса й інші злостивці не втомлюються пліткувати про святкування ювілею Віктора Януковича, президента України. Ще й якісь негідники зняли на приховану камеру урочистий відпочинок гаранта з наближеними до його тіла і підступно виклали відео в інтернеті. Мовляв, дивіться, як бандити жирують! Автор приєднався до підглядання за «небожителами», і перше враження, яке отримав, – ніби зайшов на сільське весілля чи швидше на святкування ювілею бригади якоїсь комунальної будівельної організації.

Державна резиденція «Залісся». Звичайні обличчя, як і в більшості тих, кому за 50 (якби не знав усіх присутніх на вечірці персонажів, подумав би, що дивлюсь хоум-відео з райцентрівського корпоративу). В одязі немає нічого незвичайного і надто вишуканого, крім астрономічної, як для пересічного платника податків, вартості кожного костюма. Лунають ті самі голоси, що й на святах більшості простих українців: Кіркоров, Сердючка, Кобзон,

щоправда, не в запису чи виконанні діджея-самоука з будинку культури, а з вуст, так би мовити, автентичних зірок естради. Можна хоч як не любити російську попсу, розслаблятися під рок, класику чи етно, але глупством було б забороняти іншим людям, які ментально лишилися в СРСР, у власний день народження затягнути щось із репертуару Кобзона... Танцювальна програма закінчується традиційною для гулянок в українській глибинці «Хава Нагіла!», під яку вже явно втомлений іменинник виконав елегантний невимушений канкан...

Погодьтеся: якби не імена учасників цього масового заходу, він не був би вартий жодного рядка уваги. Він не відрізняється за програмою від святкування 60-річчя інженера, який зібрався на пенсію, хіба що коштує у тисячі разів дорожче, і у випадку з інженером за п'ятику довелось б платити йому самому, а тут, вочевидь, потрусили платників податків. А що вдієш – у цій країні ласих на халяву більшість, але перепадає тільки тим, хто при владі.

Лизоблюдство

Із Віктора Януковича ліплять «вождя»



Автор:
Володимир
Панченко

Віктор Янукович починає своє президентство з того, чим 30 років тому закінчував генсек Леонід Брежнєв, – із триумфального лизоблюдства його прісної на всіх щаблях адміністративної системи. Тоді це викликало хвилю анекдотів про «дорогого Леоніда Ілліча». Народ тихо сміявся – голосно сміятися було небезпечно. Сміялися з недолугості вождя, з агітпропівської міфотворчості довкола «Малої землі», де начебто й вирішилася доля війни, з кожної чергової зірки Брежнєва і з його Ленінської – літературної! – премії... Система загнивала.

Різким, до болю знайомим запахом гниття повіяло і в дні, коли нова владна номенклатура святкувала 60-річчя свого головного начальника Віктора Януковича. Лизоблюди взялися ліпити з нього «вождя». 9 й 10 липня на кількох телеканалах «крутили» фільм «Президент. Початок шляху», знятий на замовлення Національної телекомпанії України. Лицезріти Віктора Януковича народ мав, звісно, у прайм-тайм, причому не лише на Першому Національному, а й на ICTV та каналі «Київ».

Фільм пафосний, агітпропівський, звідси й запах. Відчуття таке, ніби гортаєш журнал «Корея» часів Кім Ір Сена. Або дивишся партійну хроніку часів Брежнєва. Стиль той самий. І мета та сама: глорифікація простого й мудрого, відповідального й рішучого вождя, перейнятого думами про народ.

Перші кадри: відчиняються двері Верховної Ради – і в них заходить новий президент України; за кадром звучить присяга, яку зачитує Янукович. А далі парадно-казенна хроніка й синхрони. Дикторського тексту – мінімум, він з'являється тільки в моменти найвищого пафосу. З пафосом автори взагалі мали проблеми, адже Януковичу-президенту хвалитися поки що нічим. Через те заслуги бралися «в кредит». Народові ж (глядачеві) пропонувалися надія на світле майбутнє і віра в президента, який не підведе. Є ще натяки на те, що грядуть реформи, тож, можливо, доведеться затягувати пасок. Про які саме реформи йдеться, зрозуміти важко. Нам просто кажуть: вірте в Януковича – і все закінчиться добре. Головний меседж фільму саме такий.

А побудований він на багатоголоссі, в якому, втім, домінує одноставність. Як не як, а фільм «Президент. Початок шляху» – це публічний подарунок Януковичу на день народження (за наш із вами кошт). В ньому забагато патетики, яка в наш

іронічний час може викликати хіба що посмішку. Перша вчителька Віктора Федоровича каже, що в її знаменитого учня «добра душа», – і ось вам фальшиво-сентиментальні кадри, що нагадують сценки із «Ленін і діти». Ось якась бабця-ентузіастка дає новому президентові наказ, «чтобы процветала наша Украина», і він майже по-піонерськи відповідає: «Только так!»

«Проколів» у цьому напівхалтурному фільмі так багато, що часом здається, що Януковичу на день народження просто підсунули свиню. Коли Таїсія Повалій каже, що Янукович «може бути батьком для всіх нас», а Нестор Шуфрич запевняє, що «з президентом Януковичем Україна може спати спокійно», то спробуй тут не розсміяся! Адже спочатку нам гордо кажуть, що Віктор Федорович – то якийсь «Українбаші», а потім вустами Шуфрича пропонують... поганяти до ями чи що?!

Ну і кадри з яйцями, які Янукович смажить на старенькій сковорідці у помешканні жінки, де щойно з'явився газ, – також прокол. Надто свіжа ще в пам'яті багатьох історія з «веселими яйцями» 2004 року...

Втім, мене найбільше «зворушила» поява у кадрах фільму інтелектуалів-гуманітаріїв. Про Ларису Скорик, яку давно привабила «чоловіча постава справжнього мужчини» Януковича, ка-

зати, щоправда, нічого: вона у своїх симпатіях принаймні послідовна. Що ж до Богдана Ступки, то він великий лише на сцені, це відомо. А так хвалитиме кого треба і коли треба. Така собі українська хитруватість. Можливо, навіть небезкорислива (звичайно, все заради театру, культури – нічого особистого!). Із того, що про

**ЩОСЬ ПОДІБНЕ ВЖЕ БУЛО:
НА ПОЧАТКУ 1920-Х ДЕХТО
З ВОЖДІВ УНР ТЕЖ ДУМАВ,
ЩО ЗУМІЄ «ОДЯГТИ
БІЛЬШОВИЗМ
В УКРАЇНСЬКУ ОДЕЖУ».
ЩО З ТОГО ВИЙШЛО ВСІМ
ДОБРЕ ВІДОМО**

Януковича сказав Борис Олійник, режисер «витяг» хіба що загальні слова: попереду політики й економіки має бути культура... елементарна порядність і відповідальність потрібні кожному, навіть президентові... Теж українська хитруватість, тільки в іншій версії. Не легше було збагнути й Дмитра Стуса: здається, він сказав, що все так погано, що тепер тільки на Януковича й залишилися сподівання...

«Майстри культури», як бачимо, розділилися. Одні намагаються чинити спротив владі, яка реалізує політику «прощай, Європо!», інші пристосовуються. Щось подібне вже було: на початку 1920-х дехто з вождів УНР теж думав, що зуміє «одягти більшовизм в українську одягу». Що з того вийшло всім добре відомо. ■

СИЛА МИСТЕЦТВА



16 липня – 18 серпня 2010

Львівський Палац Мистецтв

Коперніка 17, Львів

Виставка праць з колекції польського сучасного мистецтва Люблінського Товариства Заохочення Мистецтва

Будуть експоновані: 140 праць, 47-ми митців (живопис, графіка, скульптура, інсталяції, мультимедійні проекти, відеоарт, перформанси, фото).

Відкриття виставки — 16 липня, п'ятниця, 18:00

23 – 25 серпня 2010
в рамках «Тижня Актуального Мистецтва»

Міжнародний Польсько-Український Симпозіум «СИЛА МИСТЕЦТВА»
присвячений питанням колекціонування сучасного мистецтва, створення центрів сучасного мистецтва (культурологічні, мистецькі, формально-правові і фінансові аспекти).

Організатори: Люблінське Товариство Заохочення Мистецтва / Майстеркласи Культури — Центр Культури у Любліні
Галерея «KONT» Університету ім. Марії Складовської-Кюрі у Любліні

Партнери: Львівський Палац Мистецтв / Центр Міської Історії Центрально-Східної Європи у Львові / Мистецьке Об'єднання «Дзіґа» / ГО «Вірменська 35»
Фонд Транс Культура / Польський Інститут у Києві / Генеральне Консульство Республіки Польща у Львові

Львівське Товариство Приятелів Мистецтва / Львівська Галерея Мистецтв / Львівський Палац Мистецтв
Проект відбувається за підтримки: Міністра Культури і національної спадщини Республіки Польща / Міста Любліна / Міста Львова
Люблінського Воеводства / Міністерства Закордонних Справ Республіки Польща

генеральний медіапартнер

Тижень

www.zacheta.lublin.pl, www.dzyga.com



Відстоюючи українське православ'я

Спілкувалася
Олена Чекан

Фото: Олександр
Чекмєньов

Наприкінці першого тисячоліття від Різдва Христового на святих київських пагорбах сталася подія, що впродовж століть є чи не найважливішою у становленні нашої держави, нашої культури, самого існування українського народу. Тоді князь Володимир Великий прийняв хрещення й проголосив християнство державною релігією Київської Русі. Новий час несе із собою нові виклики. Один із них – створення Української помісної церкви, що стане важливим чинником незалежності України.

МОСКОВСЬКИЙ ГІСТЬ

У.Т.: Ваша Святосте, візити Московського Патріарха Кіріла до України частішають, до того ж вони скидаються радше на політичні акції, ніж на відвідини пастирем своєї пастви...

– На це треба дивитися з глобального погляду. Всі державні діячі ще Російської імперії, а потім СРСР вважали, що «великая» Росія без України існувати не може. Тому нинішнє російське керівництво намагається повернути нашу країну, зробити її однією зі своїх провінцій. Російська церква, як і раніше, вступила з Російською державою в дуже тісну співпрацю. Московська патріархія уклала угоди з різними міністерствами РФ, і не тільки на загальнодержавному, загальноцерковному рівнях, а й у регіонах. Наскільки я знаю, там частина духовенства та деякі архієреї не задоволені цим зрощенням церкви з державою, коли церква перетворюється на інструмент держави. Як такий інструмент

Російська церква діє і на території України. Московська патріархія зацікавлена в тому, щоб Українська православна церква була складовою частиною Московського патріархату. Оскільки інтереси Російської держави і Російської церкви збігаються, а умови для цього в Україні зараз сприятливі, Патріарх Кіріл і вирішив скористатися цими обставинами й спробувати позбавити Українську православну церкву самостійності та незалежності в управлінні або суттєво її обмежити. Цю місію почав виконувати ще Патріарх Алексій наприкінці свого життя, коли дозволив українським архієреям звертатися до нього через голову Митрополита Київського. Коли Патріархом став Кіріл, він поступово почав позбавляти самостійності Українську церкву, зокрема тим, що включав до числа тимчасових членів Священного Синоду РПЦ українських архієреїв, хоча це суперечить статуту Української православної церкви і тим правам, які вона отримала 1990 року. Тобто це незаконно і неканонічно. З одного боку, вони говорять про канонічність Московського патріархату і неканонічність Київського, але самі порушують церковні канони там, де їм це вигідно. Крім того, починаючи з минулого року поширюються різні чутки. Наприклад, що Патріарх Кіріл хоче мати подвійне громадянство: і українське, і російське, хоча в Україні це заборонено. Для чого йому наше громадянство? Щоб будь-якої пори приїздити до нас як громадянин України й ставити перед владою конкретні запитання як громадянин України, але в інтересах Росії. Інша чутка – начебто Кіріл хоче змінити свій титул Патріарха Московського на титул Патріарха Московського, Київського і всієї Русі. Та-

Патріарх Київський і всієї Русі-України Філарет про необхідність створення Української помісної церкви, місію Московського Патріарха Кіріла в Україні та про святкування Дня хрещення Київської Русі

ким чином, у Митрополита Володимира навіть не буде титулу «Київський». Подякують, що Патріарх Кіріл хотів би мати резиденцію в Лаврі. Усе це чутки, й поширюють їх для того, щоб вивчити, яка буде реакція. Якщо негативна, тоді скажуть: це чутки, ми нічого офіційно не заявляємо, Московська патріархія і сам Патріарх про це нічого не говорили. Але все це можуть зробити – якщо не тепер, то коли виникне потреба обирати нового Предстоятеля УПЦ МП.

У.Т.: І яка реакція на ці чутки?

– Дуже негативна – і віруючих, і духовенства, і навіть влади. Вголос про це говорити в УПЦ



МП не можуть. А ми можемо і говоритимемо, бо хочемо захистити Українську церкву та її права.

У.Т.: Яка, на вашу думку, місія Патріарха Кіріла цього разу?

– Нинішній приїзд Патріарха Кіріла (запланований на 20–28 липня. – Ред.) спрямований на те, щоб, з одного боку, обмежувати незалежність і самостійність УПЦ МП, а з іншого – впливати на духовний стан українців, щоб вони більше тягнулися до Москви. Хоча він, звісно, наголошуватиме, що його візит до України чисто пастирський. Проти пастирського візиту ми не протестуємо. Це право кожного Па-

тріарха відвідувати своїх вірних. Але навіть російські політологи минулий візит Кіріла оцінили як політичний і писали, що він на-самперед політик і дипломат, а вже потім патріарх. Ми бачимо, що майже всі виступи Патріарха Кіріла про Україну мають політичний характер. Зараз він просуває ідею, що була прийнята на Всесвітньому російському народному соборі, про «русській мір». На думку Патріарха Кіріла, «русский мір» – це Росія, Україна, Білорусь і Молдова. Щодо перших трьох зрозуміло: слов'янські країни. А який стосунок до «руссаго міра» має Молдова? Жодного. Та оскільки в Молдові митрополія розташо-

СЛОВНИЧОК

Томос (грецьк. «том») – указ або грамота Предстоятеля Помісної православної церкви з найважливіших питань церковного устрою. Томосом надається або визнається автономія (самоврядування) чи автокефалія (повна незалежність) частини або цілої церкви.

вана в Московському патріархаті, то, звичайно, він включив і їх до «руссаго міра». Тобто це політичний проект, який називають привабливо «русській мір», а насправді йдеться про відродження Російської імперії. Ось для утвердження цієї ідеї і приїждить Патріарх Кіріл. Слід також зазначити, що в російських ЗМІ, як у світських, так і в церковних, не задоволені тим, що відбувається в УПЦ МП. Тим, що всередині церкви переписка ведеться не російською, а українською мовою, що деякі парафії відправляють богослужіння українською, що деякі священники, архієреї проповідують українською... ❧

УПЦ КП не виступатиме проти приїзду в Україну Патріарха Кіріла, але ми покажемо, якою є наша церква. 28 липня, в День хрещення Київської Русі, о 12-й годині проведемо хресний хід від Володимирського собору до пам'ятника Святому Володимирі. Думаю, ми зберемо від тисячі до півтори тисячі священиків з усієї України, від 10 до 20 тис. віруючих. Запрошуємо всіх прихильників УПЦ КП взяти в ньому участь. Бо від позиції кожного віруючого залежить, чи буде Українська церква незалежною.

ЕКСПАНСІЯ «РУССКАГО МІРА»

У. Т.: Ваша Святосте, як ви ставитеся до того, що президент Росії видав указ, відповідно до якого День хрещення Київської Русі буде державним святом Росії, причому слово «Київська» десь загубилося?

– Росія привласнює собі і нашу історію, і нашу культуру. Наприклад, там вважають, що Софіївський собор належить Російській церкві, що Київ – це «южная столица русского православия», як Петербург – «северная». Тому не випадково хрещення Київської Русі вони вважають належним до Російської церкви, бо, як там кажуть, відбулося воно на теренах російських земель. Тобто вкотре перекручують історію на свою користь.

У. Т.: Ви сказали, що Московська патріархія укладає угоди з різними міністерствами Росії, але відомо і про спільні проекти УПЦ МП та різних міністерств України. Прокоментуйте, будь ласка.

– Мені відомо, що УПЦ МП уже уклала угоди про освітні програми і з Міністерством оборони України, і з Міністерством у справах сім'ї, молоді та спорту. По суті, йдеться про впровадження проросійського тлумачення історії України, про повернення радянської історіографії. УПЦ МП в особі деяких архієреїв працює на Росію так активно, що за це Москва нагороджує їх своїми державними відзнаками. Наприклад, Державний орден Росії отримав архієпископ Львівський Августин.

У. Т.: Концепція «русского міра», яку пропагує Патріарх Кіріл і яка дедалі більше стає

державною політикою Росії, у Франції вилилася в те, що РПЦ МП відбирає російські православні храми, приміром, у Мадоні, Ніцці... Чи знаєте ви інші приклади?

– Звісно, прикладів багато. Ця експансія триває в Німеччині, Великій Британії. Крім того, Російська церква взяла курс на створення своїх храмів по всьому світу. А для Росії таким чином готується потужне лобі її інтересів. Це величезні гроші, але їх гарантують російські поклади нафти й газу. Будують церкви при посольствах, привід – щоб задовольняти потреби вірян-дипломатів та інших співробітників, громадян Росії. Московська церква взяла курс на створення епархій та екзархатів і в США, і в Латинській Америці, Європі, Африці, Австралії, Китаї, Японії. Це робиться для того, щоб стати всесвітньою церквою й посісти перше місце у світовому православ'ї, посунувши Константинопольського Патріарха. Тому й точиться така жорстока боротьба за Україну. Бо якщо наша церква буде визнана автокефальною, то Російська вже не буде найбільшою. За кількістю парафій на сьогодні українське православ'я більше за російське. Якщо в Росії 12 тис. парафій, то в Україні – 15 тис. Якщо в Росії менше ніж 100 архієреїв, то в Україні – понад 100. У Росії 67 епархій, в Україні – 85. Тобто статистика не на користь Росії, тому вони ніколи не погодяться на нашу автокефалію. А ось такий приклад: за даними МВС, на Пасху в Україні до церков прийшли 11 млн вірян за 47-мільйонного населення, а в Росії при 142 млн до храмів прийшли 8 млн вірян. Тобто в Україні Пасху святкувало майже 25% населення, а в Росії – 5%. Ось тому незалежність Української церкви і стоїть на перешкоді Російській бути головною у світовому православ'ї.

ПРО УКРАЇНСЬКУ ПОМІСНУ ЦЕРКВУ

У. Т.: 9 вересня минулого року Священний Синод УПЦ МП прийняв рішення започаткувати діалог з УПЦ КП та відновити його з Українською автокефальною православною церквою щодо відтворення єдності українського православ'я. Зі свого



боку, ви, Ваша Святосте, не раз говорили, що процес зближення всіх Українських православних церков триває і його вже неможливо зупинити. Що тепер?

– Справді, УПЦ МП прийняла рішення про початок підготовки до діалогу між нашими церквами. Відбулася зустріч робочих груп, а наступна у зв'язку з приїздом Па-

БІОГРАФІЧНА НОТА

Патріарх Філарет

Предстоятель Української православної церкви Київського патріархату (Михайло Антонович Денисенко)

1929 р. – народився в селі Благодатне Донецької області.

1946–1952 рр. – навчання в Одеській духовній семінарії та Московській духовній академії.

1950 р. – пострижений у ченці з ім'ям Філарет.

1950–1966 рр. – шлях від ієродиякона до єпископа.

Викладав у Московській духовній семінарії, був ректором Київської духовної семінарії, керуючим справами Українського екзархату, настоятелем подвір'я РПЦ при Олександрійському патріархаті (Єгипет), управляючим Ризькою єпархією, єпископом Віденським і Австрійським, єпископом Дмитровським, вікарієм Московської єпархії та ректором Московської духовної академії та семінарії.

3 1966 р. – архієпископ Київський і Галицький, Екзарх України та постійний член Священного Синоду.

1968 р. – зведений у сан митрополита.

Травень 1990 р. – місцезблудитель Московського патріаршого престолу.

27 жовтня 1990 р. – Предстоятель Української православної церкви з титулом «Митрополит Київський і всієї України».

У листопаді 1991 р. згідно з рішенням Помісного собору УПЦ звернувся з проханням про дарування повної канонічної незалежності Українській православній церкві.

У 1992 р. був усунутий від керівництва Української православної церкви Московського патріархату і позбавлений в РПЦ усіх ступенів священства. Цих рішень РПЦ не визнав і очолив процес об'єднання Української автокефальної православної церкви з частиною Української православної церкви Московського патріархату в Українську православну церкву Київського патріархату. З **1992 по 1995 рік** був заступником її патріархів Мстислава (Скрипника) та Володимира (Романюка).

1995 р. – Помісним Собором Київського патріархату обраний його Предстоятелем із титулом «Патріарх Київський і всієї Руси-України».

1997 р. – анафемствуваний Архієрейським Собором Російської православної церкви.

їхнього духовенства за автокефалію, інша – за приєднання до Москви.

У. Т.: А яку церкву обирає українська молодь?

– Нещодавно було проведено опитування студентів в Одесі. Як вони ставляться до віри в Бога, чи вірять у рай, пекло, вічне життя і, зокрема, до якого патріархату хто належить. Так ось, до Київського належать 33,7%, а до Московського – 31,5%. Це не Київ і не Львів, а російськомовна Одеса. І якщо молодь підтримує УПЦ КП, то майбутнє за нами.

У. Т.: Ваша Святосте, російські ЗМІ сповістили, що під час нещодавнього візиту до Росії Вселенський Патріарх Варфоломій закликав «розкольників» з України покаятися і поверну-

ного сенсу вести цей діалог. Москва має зовсім іншу мету: знову повернути нас до Московського патріархату. Та, думаю, цього ніколи не буде, бо ми маємо незалежну державу. І український народ, і держава зацікавлені, щоб була незалежна церква. Думаю, й нинішня українська влада зацікавлена бути керівниками незалежної України, хоча її і тягнуть до Москви. Сама ідея незалежності церкви і держави в Україні жива, дієва. Сподіваюся, що жодні супротивні сили не в змозі це подолати...

Зараз беремо курс на зміцнення і розширення Київського патріархату, тому що це вірний шлях: спочатку вирости, розширитися, зміцніти, а потім уже з позицій сильної церкви вести діалог. Уже зараз УПЦ КП є третьою православною церквою у світі після Російської та Румунської. Шість автокефальних грецьких церков відвідують 12 млн вірян. А одна УПЦ КП – 14 млн, УПЦ МП – 9 млн. Наша церква велика. І навіть можливо-владців дивує, яким чином в Україні повсталася така велика церква. Адже ніхто не сприяв її розвитку. Зростання УПЦ КП ми приписуємо Богові. Якщо йому угодно, щоб Українська церква стала автокефальною, то він і сприятиме цьому. Ми бачимо в цьому Боже сприяння, Боже благословення.

У. Т.: Яке співвідношення на сьогодні між УПЦ МП та УПЦ КП не тільки за кількістю єпархій, а й за впливом на громадське життя в Україні?

– Якщо говорити про статистику, то УПЦ КП має 30 єпархій в усіх областях України, 41 архієрея, три вищих навчальних заклади, три середніх, понад 50 чоловічих і жіночих монастирів, 4,5 тис. парафій, понад 3 тис. духовенства та 14 млн вірян. УПЦ МП має 9 млн вірян, але вдвічі більше парафій і монастирів. Якщо говорити про вплив, то УПЦ КП підтримують українська інтелігенція і громадські організації. А УПЦ МП – певні політичні партії та українські бізнесмени. Тому УПЦ МП фінансово багатша, а УПЦ КП – бідніша. Та оскільки діє ідея, ми сильніші. У нас велика єдність, тим часом в УПЦ МП відбувається розбрат, бо одна частина

тріарха Кіріла трохи відсунулася. УПЦ МП зацікавлена в діалозі, тому що частина їхніх архієреїв виступає за єдність і самостійність Української церкви. А це дуже не подобається Москві. Ми ж готуємося до цього діалогу з однією метою: створити в Україні єдину Помісну православну церкву. Інакше нам немає жод-





тися «на корабель спасіння». Вони це тлумачили як повернення до МП. Як ви це прокоментуєте?

– В офіційних промовах Патріарха Варфоломія про Українську церкву немає жодної згадки. Російське телебачення показало змонтоване інтерв'ю, але і в ньому не сказано про повернення до Московського патріархату, а лише до канонічної церкви. Хто конкретно і куди має повертатися, не сказано, все дуже дипломатично й узагальнено. Коли Патріарх Варфоломій 2008 року був у Києві, він говорив про анексію Київської митрополії Петром – українцем це було приємно чути. У Росії Патріарх Варфоломій виголошував приємні речі для росіян. У гостях прийнято говорити приємні для господарів речі...

У. Т.: Наскільки реальним є скликання Всеправославного Собору і чи зможе він вирішити «українське питання»?

– Наприкінці минулого року в Шамбезі, у Швейцарії, зібралися представники всіх офіційних православних церков світу. На цій зустрічі московська і константинопольська сторони домовилися, що автокефальна церква утворюється зі згоди «матері-церкви» Константинопольським Патріар-

хом. Це означає, що Українська автокефальна церква може бути визнана тільки зі згоди і Московського Патріарха, і Константинопольського. Історично Московська церква є дочкою Київської, а Київська – Константинопольської. І коли так домовлялися, то не уточнили, кого ж вважати матір'ю Київської церкви. Ось такий казус. Константинополь офіційно заявляє, що Київська митрополія була приєднана до Московського патріархату неканонічно, не за приписами канону. Це написано в Томосі Польської церкви, і це саме написав Константинопольський Патріарх Дімітрій Московському Патріарху 1990 року. Там зазначено, що Константинопольська церква визнає Московську в межах 1589 року, тобто без України. Це де-юре, а де-факто Константинопольська церква визнає Українську церкву складовою Московського патріархату...

У. Т.: Для чого закладається ця невизначеність?

– Бо це означає, що Українська і взагалі будь-яка церква, що хоче стати автокефальною, ніколи не зможе цього зробити за узгодженою процедурою. Такий стан речей вигідний і Москві, і Константинополю. Москві вигідно, тому що вона не відпустить Українську церкву, а Кон-

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

988 рік – Хрещення Київської Русі.

1147 рік – перша згадка про Москву як поселення.

1448 рік – відокремлення Московської митрополії від Київської. Московська митрополія не була визнана Константинополем.

1589 рік – створення Московського патріархату та його визнання Константинополем (без Київської митрополії).

1686 рік – неканонічне приєднання Київської митрополії до Московського патріархату.

1919 рік – Закон Директорії УНР

«Про автокефалію Української церкви»

стантинополю – бо він не відпустить Американську, яка теж хоче отримати автокефалію. Бо якщо Американська церква відокремиться від Константинопольської, тоді Константинопольська взагалі втратить майже весь вплив, буде просто однією з найстаріших, за якою авторитет отців церкви. Далі. За домовленістю Томос про автокефальну церкву надає не глава «матері-церкви», а Вселенський Патріарх. Тобто якщо йдеться про Українську церкву, то Томос має надати не Москва, а Вселенський Патріарх. Це влаштовує Константинопольського Патріарха. Тому що його пріоритет стає вищим за авторитет Московського Патріарха. До того ж він може надати Томос, тільки якщо всі церкви погодяться, якщо буде одностайність. Таким чином, якщо узагальнити всі ці домовленості, то вони означають одне: як не допустити утворення автокефалій. Проти цього виступає наша церква, бо ми ніколи не відмовимося від своєї незалежності. Думаю, такий стан речей не влаштовує і Македонську церкву, і Чорногорську, і Американську... Тому Всеправославний Собор, який уже понад 30 років намагаються скликати, може розколоти все православ'я.

ЗГАДУЮЧИ СВЯТОГО ВОЛОДИМИРА

У. Т.: Як ставиться нова українська влада до УПЦ КП?

– Офіційно президент Янукович заявив, що ставитиметься однаково до всіх конфесій, бо всі вони рівні. Проте реально на місцях є сприяння МП, а нас утискають. Не можу сказати, що сильно, але... Наприклад, у Переяславі-Хмельницькому був уже підготовлений документ про право звершувати богослужіння у Вознесенському соборі, де зараз знаходиться діорама Великої Вітчизняної війни, але його скасували. Водночас Московському патріархату цього року передали у Переяславі-Хмельницькому Михайлівський монастир, в якому був музей. Ось така реальна нерівність. Або випадок із вулицею Мазепи. Московський патріархат виступив за її перейменування. Патріотичні сили були проти. Але влада прислухалася до московського побажання. ■

Тиждень

український www.ut.net.ua



ПЕРЕДПЛАТА НА 2010 РІК

Передплатити «УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖДЕНЬ»

ВИ МОЖЕТЕ:

1. У редакції:

– заповніть квитанцію у відділенні будь-якого банку (отримувач: ТОВ «Український тиждень», р/р 26007026823721 у Печерському відділенні КМФ АКБ «УКРСОЦБАНК». МФО 322012. Код ЄДРПОУ 35392656. Передплата на журнал «Український тиждень»);
– розбірливо зазначте адресу доставки та контактний телефон;
– оплатіть квитанцію у найближчому відділенні банку;
– надішліть копію сплаченого бланка замовлення (квитанцію про оплату):
* факсом: (044) 351-13-00 (01);
* поштою: ТОВ «Український тиждень», м. Київ, 03067, а/с № 2.
Вартість редакційної передплати журналу «Український тиждень» на 2010 рік:

1 місяць – 20 грн;
3 місяці – 60 грн;
5 місяців – 100 грн

2. У будь-якому відділенні зв'язку Укрпошти. Передплатний каталог на 2010 рік, стор. 156.
Передплатний індекс – 99319.

3. У передплатних агенціях вашого міста (детальніше див. на сайті <http://www.ut.net.ua>).

4. На сайті www.portmone.com.

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.
Менеджер з передплати Каріна Семяновська
K.sem@ut.net.ua

<http://www.ut.net.ua>

повідомлення	отримувач платежу	26007026823721	35392656
	ТОВ «Український тиждень»	поточний рахунок отримувача код отримувача	
	назва установи банку	322012	
	Печерське відділення ПАТ «УКРСОЦБАНК»	МФО банку	
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
	Адреса платника, телефон		
касир	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»		
	період:		
	сума, грн		
	платник (підпис)		
	отримувач платежу	26007026823721	35392656
	ТОВ «Український тиждень»	поточний рахунок отримувача код отримувача	
квитанція	назва установи банку	322012	
	Печерське відділення ПАТ «УКРСОЦБАНК»	МФО банку	
	Прізвище, ім'я та по батькові платника		
	Адреса платника, телефон		
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»		
	період:		
касир	сума, грн		
	платник (підпис)		

Розподіляй та витрачай

Скільки народ витрачає на своїх «слуг»

Автор: Аліна Пастухова

Чергова сесія Верховної Ради завершилася. Народні депутати пішли на канікули, встигнувши за 51 день пленарних засідань під коаліційний одобрямс наштампувати 135 законів (фактично їх не читаючи). **Тиждень** порадив, у скільки обходиться громадянам утримання на-

родних обранців. Влада постійно говорить про скорочення витрат на утримання себе самої.

Проте коли доходить до справи, рішення приймають протилежні. Щойно Віктор Янукович набув президентських повноважень, одразу ж доручив скоротити власну

Гроші на утримання себе улюблених депутати розподілили так:



*Інформація з власних джерел

зарплату на 50%. Також на 20% порівняно з 2009 роком мали бути скорочені видатки на забезпечення діяльності консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів і служб, створених президентом, місцевих держадміністрацій. У законі про держбюджет на 2010 рік коаліціанти передбачили збільшення витрат на владу. Сума на утримання президента, уряду та парламенту зросла до 2,2 млрд грн – порівняно з 1,8 млрд у 2009 р. У 2010 році на функціонування президент-

ської адміністрації держбюджетом передбачено 1,05 млрд грн – проти 817 млн грн минулого року. Не допомогли не лише скорочення зарплати глави держави, але й звільнення п'ятої частини співробітників президентської канцелярії.

Не відстає від президентського апарату й вищий законодавчий орган. Депутати затвердили кошторис Верховної Ради на 2010 рік у сумі 875,6 млн грн. Це на 117 млн грн більше, ніж у минулому 2009 році (758,1 млн грн). Постанову про кошторис

приймали тишком-нишком – документ бачили навіть не всі депутати. Розгляд питання зайняв шість хвилин. Опозиціонери обурювалися, що їм не показали документ, та нарікали на збільшення витрат на Раду й нерациональний розподіл коштів.

Охочим пролити світло на кошторис парламенту дав відсіч спікер Володимир Литвин: «Якщо ви хочете на всю країну полоскати цю білизну, то це означає, що у деяких людей абсолютно немає совісті...» ■

Сума на утримання
Адміністрації
президента

Інститут законодавства
при Верховній Раді
8,9 млн грн

Управління
адміністративними
будинками
49,09 млн грн

Висвітлення діяльності народних
депутатів через телебачення
і радіомовлення – 11,8 млн грн

Їдальня – 1,6 млн грн
Обід у парламентській їдальні коштує
в середньому 15 грн: ціни фактично пільгові,
хоча народні обранці могли б дозволити
собі харчуватися за власний кошт

Журнал «Віче» – 3,16 млн

Організація та здійснення
офіційних прийомів
2,3 млн грн

Візити народних депутатів
України за кордон
7,08 млн грн



МІСЦЕВА «ДЕМОКРАТІЯ»

Новий закон про місцеві вибори і відірваність партій від громадян спотворять волевиявлення 31 жовтня

Автор:
Ростислав Павленко

Ухвалення практично без змін (після першого читання) закону про місцеві вибори прогнозувалось.

Подолавши коаліційну фронду за допомогою кадрових поступок і запровадження змішаної системи виборів замість цілком мажоритарної, керівництво Партії регіонів і держави досягло швидкого ухвалення виборчого закону. Ще поки він був проектом, його вади було належно оцінено й оприлюднено (див. *Тиждень*, № 25–26, № 28/2010). Однак це не зупинило його ініціаторів. Адже для них на кін поставлене важливе питання: укорінення в органах місцевого самоврядування та використання місцевих ресурсів для задоволення власних потреб.

ВСЯ ПОЛІТИКА – МІСЦЕВА

Багаторічний спікер Палати представників Конгресу США Томас О'Нейл, озброїв своєю цитатою покоління оглядачів: «Уся політика – місцева». У країнах розвинутої демократії це працює.

По-перше, оскільки кожен живе у визначеному місці, то переймається насамперед проблемами у своєму оточенні. Відтак політика так чи інакше має стосуватися речей, пов'язаних із повсякденною реальністю людей, зрозумілих для них. Тут і робота та її умови, і благоустрій та облаштування території, і якість послуг комунальних служб, і багато іншого. Більшість питань, про які дискутують політики на різних рівнях, можна звести саме до таких «елементарних» потреб, які становлять повсякдення виборців і добре їм зрозумілі.

По-друге, важливо, що місцевим потребам відповідає структура істеблішменту. Політики і політичні сили залежать від своїх місцевих осередків. Лише завоювавши довіру місцевої громади, політик може рухатися партійними щаблями. Партійні конференції і з'їзди в країнах ЄС – це не визначений заздалегідь ритуал, а наслідок політичного процесу, в межах якого змагаються різні групи і погляди, озвучуються місцеві інтереси й проявляють себе політики. Кар'єра політиків залежить від позиції місцевих організацій, а їхня порівняльна питома вага у партії – від рівня підтримки громадян.

Відтак у країнах ЄС партія не може виникнути лише під вибори або тільки перед виборами нагадати про своє існування. Виборці цього не пробачать, а конкуренти використають у власних політичних цілях.

ТАК СКАЗАЛА ПАРТІЯ

Інший діяч сучасності – Віктор Черномірдин – серед своїх відомих афоризмів означив і особливості партійного будівництва на пострадянському просторі: «Хоч яку партію будуй, все одно КІРС виходить». Цей афоризм є зручним ключем для розуміння багатьох питань пострадянської політики – як державних, так і партійних.

Практично всі партії пострадянських країн успадкували цілком визначені риси КІРС. По-перше, це жорстка централізація. Рішення приймає лідер або вузьке коло у центрі й спускає його для виконання. По-друге, зведення ресурсів підтримки в одні руки. Ресурси контролюють ті, хто ухвалює рішення, зрештою, його прийняття залежить від ресурсів. При цьому сегмент досвіду КІРС із повсякденної ро-



ФОТО: РНЛ

боти з населенням забутий як займа стаття витрат. «Вибори» як процес демонстрації піклування політиків про виборців у нас відбуваються практично в переддень голосування, а чинниками успіху є ресурси, особисті якості лідерів, піар-винаходи. І майже ніколи – результати діяльності, особливо на місцевому рівні.

Українські партії відірвані від місцевих потреб. Вони їх не цікавлять. Місцеві ресурси для них – потенційне джерело прибутку для спонсорів у центрі, а не ґрунт для розвитку територій і співпраці з виборцями.

В українських реаліях політика існує окремо від потреб більшості людей, що має далекосяжні негативні наслідки для підтримки політиків (і посадових осіб) громадянами й у підсумку підриває легітимність державних інститутів, у яких задіяні такі політики.

У теорії місцеві вибори якраз покликані подолати цей розрив.

ЯК ЦЕ РОБИТЬСЯ В ЄВРОПІ

На місцевих виборах за визначенням вирішуються питання локального життя. Громада делегує свого обранця для представництва своїх конкретних інтересів. У цьому кардинальна відмінність місцевих виборів від парламентських. Там депутат представляє всю націю і діє за Конституцією і власною совістю. На низовому ж рівні він має конкретні зобов'язання перед певною громадою.

Із цим пов'язані й відмінності законодавства про місцеву владу від національної. У більшості країн ЄС органи місцевого самоврядування обираються за мажоритарною системою – Франція, на яку люблять посилатися прихильники місцевих партійних списків, є радше винятком.

Деякі країни, наприклад Угорщина, ідуть далі й передбачають формування рад районного та обласного рівнів із депутатів рад нижчого рівня. Таким чином угорці дотримуються принципу: органи регіонального самоуправління покликані вирішувати спільні інтереси громад.

У багатьох країнах є інститут відкликання місцевого обранця, хоча відкликання депутата парламенту практично у всіх країнах прямо заборонене. Заборона імперативного мандата захищає

законодавця від лобістських впливів. Місцевий же депутат за своєю суттю – лобіст інтересів своєї громади, з нього вона має право запитати про ефективність роботи. При цьому в країнах ЄС ніколи не довіряють обстоювати інтереси громади людині, чужій для неї або не ознайомленій із її проблемами.

Інша справа, що де-факто більшість місцевих депутатів у країнах ЄС партійні. Вони обираються, спираючись на ресурсну підтримку своїх партій та її ім'я. Однак рейтинг партії формується залежно від результатів роботи на місцях – що конкретно зроблено для громади.

Це потребує зв'язку між місцевими потребами і політичними інститутами, чого в Україні немає. З часом він може утворитися, якщо предметом партійної конкуренції стане здатність відповідати на запити громад. Проте в українських реаліях є менш витратні й швидко реалізовані альтернативи. Тож покладається на партійну еволюцію в нашій країні не варто: може минути надто багато часу. Натомість вдумливі й уважні громадяни можуть пришвидшити цю еволюцію.

ЧАС КЛОНУВАННЯ 31 ЖОВТНЯ

Керівники Партії регіонів і держави не раз називали саме 31 жовтня датою проведення цьогорічних виборів – поки люди не почали ставити серйозних запитань про результати роботи нинішньої влади. При цьому владна коаліція за допомогою закону виключила з перегонів одразу кілька політичних сил, надавши право висувати кандидатів лише партіям, чії осередки зареєстровані у відповідних місцевостях не менше ніж за рік до виборів. Сама по собі ця норма ніби спрямована проти штучних партійних проєктів і перегукується з подібною нормою щодо парламентських виборів. Однак її не можна застосовувати безпосередньо перед виборами, адже таким чином технічно відсікаються політичні сили, які важко назвати «суто технічними» чи «невідомими». Йдеться про порушення конституційних прав громадян – штучно і невинувато створюються нерівні умови для виборчих прав. Логічно було б

перенести дію цієї норми вже на наступні вибори або принаймні дозволити самовисування. До того ж є інші, навіть дієвіші, способи стимулювати місцеве представництво партій і, крім того, постійну роботу партій на місцях. Йдеться про так звані відкриті регіональні списки на парламентських виборах. Уся країна розподіляється на рівні округи, у кожному з яких розігрується певна кількість мандатів. За них борються політичні сили, виставляючи на суд громадян своїх активістів. Громадяни голосують і за партію, і за конкретних політиків. Така система застосовується у більшості країн ЄС і є одним із чинників, який змушує партії замислюватися над постійною співпрацею з виборцями, а політиків – над способами бути відомим у своїй громаді.

У межах же чинного законодавства українцям знову пропонуватимуть котів у мішку партійних списків, яких проводитимуть до місцевої влади шляхом відвертого адміністративного тиску.



МІСЦЕВІ РЕСУРСИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПОЛІТСИЛ – ПОТЕНЦІЙНЕ ДЖЕРЕЛО ПРИБУТКУ ДЛЯ СПОНСОРІВ У ЦЕНТРІ

І знову пройдуть особи, здатні хіба що тримати партійну лінію в привласненні ресурсів та землі.

Вибір для громадян все ж залишається: або стати частиною сценарію влади, дозволивши реалізувати її плани, або відповідально поставитися до поведінки на виборах. Щоправда, влада намагається ускладнити і можливість контролювати виборчий процес громадянами. Уряд запропонував зміни до низки законів, які звужують права громадян щодо реагування на фальсифікації. Наприклад, пропонується забрати у них право перевіряти наявність у списках не лише себе, а й інших виборців – це був один із ефективних механізмів протидії «мертвим душам».

На місцевих виборах 31 жовтня влада випробує нову модель – штучного відтворення себе на всіх рівнях. Якщо це станеться – влада вже не відчуватиме потреби слухати електорат. Слухати себе можуть примусити лише самі громадяни. ■

Апгрейд Феміди

Поспішаючи із судовою реформою, влада позбавляє судочинство незалежності, беручи його під свій контроль

Автор:
Вілен Веремко

7 липня Верховна Рада прийняла в цілому Закон «Про реформування та статус судів», покликаний удосконалити вітчизняне судочинство. Шалені темпи ухвалення закону не могли не позначитися на його якості.

Відповідний законопроект № 6450 у першому читанні був прийнятий 3 червня й одразу ж наразився на критику фахівців (див. *Тиждень*, № 21/2010). Адже він звужував незалежність судів і суперечив цілій низці порад Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанська комісія). Передусім європейці радили рухатися в бік незалежності судової влади від президента та парламенту, посилити суддівське самоврядування тощо. Після прийняття законопроекту в першому читанні опозиція наполягала на проведенні його аналізу Венеціанською комісією, і документ таки надіслали на експертизу до Європи 24 червня. Щоправда, остаточного вердикту, який мав би бути в жовтні поточного року, українська влада не дочекалася, незважаючи і на прохання представників самої ВК, яка днями зробила попередні зауваги. «Висновки неоднозначні», – дипломатично заявив віце-президент комісії Томас Маркерт. Утім, на думку голови профільного парламентського комітету Сергія Ківалова, очікувати вердикту європейців необов'язково. «Немає жодних перешкод... Якщо ми чекатимемо висновку комісії, то лише затягнемо час», – вважає цей відомий фахівець із політично-юридичних технологій.

До редакції законопроекту в другому читанні було надано 1724 поправки, з яких врахували лише 395. На розгляд решти по-

правок знадобилося майже 6 годин, проте документ за цей час майже не змінився, і близько 10-ї вечора його підтримали в цілому 260 депутатів. Основні положення законопроекту набрали чинності вже 15 липня.

УМОВНО ВЕРХОВНИЙ

Одна з найодіозніших новацій закону – фактичне нівелювання статусу Верховного Суду. Відтепер його роль зводиться до перегляду судових рішень касаційних судів: а) у разі неоднакового застосування судами норм матеріального права; б) у разі встановлення міжнародними судами порушень Україною своїх зобов'язань при вирішенні справ судами. Натомість у касаційному порядку справи переглядатимуть Вищий господарський та Вищий адміністративний суди, а також новий Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, який має бути створений уже до 1 жовтня поточного року.

Це законодавче ноу-хау не випадковість. Адже посаду голови ВСУ обіймає Василь Онопенко, близький до опозиції, на нейтралізацію якого і була спрямована ця новація. До обрання головою ВСУ Онопенко очолював Українську соціал-демократичну партію, що входить до Блоку Юлії Тимошенко. Вочевидь, владі було багато простіше законодавчо звести повноваження Онопенка до мінімуму, ніж терпіти присутність у ВСУ опозиціонера до жовтня 2011 року, коли має закінчитися термін його повноважень.

Під час розгляду закону в парламенті голова ВСУ назвав законопроект великою законотворюючою авантюрою і зазначив, що документ «не має нічого спільного зі справжньою судовою реформою, а за своєю змістом має зовсім інше спрямування – поставити судову

систему в режим ручного управління, отримати залежний і слухняний суд». При цьому Онопенко підкреслив, що близько 20 положень цього проекту прямо суперечать Конституції. Зокрема, це стосується пониження статусу ВСУ, «а по суті, знищення його як судового органу». Справді, ст. 125 Конституції України визначає, що «найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України». Але

ВЛАДІ ПРОСТІШЕ ЗАКОНОДАВЧО ЗВЕСТИ ПОВНОВАЖЕННЯ ОНОПЕНКА ДО МІНІМУМУ, НІЖ ТЕРПІТИ ПРИСУТНІСТЬ У ВСУ ОПОЗИЦІОНЕРА

тепер його роль як суду, тим більше найвищого, майже втрачає сенс. У день голосування законопроекту група провідних українських фахівців права оприлюднила відкритий лист до президента, голови ВР та народних депутатів, у якому, зокрема, йдеться: «Верховний Суд України позбавляється статусу найвищого судового органу. Більше того, фактично позбавляючи функції правосуддя та процесуальної самостійності, його «опускають» нижче інших судів, що є неприпустимим у принципі». Подібної думки дотримуються і у Венеціанській комісії. «Його (Верховного Суду. – Ред.) функції передадуть вищим спеціалізованим судам, він фактично виконуватиме роль спільного сенату спеціалізованих судів з метою уніфікації права... Цей перерозподіл ми вважаємо проблематичним», – зазначив Томас Маркерт. Раніше Венеціанська комісія не раз рекомендувала не обмежувати повноваження ВСУ та не створювати нових судів, оскільки й без того

Хто формує ВРЮ

ВР – три члени, з них два судді

Президент – три члени, з них два судді

З'їзд суддів – три члени, з них три судді

З'їзд адвокатів – три члени, з них один суддя

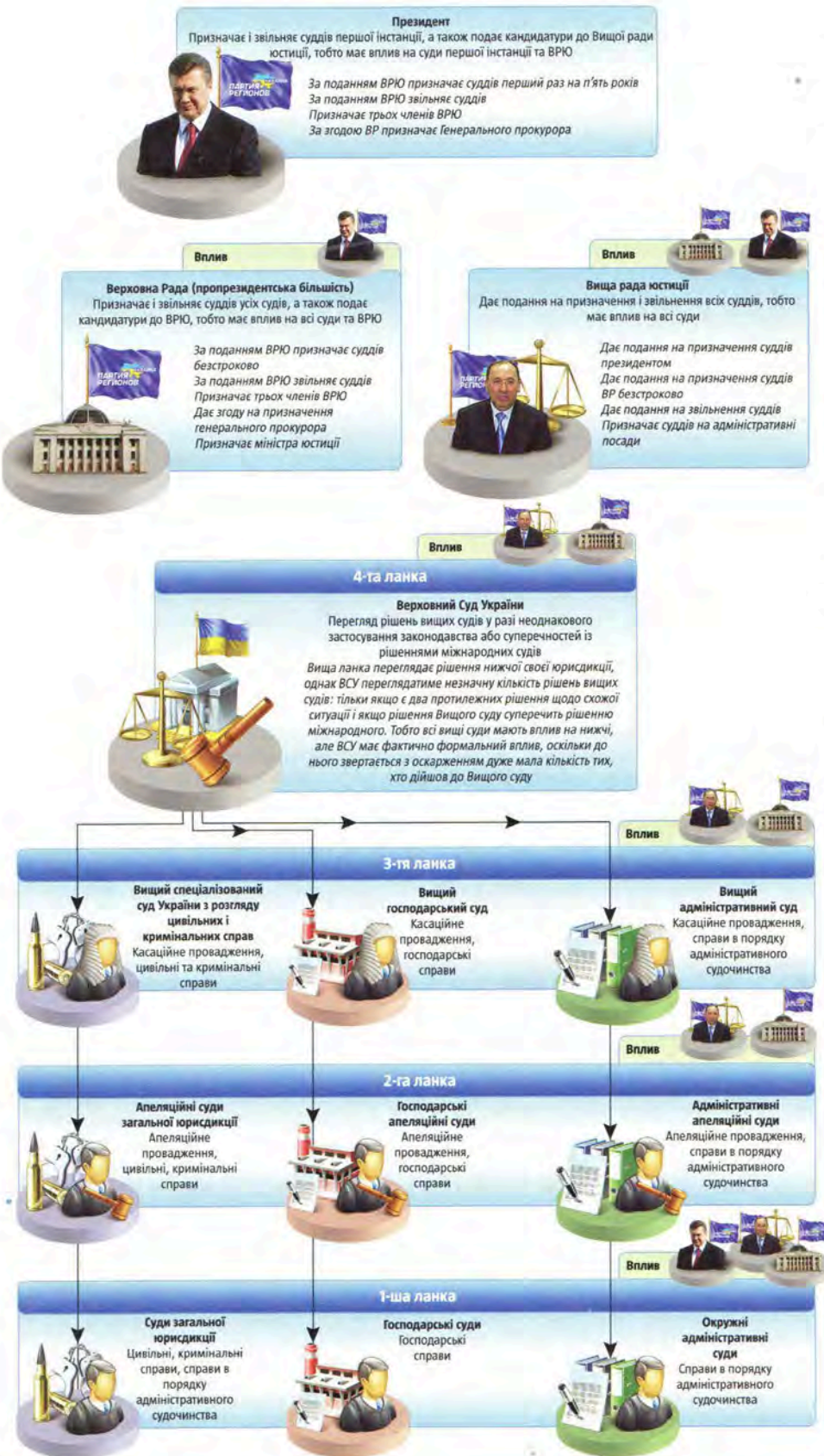
З'їзд юридичних вишів – три члени, з них один суддя

Конфедерація працівників прокуратури – два члени, з них один суддя

За посадами входять:

- генпрокурор
- міністр юстиції
- голова ВСУ

Залежне судочинство



українська судова система виглядає «вельми складною та не-потрібно громіздкою».

Відповідно до нового закону в складі ВСУ з 80 суддів залишиться лише 20. Решті запропоновано відступити: перейти до нового Вищого цивільно-кримінального суду чи навіть до районного або міського, піти у відставку або лишатися «статистами» у ВСУ. На думку судді Верховного Суду Тетяни Гошовської, навряд чи найкращі фахівці перейдуть на роботу до судів нижчої інстанції. «У створеному Вищому спеціалізованому суді з розгляду цивільних та кримінальних справ не буде суддів, які зможуть одразу забезпечити його діяльність як касаційної інстанції. Щоб цей суд запрацював на тому рівні, на якому зараз працюють палати Верховного Суду України, потрібен тривалий час – не одне десятиліття, – каже пані Гошовська. – Слід урахувати, що ВСУ як найвища судова інстанція і як касаційна інстанція існує 87 років, упродовж яких поступово було створено професійну структуру з найдосвідченіших і найкваліфікованіших суддів саме з розгляду справ у касаційному порядку». Щоправда, служителям Феїди, які зголосяться поміняти свій статус на статус суддів нового Вищого суду, навіть не доведеться змінювати кабінети. Відповідно до закону цей суд працюватиме у приміщеннях цивільної та кримінальної палат ВСУ.

ХІД КОНЕМ

Законом також посилено повноваження Вищої ради юстиції (ВРЮ). Власне, з цим Венеціанська комісія погоджувалася, щоправда, за умови позбавлення впливу на ВРЮ президента і парламенту та формування її з представників судової влади. Та в Україні рекомендації комісії проігнорували. Сьогодні поміж 20 членів ВРЮ, органу, покликаного контролювати судочинство, суддів лише четверо. Автори закону підійшли до вирішення проблеми творчо. У наступному складі ВРЮ буде аж 11 суддів. Утім, призначатимуть їх ті самі інститути влади: президент і парламент – по три члени, два з яких

будуть суддями, з'їзди адвокатів та профільних вишів – по три члени, один із яких суддя, також трьох суддів призначатиме з'їзд суддів, одного суддю з двох членів – прокуратура, крім того, до складу ВРЮ за посадою входить голова ВСУ. Тобто тепер у складі ВРЮ нібито буде більшість суддів. Але чи стане кращим від цього судочинство, якщо призначення цих людей залежатиме від тих самих інституцій влади? Вже сьогодні нинішня Вища рада юстиції цілковито підконтрольна правлячій партії: голова ВРЮ Володимир Колесниченко є кумом Сергія Ківалова, який теж входить до Ради разом зі своїм заступником по комітету, регіоналом Валерієм Бондиком. Членом Ради є ще один колега Ківалова, ректор Одеської національної юридичної академії Володимир Завальнюк. Крім того, членами ВРЮ є міністр юстиції Володимир Лавринович, лояльний до влади генпрокурор Олександр Медведько та його заступники Віктор Пшонка, Віктор Кудрявцев і Ренат Кузьмін, заступник голови Адміністрації президента Андрій Портнов, голова СБУ Валерій Хорошковський. Не дивно, що законом передбачено: нинішній склад ВРЮ діє до кінця своїх повноважень, тобто... ще майже шість років.

У новому законі закріплено повноваження Ради проводити дисциплінарне провадження, робити подання президенту та парламенту на призначення чи звільнення суддів. При цьому Верховна Рада фактично зобов'язана задовольнити подання ВРЮ. В законі йдеться, що питання про звільнення судді розглядається в парламенті «без висновків комітетів Верховної Ради України та будь-яких перевірок», а в разі неотримання потрібної кількості голосів народних депутатів щодо звільнення судді проводиться повторне голосування.

Також відтепер ВРЮ призначатиме суддів на адміністративні посади (голів та заступників голів судів), що дає Вищій раді юстиції цілковитий контроль над усіма судами. Щоправда, законотворючі відсторонили голів судів від розподілу справ. Тепер визначати, який суддя яку

розглядатиме справу, має автоматизована система залежно від завантаженості суддів. Але така система почне працювати лише з 1 січня 2011 року.

БАТІГ ТА ПРЯНИК

Новий закон підвищив вимоги до професійної підготовки суддів. Він, зокрема, передбачає для кандидатів у судді річне навчання у Школі суддів, створеній на базі Академії суддів, або в Інституті підготовки професійних суддів, «створеному президентом України при вищому національному навчальному закладі IV рівня акредитації». Також судді проходитимуть у цих закладах курси підвищення кваліфікації: призначені на п'ять років – щороку, призначені безстроково – раз на три

мальний посадовий оклад судді місцевого суду з 1 січня 2012 року встановлюється у розмірі шість мінімальних заробітних плат (на сьогодні це 5328 грн), а до 2015-го він зросте до 15 мінімальних зарплат (сьогодні це було б 13 320 грн). Крім того, суддям виплачується доплата за вислугу років – від 15% окладу (стаж до п'яти років) до 80% (стаж понад 35 років), передбачені різноманітні доплати за посади, науковий ступінь, за доступ до державної таємниці тощо.

НА ПОПРАВКУ

Сумніватися в тому, що закон підпише президент і він набере чинності в зазначені терміни, не випадає, оскільки формально його автором значиться Віктор Янукович. Опозиція, своєю чергою, заявила, що закон не відповідає нормам Конституції, і пообіцяла оскаржити документ у Конституційному суді. «Зрозуміло, що суд на сьогодні грає на боці однієї політичної сили (тим більше що 12 липня головою КСУ обрано Анатолія Головіна, якого вважають близьким до Партії регіонів. – Ред.), але все у житті змінюється», – зауважив нунсівець Анатолій Матвієнко. Втім, зміни наразі відбуваються не на користь опозиції. У понеділок головою Конституційного Суду було призначено донеччаніна Анатолія Головіна, який раніше обіймав керівні посади у КДБ, СБУ, був заступником генпрокурора (див. стор. 27). Відтак можна констатувати, що тепер уся судову систему контролює влада. ■

НИНІШНЯ ВИЩА РАДА ЮСТИЦІЇ ЦІЛКОВИТО ПІДКОНТРОЛЬНА ПРАВЛЯЧІЙ ПАРТІЇ

роки. Вочевидь, це має сприяти поліпшенню якості судочинства. Втім, Тетяна Гошовська не поділяє такої думки. «Автори нового закону вигадали багатоланкову, дуже складну і довгу систему навчання для відбору суддівських кадрів, у якій, напевно, провідну роль відіграватиме Одеська національна юридична академія (її президентом є Сергій Ківалов. – Ред.)».

Підвищення вимог до суддів у законі компенсується збільшенням їхньої винагороди. Міні-

СТАЛОН НЕЗАЛЕЖНОСТІ

Традиційно високим ступенем незалежності характеризується судова влада у країнах, де діє правова система англосаксонського (або англо-американського) типу: Великій Британії, США, Канаді, Австралії тощо. На відміну від прийнятої в Україні романо-германської правової системи, англосаксонська система є переважно прецедентною. У ній немає поділу права на приватне й публічне, а основним суб'єктом правотворчості є суди.

У Сполучених Штатах, де судова влада наділена широкою компетенцією. Роль суду в цій країні така значна, що американську державну систему нерідко називають правлінням суддів, а американську націю – найбільш схильною до судових позовів. Нерідко суди не лише федерального рівня, а й окремих штатів вирішують спори, що потребують політичної оцінки на рівні загальнодержавних інтересів.

Судова влада у США менш централізована, ніж на батьківщині англосаксонської системи, в Англії. Суди штатів мають абсолютну компетенцію, а до федеральних судів звертаються лише у разі, якщо Конституцією країни чи федеральним законодавством Конгресу ці суди визнані компетентними у певній справі. Отже, близько 95% справ у країні розглядають виключно суди штатів.

Федеральних суддів, а також голову Верховного Суду призначає президент США за згодою Сенату. Їм гарантовані довічне перебування на посаді й заборона на зменшення заробітної плати (щоб федеральні судді не боялися втратити свою посаду чи отримати зменшену заробітну плату за винесення рішень, які не підтримує президент чи Конгрес). На рівні штатів, принаймні для деяких судів, суддів призначає спеціальна комісія. Простих суддів у більшості штатів досі обирають шляхом народних виборів. У Вірджинії та Південній Кароліні – законодавчі органи штатів.

Конституційний Суд вбудовано в систему

У знаменитому Орвелловому «1984» є характерний епізод: під час допиту головного героя представник Системи читає йому лекцію з основ цієї самої Системи. І зізнається, що влада внутрішній Партії потрібна не заради чогось, а, власне, заради самої влади.

Цей епізод спливає в пам'яті, коли спостерігаєш за останніми подіями в Україні. Нинішня влада, схоже, впроваджує у життя цілеспрямований план, який полягає у витісненні з ключових посад представників інших партій і владних угруповань, навіть союзників, та призначенні своїх перевірених людей. При цьому критерій перевірених дуже простий і характерний для традиційних суспільств, зокрема африканських країн. «Своїми» вважаються ті, хто походить із того самого регіону, що й найвище керівництво держави.

Цей процес заміщення посад вихідцями з Донбасу відбувається у кілька етапів, на кожному з яких під контроль береться певне коло установ. В останній місяць під прицілом опинилися судово-правоохоронна система й органи безпеки: взяття під вплив і контроль Вищої ради юстиції, ухвалення змін до законодавства про судоустрій, рокировки у Генеральній прокуратурі (зокрема, заміна Тетяни Корнякової) і призначення нових керівників розвідвальних відомств. Ці політичні кроки супроводжуються і посилюються кадровими змінами середньої ланки.

Днями у цей процес було втягнуто і Конституційний Суд України. У зв'язку із спливанням терміну повноважень попереднього голови Андрія Стрижака новим головою обрано суддю Анатолія Головіна. У тому, як ухвалювалося ще рішення, можна побачити чимало цікавого й характерного для сьогоднішньої влади та України, яку вона буде. По-перше, обрання Анатолія Головіна відбулося на безальтернативній основі. Незадовго до цього прогнужувалося, що крісло Стрижака відійде новопризначеному судді Сергієві Винокурову. Призначення останнього суддею розглядається в контексті внутрішньокоаліційних торгів й оцінюється як чергова кадрова поступка комуністам, які активно лобювали саме цю кандидатуру. Однак іти так далеко у поступках керівництво Партії регіонів і держави не готове. Можливо, тому ж відкликана своєю кандидатуру й інший ймовірний претендент – суддя Павло Ткачук. Тож усе було по-донецьки прогнозовано: одна посада – один претендент – одне обрання.

По-друге, цікавий професійний шлях Анатолія Головіна. Він у своєму житті нечасто перетинався з

конституційним правом, тонкощами відносин між органами влади. 23 роки (1979–2002) працював в органах державної безпеки, дослужившись до начальника слідчого управління СБУ. Отже, має доволі специфічний професійний досвід (див. думку **Виханга Кіпіані на стор. 28**).

По-третє, карколомні кар'єрні повороти в житті Анатолія Головіна збігаються зі здобуттям найвищих владних посад саме представниками донецької групи. Так, 2003 року він став заступником генерального прокурора – якраз у контексті її тодішньої «донецизації» під керівництвом генпрокурора Геннадія Васильєва і патронатом прем'єра Віктора Януковича. У 2004-му він пішов із посади, але в серпні 2006-го, після народження коаліції КРС (комуністи, регіонали, соціалісти) і реставрації уряду Януковича, Верховна Рада призначила його за своєю квотою суддею Конституційного Суду України. Зрештою, у вересні 2008-го, під час спільного голосування ПР і БЮТ із низки принципових питань переділу владних повноважень, він став заступником голови КСУ (що могло бути частиною пакета домовленостей між ПР і БЮТ).

Тепер Анатолій Головін досяг одного з найвищих піків українського політикуму, адже саме за КСУ останнє слово у політико-правових суперечках, а за головою КСУ – у тому, яким чином ці суперечки розглядатимуться.

Рішення Конституційного Суду про можливість формувати парламентську коаліцію на індивідуальній основі засвідчило, що нинішня влада і без того не має проблем у взаємодії з Конституційним Судом.

Навряд чи були би джерелом непорозуміння для влади і судді: коли виникло питання про необхідність призначити до КС того самого Винокурова, дуже вчасно подав у відставку суддя Юрій Нікітін. Та й за Головіна, за даними ЗМІ, проголосували 14 із 18 суддів – понад 2/3.

Однак цього керівництву Партії регіонів і держави, вочевидь, недостатньо. Влада має концентруватися не просто в руках політичної сили, а й регіонального земляцтва. Так воно виглядає надійніше. Інше питання – на що буде спрямовано ця сама влада, яка дедалі міцніше стикається в кулак.

Зважаючи на відсутність обіцяних реформ і дедалі частіші повідомлення про зловживання владою на різних рівнях, підхід нинішніх можновладців в Україні вельми нагадує позицію орвеллівського персонажу. Влада їм потрібна для влади, і зручний для себе статус-кво вони боронитимуть усіма способами. Кадрові зміни в Конституційному Суді – вагоме здобуття для цього. ■

**«СВОЇМИ» ВВАЖАЮТЬСЯ ТІ,
ХТО ПОХОДИТЬ ІЗ ТОГО
САМОГО РЕГІОНУ, ЩО Й
НАЙВИЩЕ КЕРІВНИЦТВО
ДЕРЖАВИ**



Автор:
**Ростислав
Павленко**



ФОТО: УНАІН

Три невеселі літери

Київ вкотре переймає досвід Кремля – колишні КДБісти масово йдуть у владу

Автор:
**Вахтанг
Кіпіані**

Головою Конституційного Суду обраний уродженець Макіївки Донецької області Анатолій Головін (на фото). Екс-суддя. Екс-прокурор. Але найбільшу частину трудового життя – 1979–2005 роки – чільний український конституціоналіст провів у структурі, яку образно прийнято було називати «конторой глибокого бурення».

Кілька тижнів тому на іншу високу посаду – першого заступника голови Київської міської державної адміністрації – президент призначив Олександра Попова, теж колишнього співробітника – у 1987–1993 роках – КДБ СРСР і Служби безпеки України.

Загальновідомо, що вихідці з комуністичних спецслужб «колишніми» не бувають. Саме тому майже всі країни Східної Європи та балтійські держави реалізували ідею люстрації (звісно, в кожній країні це було зроблено по-своєму, єдиного закону та алгоритму немає). Ніхто не карає співробітників секуритате, штазі, СБ тощо на горло, якщо тільки за ними немає крові. Є переліки професій – від політиків до священників і вчителів, на які вони не можуть претендувати. Певний час. Вони можуть сидіти вдома чи займатися бізнесом, тільки якнайдалі від держави.

Рік тому голова неприбуткової громадської організації «Форум українців Чеської Республіки» Борис Чікулай проаналізував 909 біографій державних службовців України: президентів, працівників Кабінету Міністрів, центральних органів виконавчої влади, НБУ, ЦВК, депутатів Верховної Ради тощо. Результатом стало 55-сторінкове дослідження «Люстрація або Україна під владою КДБ». Ідея полягала в тому, щоб, застосовуючи принципи так званого люстраційного закону Чеської і Словацької Федеративної Республіки від 4 жовтня 1991 року, з'ясувати присутність

імовірних агентів КДБ, комуністичної і комсомольської верхівки СРСР у владі України.

Дослідження проведене задовго до президентських виборів і не повною мірою враховує зміни у кадрах, які «решають всё». Зрозуміло тільки, що менше потенційних гебістів не стало. Навпаки, і призначення віце-пре-м'єром Володимира Сівковича (1983–1992 роки – офіцер КДБ, СБУ), і згаданих вище Попова з Головіним – лише гарна ілюстрація до тренду.

З «просвічених» дев'яти сотень держслужбовців 4%, або 38 осіб, визначені як «агенти», хоча коректніше говорити співробітники держбезпеки СРСР. Ще 27% (244 людини) – «критична ймовірність співпраці з КДБ».

Щоправда, у дослідженні пана Чикулая поруч із вихованими на чекістських традиціях Маломужем, Радченком, Марчуком, Деркачем, Лляшовим, Кожем'якіним, щодо яких, як кажуть, питань немає, бачимо прізвище... Віктора Юценка. Екс-президент строкову службу, і це не секрет, проходив у Прикордонних військах, які в радянські часи перебували у віданні КДБ. Тобто Юценкові в Литві, Чехії чи Польщі довелося б проходити через люстраційний орган...

Час від часу в пресі з'являється посткадебістський компромат на політиків з усіх політичних таборів. Так, Ганна Герман ніби мала псевдо «Тереза», а Борис Тарасюк – «Волинський». Тут немає чого навіть коментувати – це ніяк не верифікується, це те, що не можна ні підтвердити доку-

**У ВСІХ НОРМАЛЬНИХ КРАЇНАХ
ЗЛОЧИНИ «ОХРАНКИ» ОСУДНІ,
БОДАЙ ІЗ МОРАЛЬНОГО БОКУ.
ПРАЦІВНИКИ СПЕЦСЛУЖБ
МАЛИ Б ПРОЙТИ
ЧЕРЕЗ ЛЮСТРАЦІЮ.
АЛЕ УКРАЇНА НЕ ЧЕХІЯ**

ментально, ні спростувати. Такі спроби з'ясування стосунків у політиці є брудними та безчесними. І в цьому сенсі неважливо, як ми ставимося до цих та інших, бездоказово звинувачених у співпраці з КДБ, політиків.

Інша справа – кадрові чекісти. Люди, які самі вибрали долю служити в «бойовому загоні Комуністичної партії». У всіх нормальних країнах комунізм і злочини більшовицької «охранки» осудні, бодай із морального боку. Працівники цих спецслужб мали б пройти через перевірки, зокрема й люстраційні.

Але Україна не Чехія. Це в них високі компартійні функціонери, працівники комуністичної держбезпеки, випускники вишів КДБ не можуть обіймати керівні посади на державній службі, в армії, балотуватися до виборчих органів усіх рівнів, виконувати інші виборчі функції. А в нас їм усе можна. Це, звісно, не єдина причина, чому ми бідні й дурні, але одна з причин точно. ■

L, m

T, h

М Оболонь

550

22

півкілометра
шопінгу



ТОРГОВЕЛЬНО-РОЗВАЖАЛЬНИЙ ЦЕНТР

DREAM

T O W N

та 12 годин
розваг

0

10

М Мінська



Геополітика шпигунства

Автор:
Едвард Лукас

Захід чинить опір російському олігархічному капіталізму



ФОТО: REUTERS

Люди, які не належать до світу шпигунів, тобто більшість із нас, схильні робити дві чи три помилки у своїх спробах його зрозуміти. Перша – це величезне перебільшення влади, впливу, мізків і можливостей розвідувальних та спеціальних служб. Такі люди припускають, що ЦРУ, «Моссад» чи ФСБ, як гігантський похмурий восьминіг, можуть не лише поставити жучки у вашій домівці, пошкодити ваше авто та прослухати

ОБМІН. Як і в часи Холодної війни, місцем зустрічі американців та росіян став Відень. Саме тут відбувся обмін агентами

кожну вашу телефонну розмову, а й контролювати медіа, шантажувати політиків та багато чого іншого. Якщо ви в це не вірите, ви наївні.

Другої, не менш серйозної помилки, припускаються ті, хто вважає світ шпигунів жартом. Це, мовляв, зарозумілі бюрократа, які загубилися у кривих дзеркалах холодної війни разом з усіма їхніми таємними чорнилами, фальшивими ідентичностями та незрозумілим жаргоном. Усе, що справді хочеш знати, все одно можна знайти в Google та на Wikipedia. Якщо вірите в щось інше, ви параноїк.

СПЕЦСЛУЖБИ І ПОЛІТИКА

Правда зовсім інша. Шпигунські агентства є державними бюрократами з усіма їхніми слабкостями та перевагами. Вони здатні працювати на перспективу, на відміну від корпоративного комерційного шпіонажу, який зазвичай орієнтується на негайний результат. Спецслужби не фокусуються на всьому. Але якщо на чомусь зосереджуються, результати можуть бути страшними. Єдине, про що мають хвилюватися розвідувальні агентства, – гроші платників податків (але їхні бюджети добре захищені від будь-якої парламентської чи громадської перевірки), тож вони можуть собі дозволити бути глибокими, терплячими і непомітними.

Сюжет фільму «Привид» обертається довкола ідеї, що дружина британського прем'єр-міністра була завербована ЦРУ і «керувала» політичною кар'єрою свого марнославного та обмеженого чоловіка. Це перебільшення, але незначне. В усіх країнах розвідувальні агентства встановлюють контакт із талановитими молодими людьми та підтримують зв'язок із ними впродовж їхніх професійних кар'єр.

Шпигуни небезпечні й корисні, бо порушують правила: дають хабарі, шантажують і лесять (останній спосіб найефективніший), щоб змусити людей видавати секрети та приймати рішення, яких інакше не прийняли б. Саме тому і є шпигунами. Якби вони збирали інформацію легально, то були би

дипломатами або експертами на держслужбі.

Те, що шпигуни можуть порушувати правила, не означає, що вони це роблять. Спецслужби, на диво, сором'язливі. Їх лякає перспектива зробити щось не так, особливо якщо наслідком можуть бути негативні політичні побічні ефекти або погана слава. Як результат – вони вдаються до масивної обережної бюрократичної діяльності та планування. У шпигунських фільмах операції відбуваються зі швидкістю світла. У житті спочатку розсилаються тонни інструкцій. Найбільшою проблемою спецслужб є не збір інформації, а її опрацювання та використання. Зайти в електронну пошту жертви порівняно легко. Проблематично знайти час, щоб вивчити її.

Спецслужби мають сильний політичний вплив. Коли доходить до секретної інформації, політики схильні поводитися, як ігромани. «Зігравши» раз, вони хочуть зробити це і вдруге, і втретє. Тому добрий керівник спецслужби робить своїх політиків при владі щасливими та підтримує в них бажання більшого. Саме так можна отримати великий бюджет і менше запитань.

Вони, втім, є також політично вразливими. Коли щось іде не так, летять голови. Найкращим аргументом проти ідеї, що американським урядом керують шпигуни, є той факт, що США розпочали війну з Іраком, виходячи з інформації ЦРУ про зброю масового враження, яка виявилася абсолютно фальшивою. Наступні перевірки виявили: звіти більшості західних розвідувальних агентств ґрунтувалися на жменці нечесних джерел. Тепер їм знадобиться багато часу, щоб відновити свою репутацію.

ЗГРАЯ КРОТІВ

Обидві згадані вище помилки було не раз продемонстровано впродовж минулих двох тижнів, коли світ насолоджувався рідкісним, хоч і частковим відблиском розвідувальної війни, яку Росія веде проти Заходу.

Миттєвою реакцією деяких експертів, особливо тих, що не знайомі зі світом розвідки, бу-

ло відкинути всю цю справу як фарс. Десятеро «шпигунів» не здійснювали ніякої справжньої розвідки. Найтаємніша справа, якою вони займалися, – отримання грошей від їхніх босів. Те, що вони з ними робили, було, на перший погляд, тривіальним. Вони вели нудне життя у приміській Америці, «просочуючись» у місцеві школи та бізнес у сфері нерухомості. З огляду на банальність усього цього навряд чи вони могли загрожувати американській безпеці. Найімовірнішим поясненням всієї справи було те, що її вигадали ФБР та ЦРУ, щоб зіпсувати перезавантаження російсько-американських відносин. (Такий підхід цікаво поєднує обидві помилки: з одного боку, шпionаж є жартом, а з іншого – ФБР та ЦРУ такі потужні, що хочуть змінити зовнішню політику США.)

Цей самовдоволенний аналіз був, певна річ, абсолютно помилковим. Уся суть «кротів» полягає в тому, що більшу частину часу, багато років, вони ведуть непомітне життя. А потім, лише раз чи два, можуть завдати значного удару саме завдяки тому, що їхнє минуле життя не видавало, ким вони насправді є. Люди, яких спіймало ФБР, могли зробити щось серйозне, а могли й не зробити. Цілком можливо, вони мали кілька проривів у вербуванні агентів, але американці вирішили, що про це краще не оголошувати публічно. У житті взагалі добрим правилом є не вірити тому, що чиновники кажуть публічно. І це стосується не тільки новин про шпionаж.

Залишається багато загадок (див. «Темні місця»). Але вони цікаві переважно тим, хто ретельно відстежує розвідувальну діяльність. Насправді згаданий епізод показав щось зовсім інше, і це набагато більше стосувалося політики, ніж шпionажства.

УРОКИ СКАНДАЛУ

Перший великий урок – Росія все ще багато піклується про те, як проникнути в американське суспільство. Те, що ФБР відкрило чи не відкрило підозрюваних «нелегалів», не має до цього стосунку. Важливо, що

Росія бажає вкладати у це багато часу та грошей, а також іти на значний політичний ризик і посилає своїх громадян нелегально жити в США, маючи детально розроблені фальшиві ідентичності.

Тепер буде ще важче заявляти, як це полюбують робити деякі наївні вболівальники Кремля, що Росія – це пострадянська, постімперська сила, яка позбулася своїх поганих звичок і зосередилася на модернізації та розвитку. Те, що вчинила Росія, – не просто «нормальне» шпionажство, яким займаються офіцери розвідки при посольствах і яке трапляється між різними країнами. А вже утримання нелегалів та «кротів» є ознакою глибокої недовіри, тривалих геополітичних амбіцій та ворожості.

Другий великий урок полягає в тому, що Америка про це знає і бажає виділяти ресурси на

сторони вважають за краще виглядати як добрі хлопці. Перезавантаження включає фальш, камуфляж та прийняття багато чого бажаного за реальне. Та є дещо й справжнє. Адміністрація президента США Барака Обами багато інвестувала в те, щоб перезавантаження запрацювало. Вони раді, що «запаркували» Росію як проблему разом із питанням, що робити з Україною та Грузією. Ніхто не хоче ризикувати.

Сподіваюся, що США все правильно зрозуміли. Дуже легко вдатися до морального рівняння, в якому Росія, що шпionає за Америкою, така сама, як і Америка, що шпionає за Росією. Ми не маємо забувати, що США є демократією, де результати виборів невідомі заздалегідь, де медіа критикують владу і де скромні громадяни можуть подати на уряд до суду й виграти. У Росії ті, хто подає до суду на уряд, врешті-решт гинуть у тюрмі, медіа роблять те, що їм наказують, а електорат, який щось важить, складається лише з двох людей: Путіна і Медведєва (причому робота останнього полягає в несхвальних відгуках у пресі про рішення першого).

Російська форма олігархічного капіталізму є великою загрозою для Заходу. Вона викривляє наші правила, заплямовує наші цінності та спотворює наш процес прийняття рішень. Ми маємо право чинити опір, і я радий, що моя та інші країни все ще використовують техніку збирання розвідувальної інформації, щоб вивчати та впливати на російський процес ухвалення рішень і протистояти натиску на особистості та інституції Заходу.

Інакше кажучи, вони намагаються завдати нам шкоди, викривити нас за своїм бажанням. Ми маємо їх зупинити. Ця загроза може бути не такою загальною, як від ісламських терористів, котрі намагаються висадити одне з наших великих міст у повітря за допомогою ядерної бомби, але вона не менш важлива. Якщо в результаті шпionажського скандалу влітку 2010 року громадська та офіційна думка серйозніше та реалістичніше побачить загрозу, яку становить Росія, то він був не марним. ■

В РЕЗУЛЬТАТІ ШПИГУНСЬКОГО СКАНДАЛУ ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПОБАЧИТЬ РЕАЛЬНУ ЗАГРОЗУ, ЯКУ СТАНОВИТЬ РОСІЯ

контррозвідку та контршпionаж, які, зрештою, й спіймали велику рибу. Це не стосується більшості європейських країн, де полювання на російських шпionажів було виведено на нижчий рівень через запити на ресурси конкурентів, які полюють на терористів-ісламістів. Практично неможливо уявити, щоб такий прорив стався у Німеччині чи Бельгії. ФБР стежило за частиною спійманих упродовж десятиліття. Це потребує чимало грошей, а також стратегічної терплячості та розсудливості, що є ознаками серйозної країни.

Третій великий урок – обидві сторони рішуче налаштовані не допустити ескалації конфлікту. Майже всі деталі незрозумілі, а більшість із того, що було представлено громадськості, є нелогічним, неповним і таким, що вводить в оману. Але в тоні оголошень не було помилок. Америка не озвучила це як тріумфатор. Росія (окрім як на самому початку) уникла погроз. Урок полягає в тому, що обидві

12-го
російського шпionа
гуна в США (Алексей
Каретнікова) де-
портували до Росії
13 липня

ТЕМНІ МІСЦЯ

В офіційній версії того, що сталося між Росією та Америкою, безліч дірок, суперечностей та аномалій. Ось кілька з них.



Російські чиновники показали **Ігорю Сутягіну** (росіянин, ув'язненому за шпигунство) список із десяти людей (він був одним із них), яких мали обміняти на спійманих в Америці агентів. У цьому списку Сутягін побачив Сергія Скрипаля, полковника ГРУ, який сидить у тюрмі за шпигунство на користь британської МІБ. Хто були інші? Їм дозволили виїхати? Чи їхній обмін не висвітлювали? Той факт, що Росія пере-

дала тільки чотирьох «шпигунів» (Сутягін заперечує, що шпигував) в обмін на десяткох спійманих у США, є головною загадкою всієї справи.

Можливо, Америка прийняла російську лінію, що «зрадники» (тобто росіяни, які шпигують на користь США) важать більше, ніж «патріоти» (росіяни, які шпигують у США). Але навряд чи це переконало впертих ловців шпигунів у ФБР. Чи довелося їм погодитися на вимоги вищих інстанцій? Якщо так, то чому? Якщо ні, чому вони не просили більше ніж чотирьох? У тюрмах є ще кілька росіян, які потрапили туди за шпигунство на користь Заходу:



Платон Обухов, заарештований 1996 року за шпигування на користь Великої Британії, врешті-решт опинився у психіатричній лікарні, вже не перебуває в ув'язненні, але підлягає примусовому психіатричному лікуванню;



Ігор Вялков, офіцер ФСБ, 2004 року засуджений до десятирічного ув'язнення за шпигунство на Естонію у справі, що була пов'язана з британськими та американськими спецслужбами;



Андрей Думенков засуджений у серпні 2005 року до десятирічного ув'язнення за шпигунство на Німеччину. Кожного з них та ще кількох інших можна було б запросити для обміну на додаток до чотирьох, яких відпустили росіяни. Чому Америка цього не зробила? Можливо, позиція США у переговорах була слабшою, ніж здавалася. Чи було в

діяльності десяти заарештованих в Америці щось таке, чого не хотіли оприлюднювати на суді? Водночас Росія могла мати сильнішу позицію на переговорах. Чи не спіймала вона більше американських шпигунів, можливо, не виносячи їхніх справ на судовий розгляд? Чи було їхнє звільнення «невідомою ланкою» оборудки?

Що поєднувало 11 людей, яким було винесено в США звинувачення? Чи був таємничий Крістофер Метсос, котрого вистежили на Кіпрі, затримали, а потім випустили під заставу, і він утік, керівником операції? Якщо так, це могла би бути велика прогалина в роботі російської СВР (Служба зовнішньої розвідки). Якщо ж ні, то яка була його роль?

Як Метсосу (який начебто був під таким самим наглядом, як і решта агентів) дозволили дістатися аж на Кіпр? Це була груба помилка. Чому кіпрська влада відпустила його під заставу? І чому американські офіційні представники на Кіпрі (а їх там, м'яко кажучи, немало) не стежили за ним? За однією з теорій, Метсос насправді перейшов на бік американців і тепер щасливо десь видає секрети, а вся історія про його зникнення була вигадана для того, щоб росіяни і далі чухали потилиці.

Організатор:

Спортивні та культурні ініціативи

sci.in.ua

ЖИВИЙ ЗВУК

Місце проведення: Карпати, селище Славське, Сколівського району, Львівської області.

Вартість вхідного квитка на весь фестиваль – 70 грн.

Проживання: наметове містечко, садиби у приватному секторі, готелі.

Славське Рок - 2010

30 липня - 1 серпня

СЛАВСЬКЕ
ROCK я люблю карпати

Славське Рок – міжнародний фестиваль, що проводиться кожного року влітку в Карпатах. Подія об'єднує навколо себе любителів якісної, живої музики, мистецтва та активного відпочинку. Фестиваль відрізняється своєю різноманітністю та багатогранністю. Програма буде достатньо насиченою, щоб мати можливість обрати щось на своє вдоволення.

На головній сцені цього року:

«Мертвий Півень»,
«Димна Суміш»,
«Гуцул Каліпсо»,
«Махіма» (Максіма),
«Горгішелі»,
«ТаРУТА»,
«Рутенія»,
«Revenko-Band»

(Ревенко-бэнд),
«Green Silence»
(Грін Сайленс)

З Європи приїдуть:

«Farben Lehre»
(Фарбен Лере) І
«TABU» (ТАБУ) (Польща),
«Nader and SILBER-
RUCKEN» (Надер енд
ЗІЛЬБЕРУКЕН) (Німеччина) та
«AstroGeorgia»
(Астроджордія) (Грузія)

Спеціальний гість фестивалю:

GOGO (from Mamasweed)
(Гого з Мамасвід) (Німеччина)

На фестивалі проходить керамічний симпозиум «Біле Дерево», де на майстер-класах професіонали навчатимуть володінню різними техніками художньої кераміки, традиційних прийомів керамічного мистецтва.

Особливістю цьогоорічного фестивалю стане мозаїчне панно на тему «Пори року у Славську». Кожен зможе долучитися до його створення, увіковічивши в такий спосіб свої ідеї на задану тему в спільній роботі.

У програмі заходу також буде показаний польський фільм про історію року – «Поклик свободи». Для любителів активного відпочинку організуватимуться велопробіги, спортивно-розважальні ігри. Найменші гості фестивалю матимуть теж місце для активних розваг – ігровий майданчик з каруселями, гоїдалками та іншими дитячими принадами, що будуть споруджені в центрі селища.

Головний медіа-партнер:

Тиждень
Ужгородський тижень

Генеральні інформаційні партнери:

RADIO
ROKS

MUSIC

Партнери:

Райффайзен
БАНК АВАЛЬ

Інформаційні партнери:

ДЕНЬ

ЗАМЕТНО

ПОЛЬСЬКИЙ
ІНСТИТУТ
КІПР

Є

ЕКСПЕРТ

MYRADIO

Joy

APT
BERTER

с.м.т. Славське, Львівська обл. slavskerock.in.ua

Кодекс без честі

Кодифікація податкового законодавства вигідна фіскальним органам, що прагнуть витиснути з економіки якомога більше грошей

Автор: Віктор Сулов, экс-міністр економіки, экс-голова комітету ВР з питань фінансів і банківської діяльності

Розмови про те, що Україні потрібен Податковий кодекс, ведуться вже років 15. За цей час до Верховної Ради подавали декілька його проектів. Більшість норм останнього проекту, який вніс на розгляд парламенту уряд Миколи Азарова, було підготовлено ще в 2006–2007 роках. Тоді робочу групу з кодифікації податкового законодавства очолювала Тетяна Єфименко, яка зараз обіймає посаду заступника міністра фінансів і знову очолює аналогічну робочу групу. Досі жодного проекту Податкового кодексу не було схвалено, причини – помилкове розуміння мети прийняття документа, а також хибна тактика проведення відповідних проектів через Верховну Раду.

ЗАЙВА РЕВОЛЮЦІЙНІСТЬ

У 1994–1997 роках, коли в Україні тільки починали розробляти податкове законодавство, я очолював профільний Комітет Верховної Ради з питань фінансів і банківської діяльності. Ми спочатку домовилися про ідеологію законодавчих перетворень, вирішили ухвалювати податкові закони один за одним. Наприклад, акцизи – галузь за галуззю: тютюнові вироби, алкоголь, нафтопродукти тощо. Нинішня влада не розуміє, що Податковий кодекс

легше прийняти розділ за розділом, а не одразу – за такого підходу опір галузевих лобістів буде незначним, умовно кажучи, одна група депутатів проголосує за акцизи на тютюн, інша – за акцизи на спирт. Якщо ж вносити зміни, які зачіпають одночасно інтереси більшості бізнесменів-парламентаріїв, то практично зі стовідсотковою ймовірністю можна сказати, що лобісти заблокують процес ухвалення.

Те ж саме і з Податковим кодексом. Свого часу, ми пропонували провести довгу, поетапну реформу, переглядаючи по черзі всі фіскальні закони, вносячи зміни поступово, а потім завершити цю роботу кодифікацією – виписати загальну частину, визначити єдині терміни для всіх податкових законів (зараз багато термінів діють тільки в межах окремих законів, а це абсолютно неправильно). Такий кодекс об'єднав би існуюче законодавство. Крім того, пропонувалось включити до цього документу підзаконні акти з питань оподаткування: укази президента, постанови Кабміну, різноманітні службові інструкції Мінфіну і ДПАУ. Принципово важливо, що кодекс, розроблений за такою ідеологією, повинен виключно кодифікувати діюче податкове законодавство, а не змінювати його. Всі необхідні зміни слід обговорювати окремо і вносити до діючого кодексу.

Зараз рівень дискусії у ВР щодо питань фіскального законодавства значно нижчий, ніж



ФІРМИ СПЛАТЯТЬ. Податковий кодекс починається зі збільшення повноважень податківців

був раніше. У парламенті стало менше фахівців, більше – зацікавлених в окремих пільгах бізнесменів, а лідери фракцій роблять на проблематиці Податкового кодексу піар. Ніхто з них не готовий сказати, що революції після кодифікації не станеться, адже це не принесе політичних дивідендів. Натомість нинішній кодекс претендує на революційність, містить низку нових норм (до речі, далеких від лібералізації системи) і зачіпає інтереси бізнесу загалом. Відповідно він не влаштовує жодну галузь, більшість народних депутатів і навіть президента – не випадково до нього було подано кілька тисяч поправок. По суті, уряд, який розробив цей документ, сам і заблокував його ухвалення. Мене дивує позиція деяких депутатів: мовляв, для прийняття кодексу вистачить політичної волі. У 1997 році дуже «вольовий» уряд Павла Лазаренка намагався протиснути пакет податкових змін і відмовився приймати бюджет, доки їх не буде ухвалено. Результат – країна



Якби податок на нерухомість запровадили наприкінці 1990-х, можна було б запобігти створенню латифундії

ФОТО: УНАІ

жила без головного кошторису до липня 1997-го, але податкової революції не сталося.

КЛАСОВИЙ ПІДХІД

Стратегічною помилкою профільного комітету на початку податкової реформи було те, що ми так і не ухвалили закону про податок на нерухомість. Тоді здавалося, що робити це ще зарано, що реформа і так велика, що кожен новий закон колосально впливає на економіку, а отже, без оподаткування нерухомості можна обійтися. Хоча в другій половині 1990-х будівельного буму не було, політична «еліта» палаців не будувала. Але треба було дивитися в майбутнє.

Цього разу про податок на нерухомість поговорили, про нього згадали в президентській програмі реформ, але уряд не вніс його до Податкового кодексу. Цей факт, до речі, вельми красномовно характеризує і нинішній уряд, і парламент – їхня соціальна структура така, що закон про податок на нерухомість не може бути ухвалений.

Загалом Податковий кодекс цікаво аналізувати з погляду правлячого класу, адже він розробляє законодавство лише у своїх цілях – це аксіома. Нинішні народні депутати – це не колишні мажоритарники, більшість парламентаріїв цього скликання купували місця в партійних списках по \$5–7 млн, вони є власниками великих угідь та земельних ділянок. Можна сказати, що Верховна Рада перетворилася на палату лендлордів, яким оподаткування нерухомості зовсім не потрібне. Розмови про те, що багатії за щось заплатять, збережені на наївний електорат, це ілюзія.

Потрібно визнати, що Україна розвивається лагіноамериканським шляхом з олігархами, латифундистами, зuboжілим народом та іншими атрибутами. Можна говорити скільки завгодно, що ми рухаємося до Євросоюзу, але ж де-факто держава копіює досвід найгірших представників Латинської Америки. Верховна Рада це підтвердила відмовою від введення по-

датку на нерухомість. Якби його було запроваджено наприкінці 1990-х, можна було б запобігти захопленню землі, створенню колосальних мисливських угідь. Наші політичні діячі їздили б полювати до Африки, а в Україні на землі працювали б, вирощували б зерно та розводили б худобу, сплачуючи податки. Але влада не зацікавлена в оподаткуванні землі та нерухомості, адже доведеться платити за власність, що дісталася майже безкоштовно.

ПІЛЬГИ ДЛЯ ОБРАНИХ

В умовах, що склалися, єдиним напрямом податкового «реформування» є запровадження галузевих пільг. Навряд чи це станеться, але хотілося б, щоб різні преференції було скасовано в процесі кодифікації законодавства. Зазвичай пільги в Україні запроваджують, прикриваючись шляхетними цілями. Наприклад, металургійні лобісти під дуже слушним приводом «оновлення основних фондів» пробили для себе нульову ставку ПДВ на імпортування устаткування. У цьому випадку цікавить навіть не те, що аналогічні норми не ввели для інших галузей. Постає логічне запитання: чи оновили основні фонди металурги? За моєю інформацією, ні.

Ще один хрестоматійний приклад сумнівного надання пільг – створення в країні зон зі спеціальним режимом оподаткування (їх ліквідували 2005 року, можливість відновлення розглядається зараз). Я особисто був автором законопроекту про СЕЗ «Сиваш», але ж ми пропонували чітко обмежений перелік пільг для вкрай депресивної території, на якій були розташовані потужні підприємства хімії, котрі треба було підтримати. Досвід «Сивашу» був позитивний, але загалом хороша ідея створення спеціальних зон в Україні перекутили. Деякі зони створювали для того, щоб без сплати мита та ПДВ імпортувати різноманітну продукцію, зокрема продукти харчування та товари народного споживання.

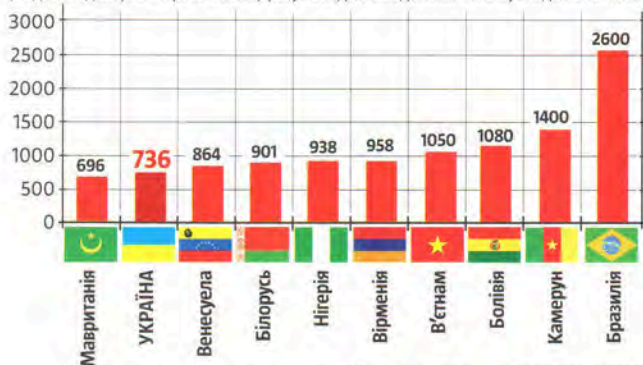
Загалом було б цікаво звести всі пільги в окремий розділ кодексу, щоб можна було оцінити бюджетні втрати. ■

Змінювати ставки і методи оподаткування варто лише після ухвалення Податкового кодексу – протягом першої половини 2011-го

10 КРАЇН

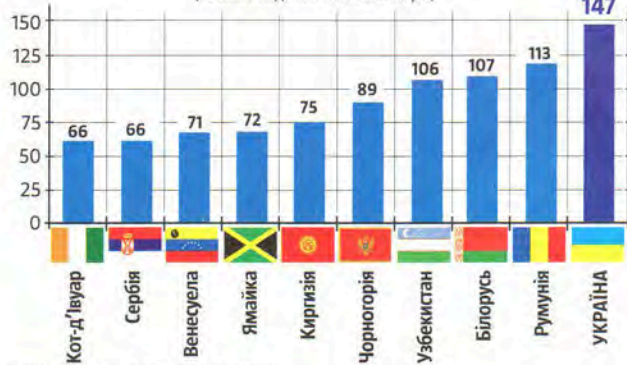
ІЗ НАЙСКЛАДНІШОЮ СИСТЕМОЮ ОПОДАТКУВАННЯ

(людина-години, які витрачаються щороку на ведення податкового обліку і подання звітності)



ІЗ НАЙБІЛЬШОЮ КІЛЬКІСТЮ ПОДАТКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

(кількість податкових виплат на рік)



За даними дослідження Doing Business-2010 Світового банку (уточнені дані, липень 2010-го)

Зараз преференції розсіяні по різних законах (не завжди податкових), галузевих указах президента, постановах уряду тощо. Але я не прихильник пільг. На мій погляд, якщо держава хоче підтримати якусь галузь, доцільно повертати частину сплачених податків відповідним підприємствам.

Натомість у нашій країні що багатша людина, то більше вона отримує від держави. Приміром, на забезпечення пільг із комунальних послуг для будинків площею 2 тис. м² зараз спрямовується набагато більше бюджетних дотацій, ніж на квартирки пенсіонерів, які туляться на 15–20 м². Давно доведено: правлячий клас тим і відрізняється від решти населення, що він ні за що не платить, – це доля незаможних та середняків. Уряд, наприклад, рекламував запровадження прогресивної системи оподаткування доходів фізичних осіб, але забув про це в процесі розробки Податкового кодексу.

Ще один момент – нові податки. Зараз представники правлячого класу протестують проти податку на відсотки з депозитів і доходів із цінних паперів. Але ж бідні й так не мають значних депозитів і цінних паперів. Тим часом у країні сформувався клас рантьє, який живе не з зарплати, а з відсотків. Зрозуміло, що доходи рантьє якщо і будуть оподатковані, то за ставкою 5% (як пропонується в проекті Податкового кодексу), тобто втричі нижчою, ніж зарплата робітника.

ЗУБИ ФІСКАЛІВ

Не можна не звернути уваги на те, хто пише податкові закони загалом і кодекс зокрема. В Україні цим зазвичай займаються Мінфін і ДПАУ, які априорі зацікавлені в тому, щоб зібрати більше податків. Участь фіскалів у законотворчому процесі – це дуже стара тема. Початок дискусій із цього приводу датується 1994 роком, коли відбувався процес створення економічних комітетів ВР і розподілу повноважень між ними. Тоді постало питання – хто курируватиме процес написання податкового законодавства. Я тоді переконував, що це не справа бюджетного комітету. Податки потрібно розглядати

ПРАВЛЯЧИЙ КЛАС РОЗРОБЛЯЄ ПОДАТКОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО ВИКЛЮЧНО В СВОЇХ ЦІЛЯХ

як стимул для виробництва, а не лише як засіб наповнення бюджету. Зрештою питання податкової політики закріпили за Комітетом ВР з питань фінансів і банківської діяльності.

Цей Податковий кодекс – творіння виключно фіскалів, він навіть починається з того, що органам ДПА збільшують права, щоб зібрати максимальну кількість податків. При цьому не вирішуються питання політико-соціального плану, не визначено, хто має платити більше податків і чому. А без прорахунків усього цього кодекс не буде ефективним. Зараз податківці часто просто душать

реальний сектор, намагаючись зібрати максимум грошей з усіх можливих джерел, особливо в умовах кризи. Уряд, майже не створюючи підґрунтя для економічного зростання, прагне вирішити бюджетні проблеми адміністративним шляхом аж до узаконення візитів податківців у будинки платників податків і введення позасудової конфіскації майна боржників. Цей шлях у нікуди!

Зараз, коли ВР направила проект Податкового кодексу на всенародне обговорення, дуже важливо усвідомити, що основні параметри податкової політики мають встановлювати ті, хто займається макроекономікою. Документ узагалі не обрахований макроекономічно, і наслідки його впровадження можуть бути вкрай негативними. На цьому етапі варто обмежитись вирішенням питання кодифікації діючого податкового законодавства. Такий проект кодексу можливо підготувати швидко і схвалити остаточно до подання до ВР проекту держбюджету-2011. Виключно після цього – протягом першої половини 2011-го – можна, зробивши необхідні розрахунки, прийняти зміни ставок і механізмів справляння податків, надання пільг тощо, внести відповідні корективи до кодексу, аби вони вступили в дію з 1 січня 2012 року. Це дозволить своєчасно підготуватися до нових правил підприємцям, бухгалтерам, податковим адміністраціям. Тільки тоді податкова реформа може бути успішною. ■

Суїцид Нафтогазу

На початку липня ми могли спостерігати в парламенті добре розіграний спектакль: народні депутати вдавали, що голосують за відставку міністра ПЕК Юрія Бойка. Багато хто з регіоналів демонстративно обурювалися його поведінкою, адже пан Бойко під час розгляду справи у Стокгольмському арбітражі про спірні 11 млрд м³ газу (які швейцарська компанія RosUkrEnergo вважає своїми, а НАК «Нафтогаз України» мала б вважати своїми) свідомо, підсвідомо чи несвідомо посприяв результату на користь компанії-нерезидента. Як обурення депутатів, так і заяви з боку уряду, що RUE не отримає ні грошей, ні газу, – це тільки частина вистави. Кульмінація ще попереду. Впевнений, що RUE отримає своє – чи то грошіма, чи то газом, чи то активами. Хоча б тому, що коаліція не підтримала внесеного опозицією проекту постанови про заборону уряду здійснювати відшкодування RUE.

Якби депутати справді хотіли захистити державні інтереси, вони хоча б усунули Юрія Бойка від виконання обов'язків на час роботи слідчої комісії, створеної у Верховній Раді для з'ясування обставин прийняття рішення Стокгольмським арбітражем. Адже конфлікт інтересів Юрія Бойка очевидний: він був першим заступником міністра ПЕК і головою НАК у липні 2004 року, коли почала працювати схема постачання газу до України за участю RosUkrEnergo. Ніде у світі в керівників країни не з'явилося б ані тіні сумніву в тому, в чий інтерес діє чиновник, прізвище якого фігурує в документах приватної зарубіжної компанії, з якою НАК уклала договори.

Однак депутати-коаліціанти та урядовці гнуть свою лінію, в кінці якої дуже солідний куш – понад \$5 млрд (саме стільки може втратити НАК, якщо виконає рішення Стокгольмського арбітражу). Цих грошей вистачить на багатьох: хтось отримає мільярд, хтось – кілька десятків мільйонів, а комусь перепаде кілька тисяч за PR-супровід. Із цих коштів можна буде купувати за потребою все – від «тушок», «тушканчиків» та іншої парламентської живності до зарубіжної нерухомості чиновникам, які виконали надзавдання.

Чимало звинувачень силється зараз на Стокгольмський арбітражний суд. Так, безумовно, з погляду України він спрацював украй суб'єктивно. Але Стокгольмський арбітраж діє, як млин: засипаючи в жорна зерно, на виході отримуєш борошно, а засипаючи камінці – пісок. Судді працюють із конкретикою, а її – нагадаю про всяк випадок – надавали саме представники

нинішньої влади. Що вони засипали, ще буде з'ясовано, що отримала наша держава – очевидно. Стокгольм виконав арбітражну функцію, але ж матч був договірний: якщо сторони домовилися, судді залишалися тільки освятити результат. Навіщо судді шукати якусь істину, якщо конфлікуючі сторони перетворилися на союзників?.. Тож нарікати на Стокгольм не треба.

Мені дивно, що слідчу комісію депутати створили не одразу після прийняття судового рішення, а за деякий час. Утім, вона вже є. Щоб установити, що насправді сталося, вона має не тільки перевіряти питання 11 млрд м³, а й вивчити генезис схеми RUE, визначити обсяги збитків Нафтогазу та його недоотриманих доходів. Ситуацію слід аналізувати комплексно. Треба відстежити рух усіх обсягів газу з балансу на баланс, подивитися, як відбувалися паралельні грошові транзакції: хто, кому і коли платив, чий підписи стоять і на яких документах, а також зіставити ресурсний баланс із фінансовим за всі роки функціонування цієї схеми.

При цьому слід урахувати, що інформацією про те, який газ знаходиться в підземних сховищах і на балансі якої компанії перебуває, володіють не всі навіть у керівництві Нафтогазу. А отже, могли бути і, майже напевно, були маніпуляції з документами аж до підроблення та знищення. НАК україноохоче надає інформацію про свою роботу і, найімовірніше, не відкривається перед комісією. Згадайте, як колишній президент Віктор Ющенко в 2009-му просив у Нафтогазу документи, підписані в Москві, і як Олег Дубина відмовився їх надати, пояснивши свою позицію потребою погодження такого кроку з Газпромом. Не виключено, що комісія ВР не побачить жодних документів і крапок над «і» не розставить.

Нафтогаз не має \$5 млрд, не має і зайвого газу. Але є активи, які цікавлять закулісного учасника схеми – Газпром. Російський монополіст «раптово» передумав продавати свою частку в RUE. У принципі, не в останню чергу заради цього й задумувалася вся схема – недарма про контроль над ГТС України говорять багато років. Газпром спить і бачить, як би її отримати. Розпочинається сезон відпусток – найоптимальніший період для логічного завершення багатокрокових комбінацій. Від української влади можна очікувати рішень, які полегшать усім акціонерам RUE досягнення мети, кожному – своєї. Чиновникам тільки й залишиться, що заявити: ми, мовляв, старалися, як могли, але сили були нерівні. Ну і вкотре повісити всіх собак на попередників. ■

**ПРОГОЛОСУВАВШИ ПРОТИ
ВІДСТАВКИ МІНІСТРА ПЕК
ЮРІЯ БОЙКА, КОАЛІЦІЯ
ЗАХИСТИЛА ІНТЕРЕСИ
ШВЕЙЦАРСЬКОГО
ГАЗОТРЕЙДЕРА,
А НЕ ДЕРЖАВИ**



Автор:
**Михайло
Гончар,
директор
енергетичних
програм
центру
«НОМОС»**

Антисоціальний внесок

Закон про єдиний внесок сприятиме недовгочасному латанню дефіциту ПФ і призведе до збільшення податкового навантаження

Автор:
Ірина
Перевозченко

Верховна Рада ухвалила урядовий законопроект про єдиний внесок (№6525). Ключова ідея цього документа – замінити чотири окремі збору до Пенсійного та інших соціальних фондів одним внеском. Теоретично ініціатива покликана спростити адміністрування квазіфіскальних відрахувань роботодавців із фондів оплати праці підприємств. Утім, цей законопроект викликає безліч нарікань буквально в день реєстрації у ВР – проти прийняття документа в редакції Кабміну виступали бізнесмени, податкові експерти, економісти і багато парламентаріїв. Побіжного ознайомлення із законом достатньо, щоб зрозуміти: він суперечить навіть

рамковим цілям президентської програми реформ на 2010–2014 роки, держпрограми економічного і соціального розвитку України на 2010-й. По суті, всі програмні документи нової влади декларують зменшення податкового навантаження і спрощення процедур звітності. Нічого цього в законі про єдиний внесок немає. Є інші норми, більшість яких здатні істотно ускладнити життя не тільки підприємцям, а й найманим працівникам.

ЩО НОВОГО

Передусім викликає подив пропонує Кабміном система розрахунку ставки єдиного внеску (далі – ЄВ). Зокрема, стаття 8 законопроекту встановлює її в роз-

мірі 36,76–49,7% фонду оплати праці підприємства (залежно від класу професійного ризику). По суті, визначаючи ставку ЄВ, автори законопроекту просумували наявні платежі. Про зменшення податкового тягаря не йдеться – більшість фірм платитимуть у середньому ті самі 38% відрахувань із ФОП, що й зараз, тільки у вигляді єдиного соціального збору.

При цьому в тій самій статті 8 прямо стверджується, що розмір страхового внеску має забезпечувати застрахованим особам виплати та різні соціальні послуги (передбачені законодавством про загальнообов'язкове пенсійне страхування), а також фінансування заходів, спрямованих на профі-



лактику страхових виплат. Ця сама норма, згідно з Перехідними положеннями законопроекту № 6525, має бути внесена і до «Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соцстрахування» з вельми цікавим уточненням: «Розмір ЄВ встановлює Верховна Рада». По суті, держава залишає за собою право змінювати ставку ЄВ на власний розсуд. Наприклад, якщо дефіцит Пенсійного фонду зростатиме (а це напевно), держава зможе покривати розрив між доходами та видатками ПФ у ручному режимі, варіюючи ставку ЄВ. З огляду на те що цього року дефіцит ПФ перевищить 29,6 млрд грн (за даними Кабміну), ніхто не гарантує, що 2011-го ставка ЄВ не подвоїться. Втім, не виключено, що це станеться й раніше, – парламент може отримати право підняти ставку кілька разів на рік, оскільки в чинному нормативному полі ЄВ не вважається податком, а отже, не потрапляє під дію Закону «Про систему оподаткування», стаття 1 якого обмежує зміну податкових ставок одним разом на рік.

Такий підхід до вирішення проблем ПФ є абсолютним ноу-хау і не має аналогів у світі. Якщо урядову ідею буде доведено до абсурду, латання дефіциту ПФ призведе до колапсу ринку праці та масових банкрутств підприємств. Як максимум – до банкрутства системи пенсійного забезпечення, а за нею й держави. Річ у тім, що в Україні на десятих працюючих припадає приблизно дев'ять пенсіонерів. У підсумку обсяг коштів, що проходять через застарілу солідарну систему пенсійного страхування, перевищує 18% ВВП – збільшення пенсійних відрахувань на 20–30% неминуче призведе до краху всієї економіки (докладніше про проблеми пенсійної системи України читайте у №28/2010 *Тижня*).

Наступна новела, яку складно зрозуміти, – визначений у законі принцип реформування системи соціального страхування. Пенсійний фонд начебто стає єдиним розпорядником ЄВ. Проте три інші соціалфонди (з безробіття, тимчасової непрацездатності та з нещасних

випадків) нікуди не зникають, вони залишаються як окремі держоргани, з якими зобов'язаний координувати свою діяльність ПФ, а їхні працівники мають право брати участь у перевірях платників ЄВ. Вовки будуть ситі, були б вівці.

До речі, перевірям та відповідальності платників ЄВ у законі приділено більше уваги, ніж джерелам фінансування або розрахунку трудового стажу. Держава погрожує роботодавцям, зокрема і банкам, не тільки новими штрафами, а й новою статтею в КК за несплату ЄВ (№ 212-1), текст якої майже ідентичний зі статтею 212 Кримінального кодексу (умисна несплата податків). Причому найманих працівників – про це *Тиждень* писав не раз – можуть зобов'язати відповідати на запитання перевіряльників про особливості трудових відносин із роботодавцем.

У ЗАКОНІ НЕМАЄ...

...і натяку на уніфікацію соціальних внесків, що втілена в назві цього документа. Кількість фондів, що мають право трясти роботодавців, як і більшість повноважень їхніх працівників, залишилася без змін. Головний перевіряльник – Пенсійний фонд – зобов'язаний розробляти механізми подання звітності за погодженням із трьома другорядними фондами. Таким чином, жодного спрощення звітності підприємцям очікувати не варто.

Не містить закон і натяку на декларовану ще з 2003 року пенсійну реформу. Для будь-якого бодай трохи грамотного економіста очевидно, що вітчизняна солідарна система просто не в змозі забезпечувати збір коштів для виплати пенсій в умовах, коли кількість пенсіонерів практично зрівнялася з кількістю працівників, а щорічно дефіцит ПФ збільшується. Єдиний логічний вихід із цього глухого кута – поступовий перехід на багаторівневу солідарно-накопичувальну систему пенсійного страхування. Але замість цього уряд має намір домагатися збільшення доходів ПФ адміністративними методами, не утруднюючи себе осмисленням того факту, що левова частка тіньової еконо-

Більшість фірм платитимуть ті самі
38%
відрахувань із зарплатних фондів, що й зараз, тільки у вигляді єдиного внеску, а згодом – ще більше

РОЗРЕКЛАМОВАНА УНІФІКАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ВНЕСКІВ, ВТІЛЕНА В НАЗВІ ЗАКОНУ, ФАКТИЧНО НЕ ВІДБУЛАСЯ

міки складається якраз із зарплат, виплачуваних нелегально через велике навантаження на ФОП фірм.

Відсутня в законі про ЄВ розрекламована командою Віктора Януковича підтримка малого та середнього бізнесу. Крім того, всі категорії спрощенців тепер матимуть справу з перевіряючими інстанціями з усіма можливими наслідками, передусім з ускладненням подання звітності.

Немає й натяку на стимулювання добровільної сплати ЄВ та легалізації зарплат. Навпаки, банки зобов'язані автоматично перераховувати ЄВ під час нарахування підприємствами зарплат, матеріальної допомоги, компенсацій та інших виплат працівникам фірм. Інакше фін-установу буде оштрафовано на 100% неперерахованої суми ЄВ (при цьому банк отримує право вимагати стягнення цих коштів із підприємства-клієнта в судовому порядку). Що ж стосується самого платника ЄВ, то для

нього передбачена драконівська пеня: кожен день прострочення платежу соцвнеску коштуватиме фірмі 0,1% суми недоїмки.

РЕЗЮМЕ

ПФ тріщить по швах, а його фінансові кондиції погіршуються у міру виконання обіцянок Партії регіонів про підвищення соцстандартів. Єдине, що здатне виправити ситуацію, – повноцінна реформа пенсійної системи із залученням коштів міжнародних фінансових інституцій на покриття розривів між доходами та видатками фондів у міру зниження ставок, а також корекція методів визначення соціальних відрахувань. Але урядові легше прямо прив'язати розмір пенсійного податку до потреб ПФ, не замислюючись, як довго після цього платники робитимуть ЄВ. Рік-два, можливо, й відрахуватимуть. А далі? Хоч трава не росте? ■

Особливості шенгенської корупції

Найширші ворота в Європу воліють тримати причиненими

Автор:
**Роман
Монкут,
Львів**

У Львові розгорається міжнародний скандал: Генеральне консульство Республіки Польща – визнаний із 2004 року світовий рекордсмен за кількістю виданих шенгенських віз (до 300 тис. на рік) – офіційно погрожує припинити свою роботу і передислокуватися в інше місто. У ноті, скерованій представництву МЗС України у Львівській області, польська дипломатична місія вимагає від влади Львова рішучих заходів «для охорони інтересів і безпеки громадян України, які клопочуть про отримання віз». Навряд чи Генконсульство могло зробити й оприлюднити таку жорстку заяву без погодження з Варшавою. Водночас в українських громадян, про яких так піклуються польські дипломати, виникає чимало питань стосовно прозорості видачі віз консульством Польщі.

МОВА УЛЬТИМАТУМІВ

«Ми не можемо допустити перенесення Генерального консульства Республіки Польща до Луцька чи Вінниці», – миттєво зреагував на ноту польських амбасадорів перший заступник голови Львівської облдержадміністрації Мирон Янків, який до цієї посади працював на дипломатичній роботі саме у столиці Польщі. Львівський посадовець закликав обласну та міську владу спільно з правоохоронними органами та податковими інспекціями негайно вирішити навколівізову проблему, щоб нікому не давати приводів для акцій протесту.

А такий прецедент уже був: 4 липня, в день другого туру виборів президента Польщі, мітингували працівники будівельної компанії «ВЕЕМ-Будсервіс», генпідрядчика спорудження нової будівлі польського консульства у Львові на вулиці Івана Франка, 108. Причиною акції протесту

стало припинення фінансування цього на 95% готового об'єкта замовником – польською стороною. Фінансовий конфлікт між замовником і генпідрядчиком набув публічного розголосу якраз напередодні очікуваної здачі новобудови в експлуатацію – 31 червня. За словами консула Генконсульства Республіки Польща у Львові Рішарда Бялацкого, перенесення візового відділу в нове, сучасне приміщення вирішило би візову проблему «на 120%».

Натомість Мирон Янків чомусь говорить тільки про необхідність облаштування місць паркування для автомобілів, пунктів харчування і біотуалетів поблизу старого приміщення візового відділу польського консульства. Міська ж влада, очолювана мером Андрієм Садовим, узагалі мовчить. І лише представник МЗС України у Львові В'ячеслав Войнаровський відверто нагадав громадськості, що головним клопотом є постійний безлад за огорожею візового відділу: під'їзні шляхи переповнені натовпом людей, котрі вишикувалися у довжелезні черги за візами, а також захарашені вагончиками, в яких торгують харчами, кавою, цигарками та різним дріб'язком.

ПРИБУТКОВА СПРАВА

Довкола шенгенських віз для українських громадян крутяться великі гроші, найбільші з яких – у Львові. Експерти запевняють, що офіційний дохід, який отримує польська сторона, є удвічі або й утричі менший від тіньового обігу навколівізових коштів. Він сягає від €20 млн до €30 млн на рік. Генконсул Гжегож Опалінський нещодавно повідомив, що «консулянт», у якому тепер працює майже сто осіб, щодня видає від 1500 до 2300 віз різних типів і посвідчень малого прикордонного руху. За рік – у середньому 300

тис. За теперішньою пільговою для громадян України ціною візи (€35 за звичайну і €70 за термінову) загальна річна вартість усіх віз становить €10–12 млн. Без посередників. Проте вони завжди були і є.

Візовий кодекс ЄС, що запровадив в Україні з 5 квітня 2010 року, узаконив діяльність різних посередників, зокрема й туристичних фірм, які замість дозволеної півдини від стандартного консульського збору беруть із клієнтів за свої послуги від двох третіх (віза на два тижні) до п'яти



таких сум (на півроку і більше). На сайті Генконсульства Республіки Польща у Львові зазначено 55 туристичних фірм. Водночас тіньові посередники, які без проблем працювали й працюють на візовому полі, даючи про себе знати в газетних та інтернет-оголошеннях за номерами мобільних телефонів, виставляють за шенгенську візу цінник від €300 до €900.

Вартість «львівського шенгену» залежить також від строку дії візи: що він більший, то дорожчі послуги з її отримання. Причому за високої ціни не потрібно надавати посередникам жодних додаткових документів, окрім закордонного паспорта прохача. Хоча згідно з Візовим кодексом ЄС працівники консульства якраз мають усі права вимагати від претендента на шенгенську візу будь-якого додаткового документа на власний розсуд. Щоб переконатися, що він не має наміру залишитися в Європі довше, ніж це буде дозволено терміном візи, або й назавжди.

ВІЗОВА ТІНЬ

Хто запровадив «документальну» пільгу для тих, хто щедро платить посередникам, – таємниця. Куди й кому надходять ці тіньові кошти, достеменно невідомо. А ті, кому належало б це давно з'ясувати, або відмовчуються, або повідомляють, що општрафували десяток спиритників, які постійно стають у чергу за візами, а відтак продають своє місце у черзі за 300–500 грн. Експерти вважають: із погляду закону ці люди навіть не вчиняють злочину, бо очевидного факту шахрайства немає, адже той, хто купив місце, обов'язково потрапляє в приміщення консульства. Більше насторожує інше: із середньої кількості 2 тис. віз, які видає на день польське консульство, на живу чергу перепадає тільки 100–200. Решта – урожай посередницьких структур, повний список яких теж нікому невідомий.

«Візовий кодекс ЄС урегулював посередництво з отримання віз через надання додаткових

ШИРОКО ЗАПЛЮЩЕНІ ОЧІ. Із 2 тис. віз, які видає на день польське консульство, на живу чергу перепадає тільки 100–200. Решта – урожай посередницьких структур

платних послуг із прийняття візових заявок, перевірки пакета документів та їх доставки до консульських установ, – розповідає **Тижню** юрист Дмитро Гудима, голова громадської організації «Гармонія і порядок». – Але при цьому консульство має гарантувати заявникам можливість доступу до нього і без посередників. Однак як реалізувати таку гарантію за наявності великих черг, не зовсім зрозуміло».

«Торік Львівське юридичне товариство проводило моніторинг візової політики двох генконсульств у Львові – Польщі та Чехії, – каже регіональний координатор громадської ініціативи «Європа без бар'єрів» Андрій Лепак. – Добре, що в польському консульстві зафіксовано найнижчий рівень відмов в отриманні візи, однак тут постійно є черги. Крім незручностей для наших громадян черги породжують можливості для численних зложивань».

У підприємців Львівщини уривається терпець. Три авторитетні обласні організації роботодавців із різних галузей, оцінюючи нинішній стан видачі віз у Генконсульстві Польщі, назвали його таким, що принижує гідність українських громадян і завдає шкоди українсько-польській співпраці. Насамперед економічній.

Підприємець Наталія Писарчук зі Львівщини унаслідок проблем із польськими візами змушена підписувати угоди з давніми і новими польськими партнерами на прикордонному КПП. Їй легше і дешевше сьогодні полетіти до своїх турецьких партнерів у Стамбул чи Анкару, аніж принижуватися і переплачувати через посередників за короткотермінову візу в Польщу.

Днями польський консул Рішард Бялацкі оголосив про те, що невдовзі у Львові буде запроваджено систему e-konsulat. Це дозволить подавати заявки і документи на візи в режимі on-line через інтернет. Проте в близькому майбутньому у Львові вона стосуватиметься тільки менеджменту Кредобанку, що має польський капітал, а також організацій і товариств, ментально і духовно близьких до Польщі. Грубо кажучи, спрощений режим видачі польських віз працюватиме лише для своїх. ■



ФОТО РНЧ

По сусідству з ЄС

Разом із дозволом на місцевий прикордонний рух українці отримують додаткові можливості для заробітку, часто нелегального



МОМЕНТ ІСТИНИ.
Перекупки цигарок
чекають на вердикт
прикордонників на пункті
Рава-Руська – Гребенне

Автор:
Інна
Завгородня,
Київ –
Львів –
Томашів
Люблінський –
Ужгород

Фото:
автора

Автобус Львів – Люблін вирушає зі львівського автовокзалу о восьмій ранку, проте точний час прибуття до місця призначення на квитку не вказаний. Усе через кордон, який лежить на шляху цього старенького «Ікаруса», – його перетин може затягтися на кілька годин. Майже одразу після відправлення одна пасажирка дістає із сумки невеликі чорні пакунки в целофанових пакетах. Два з них вона ховає у складену парасолу, яку кладе на полицю для багажу, решту – під сидіння. Основний контингент автобуса заходить до салону в

Жовкві – це зо два десятки жінок і кілька чоловіків.

Більшість пасажирів мають дозволи на перетин кордону в межах режиму місцевого прикордонного руху. Цей спеціальний режим перетину кордону діє на прикордонних територіях між Україною, Польщею, Словаччиною та Угорщиною і дає мешканцям цих територій право на безвізові багаторазові відвідини прикордонної зони сусідньої країни (це 30 км від кордону з Польщею, 30–50 км – з Словаччиною, 50–65 км – з Угорщиною). За рік дії угоди про місцевий прикордонний рух між

Польщею й Україною такі дозволи отримали близько 34 тис. українців. Вони заплатили за дозвіл менше, ніж власники віз (€20, у той час як вартість візи становить €35), й отримали його на довший термін (від одного до п'яти років).

Механізм місцевого прикордонного руху створений у першу чергу для того, щоб кордони не перешкоджали спілкуванню родичів. Однак родинні зв'язки між мешканцями прикордонних територій Польщі та України зруйнували післявоєнні депортації. Тому на практиці місцевий прикордонний рух рятує меш-

канців депресивних містечок Львівщини, даючи їм додаткові можливості для виживання.

СИГАРЕТНІ ПРОЧАНИ

Переполюх зчиняється в салоні вже після Жовкви, і скрипучий звук скотчу не припиняється впродовж усієї подорожі. Місця швидко займаються, подекуди зчиняються сварки. Одна з пасажирок, яку звали пані Леся, кидася пакети на місце біля мене й усмінено каже: «Доведеться мені вас помучити». Вона не жартує.

Звичайні подорожуючі й туристи у цьому понедільковому автобусі в абсолютній меншості. Поодинокими вигнанцями вони сидять попереду, босяко озирваючись на галасливий хаос, що відбувається за їхніми спинами. Мене теж пересаджують – не зовсім із моєї волі. Зараз на моєму сидінні босими ногами стоїть пані Леся, голова й руки якої зникли в тудубі автобуса, у який вона намагається якнайдалі заштовхати сигаретні блоки. Щоб контрабандні цигарки у нутроцях автобуса не помітив прикордонник, їх склеюють пласкими прямокутниками й обтягують чорною тканиною або просто одягають на них чорні шкарпетки. Для того, щоб потім дістати захований товар, перекупки беруть із собою гачки.

Розговоритися з жінкою-«човником» неважко – вона сама познайомиться з вами, довідуєчись, чи не візьмете ви в неї сигарет. А за довгі години подорожі розмова сама збивається на відвертості. «Я перетинаю кордон двічі на тиждень, і це дуже змучує. Купую пачку тут за 5 грн, а за 4 злотих продаю в Польщі, тобто приблизно на 4 грн дорожче. Заробіток не такий і великий, просто вже звикла їздити. Погляньте, у мене всі руки в синцях», – скаржить пані Леся, задіраючи кофту. Руки справді вкриті синцями, а з-під бюстгальтера стирчать дві пачки дамських цигарок.

Якби польські курці знали, куди ховаються нелегальні українські сигарети на час митного контролю! Переважно їх перевозять на тілі. Поряд зі мною сидить жінка – зовні типова українська пенсіонерка, насправді ж контрабандистка. Склеївши пачки із сигаретами у продовгуваті «стрічки», вона обклеює їх навколо ноги, потім надягає лосини, на них – штанину свого шовкового

костюма. Далі дістає із сумочки порожню коробку з-під ліків і пакує в неї сигарети. Так само сигаретний вміст мають дві упаковки вологих серветок – вони якраз пакують до тоненьких «сліме». «Ми ховаємо так, – продовжує Леся, – одну пачку під одну цию, ще одну під другу, третю посередині. В штани кладемо три пачки, у шкарпетки». Зачувши відвертості

пані Лесі, колежанки роблять їй зауваження, мовляв, уголос такі речі промовляти соромно. Але «пакуватися» на очах усього автобуса вони не соромляться. Це мистецтво (чи радше спорт) має свої рекорди – 40 блоків на тіло. «40 блоків – то, певно, здорова жінка», – відгукуються пасажирки, почувши від водія історію про рекордсменку цього автобуса. «Вона не здорова, а мудра», – заперече водій.

Перегин українсько-польського кордону на пункті Рава-Руська (Україна) – Гребенне (Польща) триває близько чотирьох годин. У довгих паузах між просуванням у черзі водії періодично звертається до пасажирів, наче вчитель до пастви. Мовляв, поганому справою займається. Краще б пірїжки возили, а не горїлку із сигаретами. Він до цієї справи не з власної волі причетний, без вини винуватий. Деякі водії оголошують бойкот перекупкам, але надовго їх не вистає. Більшість отримує свій відсоток. Перед самим кордоном пані Леся збирає з перекупок по 20 злотих для польського митника і водія. Після митного огляду частину захованого в автобусі товару знаходять і вилучають, виписуючи штраф водієві. Оплачують його пасажирки-«човники». Товар намагаються максимально розосередити по різних схованках, щоб перевезти хоча б що-небудь. Навіть під час найлютішого обшуку з близьни сигарети ніхто не витягатиме.

Перекупки дещо брутальні – присмачують мову лайкою, часто сваряться, а інколи й б'ються, не поділивши крам. Уже знають усіх польських прикордонників, які працюють на цьому пункті, тому намагаються передбачити їхню поведінку. В окулярах, Косичка, 11

ЗОНА МІСЦЕВОГО ПРИКОРДОННОГО РУХУ

Малий прикордонний рух діє:

Українсько-польський кордон – 30 км, 1822 польських та 1545 українських населених пунктів

Українсько-словацький кордон – 30–50 км, 299 словацьких та 280 українських населених пунктів

Українсько-угорський кордон – 50 км з обох боків плюс місто Ниредьгаза (65 км від кордону), охотилос 244 угорських та 384 українських населених пунктів



ПРЕЦЕДЕНТ

Відстояли право на Європу

У лютому 2010 року в Угорщині набрала чинності нова система підрахунку днів перебування іноземців на території країни, після чого власників дозволів на місцевий прикордонний рух почали масово повертати з-за кордону тому, що вони перебували в країні більше дозволених 90 днів. «Це викликало обурення громадян, – каже консул України в Ниредьгазі Ален Панов. – Перше, через неочікуваність, по-друге, протягом двох років цей принцип не застосовувався. Люди вважали, що його застосування з певного моменту, коли законодавство абсолютно не змінилося, є незаконним». Протестувальники перекривали дорогу в пунктах перетину кордону у Вилоку, Лужанці та Чопі, а до українського консульства надходило по 100 скарг на день. Скориставшись правом консула від імені громадянина звертатися до компетентних органів для захисту його прав, Ален Панов подав 28 позовів до угорського суду. Той задовольнив їх, скасувавши незаконні постанови щодо повернення громадян України. Таким чином було доведено, що дозвіл на місцевий прикордонний рух з Угорщиною дає право перебувати на території країни скільки завгодно за умови, що безперервне перебування не перевищує 90 днів протягом півроку.

Жирне Волосся – це їхні прізвиська. Жирне Волосся тут ніхто не любить, Косичку – красиву молоду дівчину – бояться, вона з «чорної бригади» митників, які можуть перевіряти вже після основного контролю. Наближаючись до митниці, перекупки визирають у вікна. Поява жінок-прикордонниць викликає в автобусі тривогу, адже вони, на відміну від прикордонників-чоловіків, можуть оглядати жінок. З автобуса попереду вже повідомляють: «Жирне Волосся мацає за плечі та пояс». Після кожної такої фрази в салоні миттєво відбувається переформатування контрабандного начиння і знову тривожно скрипить скотч.

КОРДОН ГОДУЄ

Окрім контрабанди є й цілком законні прикордонні способи заробітку. «Ще в тяжкі 1990-ті возили з чоловіком яблука із Сандомира (Польща) до Львова, – пригадує пані Леся. – Мій син часом їздить до Польщі вночі. Недавно цілу ніч перевозив із центральної частини Польщі до Рави-Руської брезент. Заробив 200 грн за ніч, причому йому заправили бак». Мешканці навколишніх містечок і сіл їздять машинами до Гребенного у пункт прийому вживаної техніки, звідки везуть дешеві пралки, швейні машини, холодильники, газові котли. А в Раві-Руській є пункти, які цю техніку приймають. Якщо річ важить до 50 кг, її можна перевезти через митницю, заробивши на цьому 50–70 грн. Також із Польщі в Україну везуть продукти харчування, зокрема м'ясо. «Кілограм м'яса в Польщі коштує 15 злотих. Помножте 15 на 2,20 (курс гривні до злогого) – 33 грн. Чи можу я за такі гроші купити м'ясо в Україні?», – запитує пані Леся. М'ясо, до речі, доволі легко переправляють приміськими електричками аж до Києва. 20 перевезених через кордон шматків копченого сала – це 70 грн прибутку.

У Польщі крапці дороги, яскравіші будинки й дешевіші продукти. Тут гамір в автобусі набуває небачених масштабів: треба встигнути дістати зі схованок увесь товар і простежити, щоб його в метушні не привласнили конкуренти. Ще на шляху від Гребенного до Томашева-Люблінського прямо

в автобусі «човники» здають перевезений товар пані Лесі. А в Замості вона понесе повні картаті торби контрабанди своїм польським бізнес-партнерам. Ще сьогодні треба повернутися на батьківщину.

«Який може бути бізнес, якщо в черзі на кордоні треба чекати по 14 годин? – перепитує мешканець прикордонного Томашева Мар'ян, проте згодом додає: – Кордон годує і багатьох поляків. А якщо хтось їде до України просто так, то на зворотному шляху обов'язково купить трохи шоколаду і заправить бак бензином».

Пізніше зустрічаю багатьох пасажирів люблінського автобуса в «Бедронці» (найдешевше мережі польських супермаркетів). Тут часто чути українську, а на автостоянці легко знайти попутників в Україну.

ТІЛЬКИ ДЛЯ УКРАЇНЦІВ

Окрім Польщі угоди про місцевий прикордонний рух з Україною мають Угорщина й Словаччина. Мешканці Закарпаття, на яких поширюється дія цих угод, на відміну від мешканців Львівщини, мають численні родинні стосунки із сусідами. Лише той фактор, що на Закарпатті проживає понад 12% етнічних угорців, змусив Угорщину лобювати підписання цієї угоди. Угорщина підписала її першою і стала абсолютним рекордсменом у ви-

**ДЕЯКІ ВОДИЇ ОГолошують
БОЙКОТ ПЕРЕКУПКАМ, АЛЕ
НАДОВГО ЇХ НЕ ВИСТАЧАЄ.
БІЛЬШІСТЬ ОТРИМУЄ СВОЙ
ВІДСОТОК**

дачі дозволів у межах місцевого прикордонного руху. Зона місцевого прикордонного руху з Угорщиною охоплює не 30 км, як у Польщі, а 50 км і більше. Включення до неї угорського міста Ніредьгаза, що розташоване за 65 км від кордону і має найближчі до українського кордону супермаркети великих мереж і рекреаційні атракції, мало абсолютно прагматичні причини – тепер закарпатці витрачають тут свої гроші.

«Для отримання дозволу на місцевий прикордонний рух з Угорщиною потрібне лише під-





ХОВАЙ,
ДЕ МОЖЕШ.
Перекупки, що
возять цигарки
з України
до Польщі,
замотують товар
панчолами...



...засовують
у шарпетки...



...приліплюють
скотчем
до тіла та до
стіл автобуса

твердження того, що останні три роки ти проживаєш на прикордонній території, і €20, – пояснює заступник директора ужгородського філіалу Національного інституту стратегічних досліджень Андрій Крижевський. – А зі Словаччиною угоду підписано таким чином, що громадяни мають пояснити причину, з якої вони потребують дозволу. Якщо потрібне запрошення чи підтвердження родинних зв'язків, то виникає питання: навіщо оформлювати дозвіл на малий прикордонний рух, якщо можна практично з тими самими документами отримати візу, яка дасть змогу подорожувати всією Європою?»

За час перебування в Ужгороді я не зустріла жодного власника дозволу на прикордонний рух зі Словаччиною, у той час як кожен другий мав такий дозвіл для Угорщини. В 2008–2009 роках ужгородське та берегівське консульства Угорщини видали українцям майже 54 тис. дозволів на місцевий прикордонний рух, тоді як консульство Словаччини – лише 796. «Думаю, люди, які проживають у прикордонній зоні, очікували від цього механізму більшого», – вважає консул Генерального консульства Словачкої Республіки в Ужгороді Ітка Фішерова. Фактично умови угод про місцевий прикордонний рух поширюються лише на українців. Полякам, угорцям чи словакам немає сенсу користуватися ним, тому що вони не потребують візи для відвідин України.

ЦІНИ-МАГНІТИ

На Закарпатті можна натрапити на недобудовані котеджі, які в народі називають цигарковими будинками. Їх споруджували на прибутки від контрабанди сигарет, і не довели до ладу тому, що можливості такого заробітку обмежилися. «Раніше возилося дуже багато сигарет до Словаччини, – пригадує Крижевський. – Було таке місце, де всі збиралися і продавали сигарети, – це була дуже вигідна контрабанда. Але словаки почали з цим боротися, й обсяги торгівлі суттєво зменшилися, хоча цілковито явище не зникло».

Мешканка Ужгорода Марія, котра організовує тури вихідного дня до Ніредьгази, скаржиться на «човників», які ство-

рюють черги на кордоні. Окрім великих супермаркетів у місті є кілька термальних комплексів, зоопарк та океанаріум (тоді як в Ужгороді жодного публічного басейну немає) – закарпатці хочуть їздити туди на вихідні. «Наші поїздки відбуваються на мікроавтобусах переважно малими групами, – каже Марія. – Коштує така поїздка близько 100 грн плюс вхідний квиток».

«Я повністю одягаю дітей в Угорщині, – зізнається Наталка Петерварі. – Речі, які я там купую, набагато дешевші та якісніші. Ті ж такі «бодіки» там по 15 грн за штуку, а в нас – не менш ніж 45 грн. Речі у фірмових магазинах дешевші на 20–30%. Дуже вигідно їздити на акції, їхні знижки справді суттєві. Також ми купуємо в Угорщині мийні засоби. Продукція «Теско» (європейська мережа магазинів) смішно дешева: трилітрова банка гелевого прального порошку коштує 20 грн, п'ятилітрова банка ополіскувача – 15 грн. Коли була криза з цукром, возили і його. Борошно для хлібпічок дешевше, є різні сорти, не те що в нас тут – один сорт. М'ясо дешевше, свинина – 35 грн за кіло. Дешевші ковбаси, сосиски, сири. Окрім того, більше довіри до європейської якості».

Ціни по обидва боки кордону змінюються, а прикордонне населення на них чутливо реагує і відповідно мігрує. Зі зниженням цін на алкоголь у Польщі зменшився потік спирту з України, натомість мешканці Львівщини почали їздити по продукти до сусідів. Угорці та словаки, які люблять закуповуватися на продуктових та речових ринках Закарпаття, з вирівнюванням цін уже не їздять так масово. Тепер деякі продукти дешевші в ЄС, і закарпатці їдуть за ними туди.

Гіпотетичне скасування візового режиму та утворення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС принесе великі зміни в життя мешканців прикордонних територій – до кордонів потягнуться більше людей, тож збільшаться черги. Дешеві європейські товари прийдуть на український ринок, тому хтось утратить заробіток. Але поки що нинішній кордон і дозвіл на місцевий прикордонний рух годують багатьох українців. ■

Мазепа і Толстой – обом анафема!

Промеморія до приїзду Патріарха Кірила в Україну

Автор:
Оксана
Пахльовська

Чергова психодрама в православному світі: потрібно терміново перейменувати вулицю Мазепи! «К нам едет ревизор!» До Києва приїздить Патріарх Кірил продовжувати розбудову «русского міра». Духовне керівництво Києво-

Печерської лаври вирішило, що сан і велич Патріарха не дозволяють йому проїхати вулицею страхітливого «зрадника», «відступника» Мазепи, справжнього «Юди», проти якого сама Російська церква проголосила анафему і якого щороку вже впро-

довж століть у першу неділю Великоднього посту проклинає з амвонів усіх храмів Росії. Політична спекуляція переборолася здоровий глузд: київська влада зробила «под козирьок» і перейменувала. Щоправда, не всю, а лише половину.



ЦЕРКВА ВІРО ПРОТИ ЦЕРКВИ ВЛАДИ

Запитання для андерсенівського хлопчика, здивованого големи сідницями короля: в чому ж полягало «зрадництво» Мазепи? Наприклад, у розбудові української освіти – елітарної і водночас демократичної, відкритої до європейської науки і доступної для всіх суспільних станів. У Києві, Чернігові, Переяславі, в інших містах і навіть селах України завдяки Мазепі поставали школи, бурси, друкарні. Мазепа перетворив Київську колегію на Академію: реформована за часів його гетьманування, вона була першою вищою школою для всіх православно-слов'янських народів, квітучим центром філософії, поезії, театру, музики, живопису, архітектури, природничих наук. Тут викладання велося латиною, тут вивчалися разом із церковнослов'янською мовою польська, давньогрецька і єврейська, а згодом і німецька та французька. Тут закладалися основи плюралізму й толерантності української культури.

А в чому полягав «благотворний» вплив Росії на українську освіту й науку? В руйнації «оних». 1720 року Петро I заборонив друк, а потім і викладання українською, «дабы народ малоросійський не почитал себя отличным от великоросійского». Було припинено викладання польської і латини. На заборонені й проголошені «єретичними» книжки українських авторів було накладено... «прокляцтво и анафему, не точию сугубо и трегубо, но и многубо». А при німкені Катерині вже й служби дозволялося правити лише «голосом, свойственным российскому наречию». Натомість просвітницькі сили було забрано до Москви й Петербурга. Так зі славетного наукового центру Академія перетворилася на провінційну школу православної схоластики, щоб у радянські часи і взагалі стати жалюгідним військово-морським училищем.

Також «зрадник» Мазепа прагнув об'єднання України, щоб злюбована вірою і культурою соборна країна мала більше сили протистояти ворогам. Ро-

сійські ж владці рвали на шматки тіло України і розплачувалися ним у своїх міжнародних торгах – чи йшлося про «Вічний мир» 1686 року, коли Україна була поділена між Річчю Посполитою та Московією, чи про поділ її – разом із Польщею – між Російською та Австро-Угорською імперіями наприкінці XVIII століття. І «несть» тим поділом числа.

Чи візьмімо церкву. «Зрадник» Мазепа залишив по собі «мазепинське бароко» – грандіозний духовний і архітектурний спадок. Своім коштом та коштом військового скарбу гетьман спорудив близько 30 церков, а також відбудував найцінніші пам'ятки княжої доби. Відновив Києво-Печерську лавру та Софійський собор, звів Софійську дзвіницю. Ще й Церкві Гробу Господнього в Єрусалимі переслав срібну плиту...

А «братні» російські комуністи заклали динаміт і зірвали в повітря багатостолітню християнську культуру України.

Словом, Російська церква проголосила анафему будівничому Української церкви та української освіти, провідникові свободи і соборності своєї нації, архітекторові європейської України.

Лише Мазепа «міг вирвати Україну з хаосу Руїни, знаходити компроміси з протиборчими торами, будувати і створювати, перемагати і об'єднувати», – пише російська дослідниця Татьяна Таїрова-Яковлева у своїй книжці «Мазепа в серії «Жизнь замечательных людей» (2007). І далі: «Дивно, як політична вистава з анафемою, влаштованою Мазепі Петром I для здійснення певних завдань, на три сторіччя вкорінялася в свідомості більшості російських істориків. Прокляття «зради» – звинувачення, яке сприймалося сучасниками лише як привід для знищення автономії України, – набуло форми аксіоми і незаперечного гріха».

То чи не варто вулицю Мазепи назвати просто відразу іменем Петра I?! Адже це він 1718 року заслав до Лаври своїх агентів у чернецькому вбранні, які підпалили її і знищили ар-

хів з українськими літописами й актами ще княжої доби. Це він 1721-го видав маніфест, яким призначав себе головою церкви й скасовував інститут патріаршества, замінивши його «Святейшим Правительствующим Синодом» – фактично репресивним органом поліційної цензури. Тож Сталін і Путін мали гідного попередника.

Власне, саме зі Святейшого Синоду Петра й вийшли церковні ієрархи, що співпрацювали з більшовиками на кістках своїх розстріляних і закатованих побратимів. І на руїнах знищених, пограбованих, спалюваних церков називали Сталіна «Богоданным Вождем» та «Новым Константином», зазначаючи в церковних календарях державні свята поряд із церковними.

А передувала створенню Синоду ще одна інституція. Вирісши в Німецькій слободі, ненавидячи церкву і православну віру, Петро I, щоб посягти в народі до них презирство, створив «Всешутейший, Всепьянейший и Сумасброднейший Собор» – «орден» періодичних оргій, що збігалися якраз із церковними святами. На цих «соборах» цар і його поплічники топили жах від власних тортур та екзекуцій у горілчаному і сексуальному угарі, перекладаючи церковні ритуали на блюзнівську пародію, а церковнослов'янську мову – на такий рідний сьогоденньому політичному (й не тільки) і російському, і українському сьогоденню мат. Російські аристократи – члени «собору» Меншикови і Головіні, Тургеневі і Мусіні-Пушкіні – мали додаткові імена, що оберталися навколо одного-єдиного слова, нещедрого на нюанси. Тобто країною правили «Починих...» і «Дуйнах...», «Изымайх...» і «Розломих... Траханиотов»...

А якби духовні особи богоспасенної Лаври захотіли переіменувати вулицю Мазепи іменем Петра I, то варто пам'ятати, що на цьому «соборі» імператор іменував себе «Пахом-пихайх...».

Впродовж лише XX століття «Свята Росія» двічі зазнала краху. «Православна імперія» легко стала атеїстичною державою, а після падіння Берлінського муру так само легко по-

вернулося православ'я, і знову «одержавлене». Символ цього – Храм Софії Премудрості Божої... на Луб'янці. Спершу це було зловісне місце ЧК, ГПУ, НКВД, МГБ, КГБ. Тут переживав свої криваві параної живий Фелікс Дзержинський, засновник садистської системи знищення людей, тут він уже й кам'яний споглядав безславні результати своєї діяльності. У 1991-му пам'ятник знесли. Натомість 2001 року було відновлено Храм Софії Премудрості Божої... за участю працівників ФСБ РФ. У 2002-му – так само в присутності керівників ФСБ – його освятив Патріарх Кіріл II.

Послідовно жорстока і морально мертва від народження радянська влада, ця, за словами російського історика Юрія Афанасьєва, «многоликая и беспощадная пустота», власне, і породжена «одержавленим» православ'ям, яке виїняло з віри душу, зробило її заручницею ідеологічних схем, інтелектуально інертним матеріалом державного будівництва. «То, что называют «истинным», «ортодоксальным» православием, и есть это разложение, омертвление». І належать ці слова не комусь, а видатному російському філософові Ніколаю Бердяєву. Злютованість церкви і влади перетворила «Святу Росію» на «Кайнову землю», якщо жжити вираз російського письменника Василя Розанова.

РЯТУЮЧИ В СОБІ ХРИСТІЯНИНА

Тож якщо й перейменовувати вулицю Мазепи, треба не забути ще одне знакове для топографії Києва місце: площа Льва Толстого. Бо йдеться саме про того Льва Толстого, якому та ж таки Російська церква проголосила, як і Мазепі, анафему. Тож Мазепа перебуває в чудовій компанії!

Бо й справді: «вольнодумец» Толстой насмілився вважати Російську церкву обскурантистською! В романі «Воскресение» російське духовенство – це бездушне церковне чиновництво, що допомагає владі визискувати людей. Цинік Топоров був карикатурою на Константина Победоносцева, обер-прокурора того ж таки Святейшого Синоду, і ставився Топоров до релігії, пише Толстой, «как относится куро-



РІЗНЯ В БАТУРИНІ. Знищення гетьманської столиці – московська помста за прагнення Мазепи до незалежності України

вод к падали», – приємного мало, але курей годувати треба. 1901 року Синод за підтримки імператора вирішив відлучити Толстого від церкви.

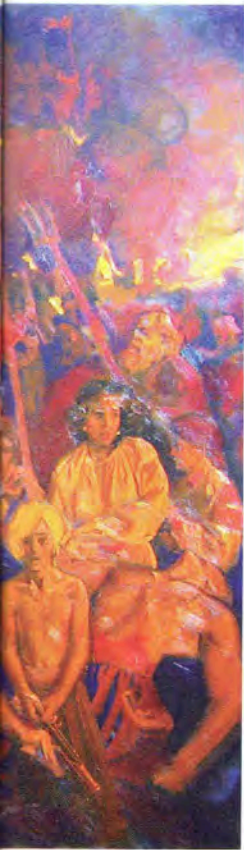
І далі – за завченим російським сценарієм. В «Определении Святейшого Синода» мовилось: «Известный миру писатель, русский по рождению, православный по крещению и воспитанию своему, граф Толстой, в прельщении гордого ума своего, дерзко восстал на Господа и на Христа (...) отрекся от вскормившей и воспитавшей его Матери, Церкви православной, (...) которая утвердила вселенную (...) и которой доселе держалась и крепка была Русь святая... (...) и тем неприкровенно, но явно пред всеми, сознательно и намеренно отторг себя сам от всякого общения с Церковью православною». Словом, аминь.

Толстой у своїй відповіді Святейшому Синоду сам відрікся від Російської церкви. Але для того, щоб врятувати в собі християнина: «То, что я отрекся от церкви, называющей себя православной, это совершенно справедливо. Но отрекся я от нее не потому, что я восстал на

Господа, а напротив, только потому, что всеми силами души желал служить ему. (...) Я убедился, что учение церкви есть теоретически коварная и вредная ложь, практически же собрание самых грубых суеверий и колдовства, скрывающее совершенно весь смысл христианского учения: (...) Бога же – духа, Бога – любовь, единого Бога – начало всего, не только не отвергаю, но ничего не признаю действительно существующим, кроме Бога, и весь смысл жизни вижу только в исполнении воли Бога, выраженной в христианском учении (...)».

Тобто Толстой вилучив російське православ'я з християнства.

До церковного переслідування долучився й народ, за якого так уболював російський геній. У своїй відповіді Синоду Толстой цитує такі глибоко «християнські» вислови: «Теперь ты предан анафеме и пойдешь после смерти на вечную муку и сдохнешь, как собака. Будь проклят, старый черт... Если правительство не уберет тебя, мы сами заставим тебя, прохвоста, замолчать». Люди на



З фондової колекції
НАЦІОНАЛЬНОГО
ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОГО
ЗАПОВІДНИКА
«ГЕТЬМАНСЬКА СТОЛИЦЯ»

вулиці говорили йому вслід:
«Вот дьявол в образе человека».

Толстой помер без причастя.
«Та станція. Той поїзд. І останні /
його слова: «тікати... доженуть...», –
написано в «Алеї Тиші» Ліни Кос-
тенко.

А в сьогоднішній Росії Тол-
стой – не лише віровідступ-
ник, а й... екстреміст. Рішенням
Ростовського обласного суду від
11 вересня 2009 року Лев Тол-
стой – «мужчина 1828 г. рожде-
ння, русский, женатый, место
прописки: Ясная Поляна Ще-
кинського р-на Тульської обл.» –
визначений як «противник Рус-
ского Православия», а цитована
вище його відповідь Святій-
шому Синоду зарахована до ек-
стремістських матеріалів. Той самий
вердикт виніс і Кіровський
суд у Єкатеринбурзі: визнав Тол-
стого екстремістом.

На столітній ювілей ана-
феми – в лютому 2001 року –
правнук графа Толстого Владі-
мир Толстой, під чийм віданням
перебуває Музей-садиба пись-
менника в Ясній Полянці, звер-
нувся письмово до Патріарха
Московського і всія Русі Алек-
сія II з проханням переглянути
відповідний синодальний до-
кумент. У неофіційному теле-
інтерв'ю Патріарх відповів, що
перегляд можливий, однак
лише за умови, що людина змі-
нює свою позицію... Толстой та-
кої можливості вже не мав.

Звичайно, Патріарху Алек-
сію II видніше. Всезнаюча була
особа. Бо перед тим як узяти на
себе високу патріаршу місію, як
свідчать архівні матеріали й до-
слідження відомого дисидента
Васілія Мітрохіна та політолога
Крістофера Ендру, працював
як... «агент Дроздов».

Тому треба конче перейме-
нувати площу Льва Толстого,
наприклад, на площу Чекістів.

І привітати Патріарха Кі-
ріла мав би один із керівників
партії «Русский блок», який у
Луганську на святкуванні 140-
річчя з дня народження Лені-
на виступив із незабутнім
гаслом: «С нами Путин, Ленин
и Христос!» Кремлівська іє-
рархія «месій».

Одна лише проблема: сотні
вулиць Леніна і Сталіна, так само
як проспект Путіна в місті Гроз-
ному, – ведуть у топографії май-
бутнього в одному напрямку: в
безнадійно глухий кут. ■



Повну версію
читайте
на сайті
<http://ut.net.ua>

newton
ДИВОВИЖНИЙ СВІТ

Зустрічайте! Дивовижні знижки!



159 грн
Нова ціна

266 грн
Стара ціна

КАНЦЕЛЯРСЬКИЙ НАБІР
"ЗЕЛЕНІ ЧОЛОВІЧКИ"



599 грн
Нова ціна

1299 грн
Стара ціна

ВІБРО-АКУСТИЧНА
КОЛОНКА «I-mu T2»



259 грн
Нова ціна

453 грн
Стара ціна

КОМП'ЮТЕРНА
МИША "ЗЕБРА"



199 грн
Нова ціна

279 грн
Стара ціна

ВЕБ КАМЕРА
"КІНО"



159 грн
Нова ціна

259 грн
Стара ціна

СУМКА-РАДІО
"ДИСКО"



359 грн
Нова ціна

485 грн
Стара ціна

БУДИЛЬНИК ЩО
ТІКАЄ "Clocky"



299 грн
Нова ціна

498 грн
Стара ціна

ТАБУРЕТ "СУШІ"



599 грн
Нова ціна

999 грн
Стара ціна

USB ХАБ "МОТОР"

Та багато іншого ...

В Інтернет-магазині NEWTON
www.chudesa.com.ua
ціни нижчі на 5%!

Адреса магазинів NEWTON:

- ТЦ Галерея подарунків «Новий проїзд» [044] 587-67-09
- ТРЦ «Караван», передкасова зона [044] 207-48-07
- ТРЦ «DREAM TOWN», 2-й поверх [044] 331-47-76
- ТВК «Глобус», 1-ша лінія [044] 371-18-79
- ТРЦ «SKY MALL», передкасова зона гіпермаркету «Ашан» [044] 495-49-76
- Корпоративні та оптові продажі [044] 585-97-29

Знижки діють з 20.04.2010 р. до 31.12.2010 р.

«Як побачите Табачникова, то заплюйте йому всю його собачу морду!»

Чому Тарас Шевченко не поселився в Україні?

Автор:
Володимир Панченко

Вирушаючи влітку 1859 року в Україну, Тарас Шевченко розраховував, що пробує там п'ять місяців, а потім і зовсім поселиться на рідній Черкащині. Проте поїздки довелося перервати і повертатися до Петербурга. Причому не зі своєї волі...

«ОЖЕНІТЬ, БУДЬТЕ ЛАСКАВІ!»

У клопотанні, адресованому Правлінню Імператорської Академії мистецтв (5 травня 1859 року), Тарас Шевченко просив видати йому посвідку на проїзд у Київську, Чернігівську й Полтавську губернії з метою «поправлення здоров'я і рисования етюдів с натуры». Проте в листах до друзів поет був відвертішим і зізнавався, що хоче облаштувати своє «бурлацьке» життя: оженитися, купити ділянку землі над Дніпром, збудувати хату... Всі ці наміри мали бути реалізовані влітку 1859-го.

Шевченко готувався до поїздки ще з осені. В листопаді 1858 року він просив Марію Максимович: «А ви, мабуть, уже і забули мою просьбу? То я вам нагадаю. Я вас просив, щоб ви мене оженили. Оженіть, будьте ласкаві! А то як не ожените, то й сам Бог не оженить, так і пропаду бурлакою на чужині. На те літо, як Бог pomoже, я буду в Києві і на Михайлівій горі, а ви там де-небудь під явором або під вербою і поставте

мою завітчану княгиню, а я піду погулять та й зострину її».

Проте виїхати з Петербурга Тарасові Шевченку було непросто, оскільки він перебував під суворим поліцейським наглядом. Знадобилося кілька тижнів, щоб бюрократичний «ланцюжок», яким помандрувало Шевченкове клопотання, добіг кінця. Віце-президент Академії мистецтв Фьодор Толстой просив відповідного дозволу в міні-

ДУМИ МОЇ,
ДУМИ...
Так виглядав
Тарас
Григорович
у 1859 році,
під час опису-
ваних подій

стра імператорського двору, відзначаючи при цьому Шевченкові «успехи в гравировани на меди иглою», а також його бездоганність щодо «поведення и образа мыслей». Виконувач обов'язків міністра, з 1867 року член Комітету у справах книгодрукування Александр Адлерберг, своєю чергою, звертався до начальника III відділення Васілія Долгорукова, і той не заперечував («препятствий нет»). Проте



розпорядився встановити за Тарасом Шевченком жандармське спостереження, коли той прибуде в Україну. Зі свого боку, петербурзький обер-поліцеймейстер генерал-майор граф Пьотр Шувалов звернувся до київського губернатора з проханням, щоб за Шевченком було встановлено суворий – таємний! – поліцейський нагляд. Відповідні розпорядження земським справникам та городничим губернатор зробив, тож Тарас Шевченко потрапив під опіку одразу двох відомств. Кожен його крок мав відстежуватися. Доповідати належало по відомчій вертикалі, щоб, у разі чого, вживати необхідних заходів. І заходи таки знадобилися, причому дуже швидко.

ВАРФОЛОМІЙ

Плани щодо купівлі ділянки землі для будівництва хати Шевченко пов'язував зі своїм троюрідним братом Варфоломієм, теж Шевченком. Позналилися вони ще 1844 року, під час одного з приїздів поета до Кирилівки. Вибившись із кріпаків, Варфоломій служив тоді в конторі пана Енгельгардта. Був він «чоловіком письменним і тямуцим» (Пантелеймон Куліш). У Кирилівці Тарас читав йому вірші, уривки з поеми «Кавказ». «Я слухав, притаївши дух; волосся у мене піднялося дибом», – згадував родич поета.

Тепер, улітку 1859-го, він служив управителем у князя Павла Лопухіна в Корсуні. До нього й приїхав Тарас Шевченко і прожив у Корсуні майже два місяці. То був час відчайдушних Тарасових спроб здійснити свою мрію про хату над Дніпром та одруження. Неодмінна умова – «щоб Дніпро був під самим порогом, з невеликим ліском». Що ж до нареченої, то дівчина мала бути «дочкою українка, проста, не панського роду, сирота і наймичка».

Почалися пошуки місцини над Дніпром. «Незабаром і знайшли ми таке місце, й справді чудове! – згадував Варфоломій Шевченко. – Над самісіньким Дніпром, з невеликим ліском». Земля, уподобана Тарасом, належала поміщику Никодиму Парчевському, чий маєток розташовувався в селі Межиріч. Тож тепер треба було вмовити

власника продати ділянку і зайнятися оформленням купівлі.

РАПОРТ

Та ось у середині липня 1859 року київський губернатор Іларіон Васильчиков отримав від черкаського справника Василя Табачникова секретний рапорт (датований 15 липня), у якому йшлося про інцидент, що стався в селі Пекарі біля Канева за п'ять днів до того. Тарас Шевченко приїхав туди оглянути ділянку на горі Мотовилівщина, яку мав намір купити. Разом із поетом були управитель Межиріцького маєтку Вольський, землемір Хілінський, «варшавський житель Молендський», якийсь Козловський, а також селянин Тимофій Садовий. А далі, за словами Табачникова, сталося ось що: «По виборі места для дома начал Шевченко потчевать водкою, которой было распито две кварты, потом, показывая Садовому оторванный тут же от липы лист, Шевченко спрашивал его по малороссийски – кто это дал? И когда отвечал Садовый, что бог, – то Шевченко отозвался: дурак ты, веруешь в бога, и затем прибавил – Бог, Саваоф, пусть он поцелует меня ... (указывая на заднее место), затем назвал Божию Матерь покрывкою, выказывая свое верование в одного Иисуса Христа. Крестьянин Садовый начал креститься и уклоняться от такого рассказа Шевченки, тогда Шевченко бранил его словами: старый собака, невера и прогнал от себя».

Наприкінці рапорта справник Табачников інформував губернатора, що він дав розпорядження «оставить Шевченка в квартире пристава з стана под особым надзором». Як черкаський справник дізнався про пригоду біля Пекарів? По-перше, стежити за Шевченком він мав «по службі». А по-друге, інцидент отримав розголос: поповзли чутки, що Шевченко начебто говорив якісь протиурядові речі (мовляв, «не нужно ни царя, ни панов, ни попов»). Тож Табачников прибув на місце події і взяв відповідні свідчення в тих, хто 10 липня був поруч із петербурзьким гостем.

АРЕШТ

А що сам Тарас Шевченко? Наступного дня після огляду ді-

лянки і «примочування» першого успіху, не підозрюючи лиха, він подався в Городище до Платона Симиренка, відвідав родичів у Кирилівці, потім повернувся до Корсуня. Треба було завершувати справу з купівлею землі. Шевченко сподівався, що після розмови з Парчевським він незабаром заїде в Гирявку до своїх добрих друзів Лазаревських, а тоді вже вирушить до Петербурга. Усе ж начебто складалося добре...

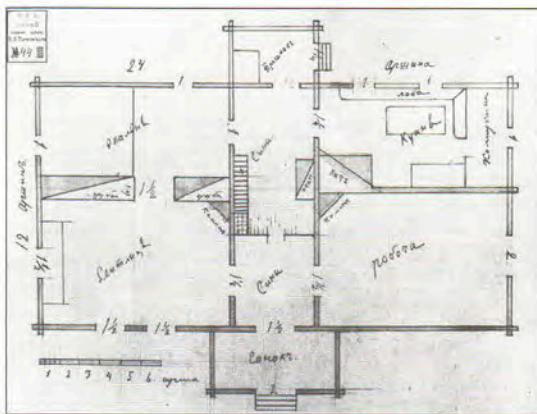
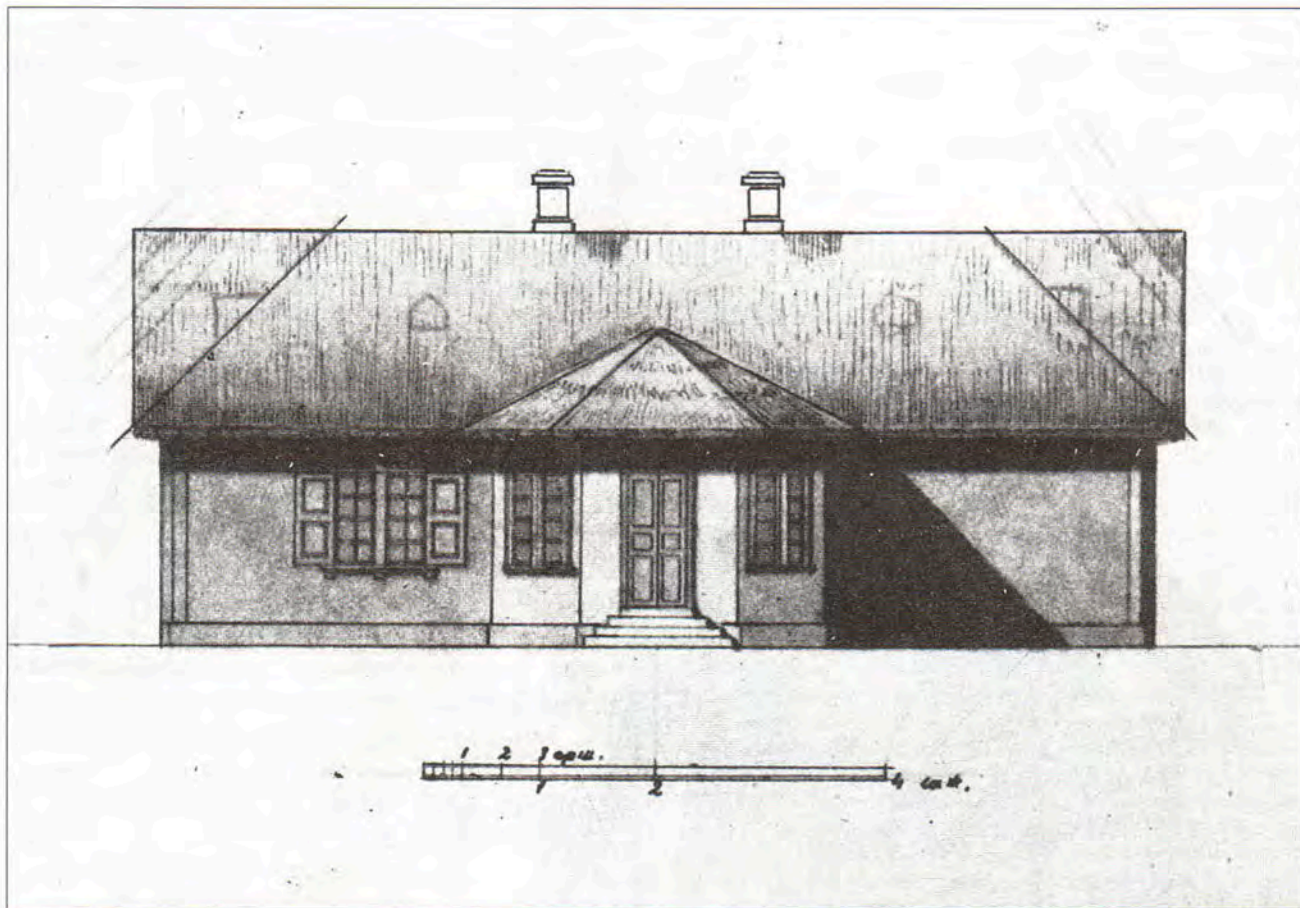
13 липня Шевченко був у Межирічі – саме тоді, коли Табачников збирав свідчення про його «богохульство». Не дочекавшись Парчевського, до якого вже дійшли недобрі чутки про те, що сталося на його «території», Тарас подався до Максимовичів на Михайлову Гору. Того самого дня його й затримали. Шевченко ще не встиг дійти до домівки господаря, як його наздогнав становий пристав із кількома десяцькими й тисяць-

ШЕВЧЕНКА НАЗДОГНАВ СТАНОВИЙ ПРИСТАВ ІЗ КІЛЬКОМА ДЕСЯЦЬКИМИ Й ТИСЯЦЬКИМ. ВИКОНУВАВСЯ НАКАЗ ТАБАЧНИКОВА

ким. Пристав, як ми вже знаємо, виконував розпорядження черкаського справника Табачникова. Шевченка доставили в містечко Мошни, не пояснивши причини затримання.

Усе з'ясувалося тільки наступного ранку, коли в Мошни приїхали Табачников і жандармський офіцер Александр Крижицький. «Мне сказали, что будто бы я в местечке Межиричи в нетрезвом виде богохульствовал, – пояснював трохи згодом Тарас Шевченко. – Меня это так изумило и рассмешило, что я не нашел нужным объясняться с ними, когда же жандармский офицер сказал, что он донесет об этом киевскому генерал-губернатору, то я тут же просил его взять меня с собою в Киев, так как он в тот же день отправлялся туда, в чем он мне отказал, якобы за неимением места в экипаже».

Кілька днів Шевченко був змушений провести в Мошнях під наглядом. Дізнавшись про



ОМРІЯНА ХАТА. Креслення Тараса Шевченка – так він уявляв своє майбутнє житло на Канівській горі біля Дніпра

халепу, в яку він потрапив, Платон Симиренко і Варфоломій Шевченко приїздили в Мошни, щоб підтримати поета, і їм це вдалося: зі становаї квартири Тарас Григорович перебрався поближче до домівки Івана Ягницького, управителя маєтку Міхаїла Воронцова. Тепер він міг спілкуватися з новими знайомими, блукати розкішним воронцовським парком у Мошногір'ї.

Поки рапорт справника розглядали по інстанціях, Та-

бачников відвіз Шевченка до Черкас, потім знов повернув у Мошни... Так тривало аж до останніх днів липня. З моменту «страшного богохульства» минуло майже три тижні. 30 липня поета нарешті доставили до Києва, де й мала вирішитися подальша Шевченкова доля. Генерал-губернатор князь Ілларіон Васильчиков доручив чиновникові з особливих доручень Марку Андрієвському допитати Шевченка й «удостоверитися в образе мыслей его». А Тараса тим часом узяв на поруки київський священник Юхим Ботвинівський, який мешкав у своєму будинку поруч із Софією, в Георгіївському провулку. На якийсь час там поселився і Тарас Шевченко.

АНДРІЄВСЬКИЙ

Шевченкові нарешті пощастило. Марко Андрієвський виявився людиною розумною і прихильною до поета. Можливо, він знав його вірші. Принаймні розумів, із ким має справу.

6 серпня, після розмови з Андрієвським, Шевченко написав пояснення, у якому виклав перебіг події, що спричинила скандал. На його версії варто зупинитися детальніше. «Землемер, взявши с собою двух рабочих, ... приехал на место, но не успел он кончить измерения, как приехал к нам брат управляющего и привез с собою родственника землемера, какого-то Козловского во фраке и белых перчатках, – пояснював Тарас Шевченко. – Увидев такого франта между гор и лесу, я невольно захохотал и долго еще продолжал посмеиваться над ним; заметив же, что он не умеет отвечать на шутку шуткою, я попросил у него извинения и, окончивши работу, пригласил его закутить под липу, здесь же находились и два рабочие (так у тексті пояснення. – Авт.) и, вероятно, слышали наш разговор, но сколько они его понимали не знаю, потому что мы разговаривали по-польски. ...Во время завтрака г. Козловский завел со мною какой-то богослов-

ський розговор на польском язъке; чтобы прекратитъ этотъ розговоръ, я ему сказалъ по-русски, что теология безъ живого бога не в состояннн создатъ даже этого липового листка, и при этомъ вырвалъ листокъ изъ липы и показалъ ему. Козловскій замолчалъ, минутъ несколько спустя онъ обратился ко мнѣ вопросомъ на русскомъ язъке: какъ я думаю о матери Иисуса Христа. Подобный вопросъ меня смутилъ и, не зная какъ отвѣчатъ ему на него, я в свою очередь его спросилъ, что он самъ думаетъ о Пречистой девѣ. Онъ такъ долго искалъ отвѣта, что я, не дождавшись его, в нетерпѣннн сказалъ: передъ матерью, родившею намъ Спасителя, который пострадалъ и умеръ за насъ на крестѣ, мы все должны, какъ истинные христiane, благоговетъ, иначе, если бы она не родила его, она была бы обыкновенная женщина».

Це головна, центральна частина Шевченкового пояснення. Як бачимо, він не став заперечувати самого факту «богословської» суперечки. Як і того, що відбувалася вона за чаркою горілки «під липою». І можна тільки гадати, наскільки адекватно викладено суть інциденту в свідченнях, зібраних Табачниковим, і в Шевченковому поясненні, написаному для Андрієвського. Шевченко вважав, що «вся эта история произошла вследствие бессильного мщения г. Козловского». Його здивована реакція на звинувачення в богохульстві («меня это изумило и рассмешило...») може означати, що в свої слова про Богоматір він вкладав зовсім не те, що в них почули інші. Хоча, звісно, суперечка є суперечка, так само як чарка є чарка: якась двозначність, різкість, епатаж у тому, що казав Тарас Шевченко, цілком могли з'явитися.

«Стосунки» Тараса Шевченка з Богом, якщо виходити з його поезії, – річ винятково важлива й складна. Тут же йдеться про специфічну побутово-життєвську ситуацію, яка навряд чи щось прояснить у цій темі. Важливо пам'ятати інше: через якісь три з половиною місяці Шевченко напише поему «Марія», сюжет якої побудований на біблійній історії Марії та

Ісуса Христа. У поемі Богоматір овіяно авторським благоговінням. Зрештою, про благоговіння Шевченко писав і в своєму поясненні Андрієвському. Щось із поетових думок на цю тему, напевно, пробилося і в його суперечці з Козловським. Тільки ж які це неоднакові ситуації: поет у буденному житті і він же, поет, у ту священну мить, коли його покликав до себе Аполлон!

Чиновникові з особливих доручень Андрієвському Шевченкових пояснень було цілком достатньо, щоб підготувати генерал-губернатору доповідну, яка, по суті, вигороджувала поета.

РОЗВ'ЯЗКА

Фактично скандал було зам'ято. Генерал-губернатор запросив до себе поета і порадив йому їхати до Петербурга. Назавжди. Варфоломій переповідав (з уст Тараса), що слова при цьому були сказані майже співчутливі: у столиці «люди освічені і не чіпляються до дрібниць, бажаючи вислужитися за рахунок свого ближнього».

Тарас Шевченко ще не знав, що відтепер йому заборонено поселятися «в здешнем крає». Повернувшись до Петербурга,

він писав Варфоломію листи, в яких і далі обговорював тему кушівлі ділянки землі й будівництва хати. Він усе ще мріяв: «Мені й досі сниться Дніпро і темний ліс попід горою». Згадував і про одруження. У Корсуні йому, виявляється, впала в

СПРАВНИК-ВІРШОТВОРЕЦЬ БАНАЛЬНО МСТИВСЯ. ГРАФОМАНИ – НАРОД ЗЛОПАМ'ЯТНИЙ

око Харитина Довгополенко, 18-річна кріпачка князя Павла Лопухіна. І Варфоломій Григорович таки пробував умовити її вийти заміж за Тараса Шевченка. Дівчина, однак, відмовила: застарий...

У цій історії можливий епілог. Шевченко пам'ятав, хто його вирятував. Якось переслав до Києва Іванові Сошенку офорт своєї роботи і попросив його: «Андрієвському сам занеси рисунок і гарненько поклонись йому од мене».

А на Табачникова був лютий. Пишучи листа Олексієві Хропалу, управителю і родичу Платона Смирєнка, не стримався і додав у P.S.: «Як побачите Табачникова, то заплюйте йому всю його собачу морду» (26 листопада 1859 року).

І вже зовсім несподіваний штрих до історії з арештом Тараса Шевченка додав його добрий приятель і земляк Феофан Лебєдинцев. Виявляється, черкаський справник Василь Табачников писав вірші! І він навіть показував їх Шевченкові (вочевидь, у Черкасах), сподіваючись на приємний для себе відгук. Проте вийшло все навпаки: «Тарас, – згадував Феофан Лебєдинцев, – прослухавши один чи два вірші і бувши у веселому настрої, взяв із рук справника зошит його віршів, поклав назад у шухляду, з якої їх було вийнято, і, замкнувши на ключ, викинув ключ у розчищене вікно». Сцена не була німою: справник і поет обмінялися гострими репліками.

Виходить, ображений справник-віршотворець банально мстився своєму «кривдникові»? Цілком можливо. Графомани – народ злопам'ятний. ■

СВАХА.
Портрет
Марії
Максимович,
яка шукала
Шевченкові
наречену





СЕСТРИ ПО НЕЩАСТ

У навколomuзичних колах закріпився стереотип, нібито між роком і попсою є непримиренна ворожнеча. Насправді це єдиноутробні родичі, принаймні в умовах вітчизняного музичного недоринку

Автор:
Павло
Нечитайло,
лідер гурту
«Пропала
Грамота»

Сучасний український музичний процес – доволі дивне звірятко. Якщо поставити його поруч із братами і сестрами по виду, він надто сильно різнитиметься за цілою низкою ознак. Не секрет, що більшість галузей вітчизняної культури та економіки далекі від їхніх аналогів у Старому Світі або Північній Америці. Проте якщо тенденції в економіці можна порівняти з процесами, що відбувалися в певних країнах Африки наприкінці ХХ століття, то український шоу-бізнес – це цілком оригінальний монстр, якому важко дібрати аналоги. Якщо розглядати нашу музичну індустрію в зооморфному ключі, у її зовнішньому вигляді виділятиметься лише одна частина тіла – попа, або ж поп. Ні, я не збираюся зазіхати на лаври лідера «ДДТ» Юрія Шевчука, адже боротьба з вітряками не належить до моїх зацікавлень. Хочеться, в міру своїх потужностей, розібратися в ситуації.

АРЕАЛ ПРОЖИВАННЯ – ТЕЛЕВІЗОР

Безперечно, поп-галузь є найприбутковішою у світовому шоу-бізнесі, але і джаз, рок, електронна музика, world-music почуваються досить упевнено. Навряд чи Taraf de Haïdouks, B.V. King, Radiohead чи Apparat страждають від відсутності концертів, ефірів та гонорарів. Регіональні музичні утворення, популярність яких не виходить за межі окремої країни, достатньо комфортно існують на вершині гігантської піраміди: лейблів, медіа, агентів, клубів та фестивалів. Якщо

ти не повний невдаха, за рахунок музичної діяльності можна виживати навіть у країнах колишнього Варшавського договору, і це в умовах жорстокої конкуренції.

Том Вейтс згадував, що йому доводилося займати чергу о 7-й ранку, щоб мати можливість 15-хвилинного виступу в клубі. За кілька місяців він уже виступав на розігріві у Френка Заппи. І все тому, що в Америці є такі клуби, граючи в яких ти можеш наступного ранку прокинутись у туровому автобусі із зіркою. Натомість у нас вранішні черги юні таланти займають на телеконкурси. А яка музика там культивується? Який у нашому телевізорі домінуючий жанр? Кого там показують як еталонних зразків пісенного мистецтва? Ви самі все чудово знаєте! TV нам пропагує: «одну віру, одне спасіння», один рецепт успіху, одні й ті самі надокучливі (улюблені?) обличчя. Спроби окремих медійних фанатиків довести, що «не попом єдиним», були марними. Доля журналів «Галас» та «Нота», нечисленних музичних телепрограм, низькі рейтинги Enter-music, переформування низки радіостанцій нібито резюмують, що лише поп-музика має право на широкий медійний простір. Закон українського шоу-бізу простий: якщо тебе немає в телевізорі, тебе немає ніде. Ця проблема тісно переплетена з іншим учасником процесу – споживачем, про що піде мова нижче.

Ось, наприклад, захотів угорський хлопець грати death-core, спробував, добре виходить. Однотумців-музикантів зібрав, записав демо. Поїхав на один фестиваль, другий-третій,

укріпився, змужнів. Його логічний наступний крок – контракт із лейблом, або агенцією. І якщо його команда цілеспрямована, працелюбна, талановита та оригінальна, вона знайде можливості для реалізації. Раптом не вийде, самі знаходитимуть можливості для розкрутки через мережу спеціалізованих закладів (клубів, видавничих компаній). Важко, але не безнадійно, бо працює система. У нас поза телевізором можуть професійно виспікувати лише реліктові соловейки. Якщо «там» є клуби та мас-медіа, що обслуговують нішеві жанри, то у нас їх катма.

ЩО ВОНІ ІДЯТЬ: ОСОБЛИВОСТІ ХАРЧУВАННЯ

Ну добре, нехай редакторам і засновникам більшості мас-медіа здається, що цицько-дупо-поп – єдина варта уваги субстанція. Мабуть, справа і не в смаках «ефір держачих», а в фінансових потужностях виробників музичного продукту. В Україні діє парадоксальна, викривлена схема, коли пісні та кліпи є джерелом не прибутку, а піару, а основний дохід музикант отримує з концерту, до того ж здебільшого корпоративного. Лейблів і мейджорів у повному розумінні цього слова у нас немає, музична галузь працює за давнім принципом bellum omnium contra omnes (війна всіх проти всіх). Малі підприємства та творчі тандеми (співачка – продюсер) варяться в шоу-бізнесі, як найпростіші організми у первісному бульйоні планети Земля. У розкрутку поп-проектів вкидаються шалені суми, які поволі «виймаються» з концертів, –



довгий процес, що триває роками. Альтернативні музиканти йдуть до успіху знизу, без надмірних витрат на піар та рекламу, але і в тих, і в тих шлях однаково довгий та важкий. Просто одні мають стартовий капітал, а інші – ні. Кому в цій ситуації простіше, не вгадаєш.

Заняття музикою витратне, і що вищий рівень музиканта, то більші капіталовкладення. Інструменти, обладнання, звукозапис, кліп – речі недешеві. Яким чином повертаються вкладені у виробництво гроші, крім концертної діяльності? У цивілізованих країнах для цього є рояліті: за аудіозаписи, кліпи та публічне виконання авторських творів. Усе це відстежує організація, що опікується артистом. Вона зацікавлена у прибутках, тому жорстко контролює всі публічні трансляції творів підозрілого і всіма силами запобігає спробам їх піратського розповсюдження. До недавнього часу концертна ді-

яльність там, у них, була лише одним із методів підтримки продажу альбомів. Піратство жорстко вдарило і по цивілізованому шоу-бізнесу, але в менших масштабах. Великі корпорації мають цілі відділи з боротьби з інтернет-піратством, де працюють спеціально навчені люди. Часто це колишні пірати.

Окрема розмова – виконання чужих творів у громадських закладах дозволяла або на вулиці. Те, чим у нас займається багато професійних «лабухів». За кордоном на такі речі потрібно мати ліцензію з повним переліком творів і сплачувати авторські відрахування. Звісно, таке явище, як сплата виконавцям рояліті, у нас майже не працює. Артисти самі готові заплатити, щоб їхні твори лунали на радіо та телебаченні. Все тому, що один у полі воїн. У виконанні та забезпеченні міжнародних принципів роботи музичного ринку ніхто не зацікавлений. Мабуть, поп-виконавці та представники інших жанрів на цьому фронті – по один бік барикад.

ХТО ЗАМОВЛЯЄ МУЗИКУ?

У колі моїх найближчих друзів є теорія: по всій Україні розставлені вежі, що випромінюють гніт. Ці невидимі промені культивують у нашого населення пасивність, байдужість, несмак, нехлюйство та подібні

не надто позитивні якості. Одним із наслідків вбивчої дії Веж Гніту є масова невибагливість у споживанні музичного продукту. Станіславський літературний патріарх відзначав в одному з есеїв, що влада Філіппа й Али закінчується після перетину українського кордону. Нещодавно, перетнувши митниці на пішому переході Медика-Шегині та вмовившись у маршрутці на Львів, я змушений був півтори години слухати російський шансон й улюблену групу Владіміра Путіна. На львівському вокзалі з вікон генделіків та магазинів лунав цілком ідентичний репертуар. Було б не дивно, якщо такий саундтрек я слухав деінде, але того дня фізично відчув немину-

В УКРАЇНІ ДІЄ ВИКРИВЛЕНА СХЕМА, КОЛИ ПІСНІ ТА КЛІПИ Є ДЖЕРЕЛОМ НЕ ПРИБУТКУ, А ПІАРУ, Й ОСНОВНИЙ ДОХІД МУЗИКАНТ ОТРИМУЄ З КОНЦЕРТІВ ТА КОРПОРАТИВІВ

чість поразки, знищення, ніби вибухнув останній схрон і виконано останній атентат. Доводиться читати і слухати про різні причини таких смаків широких верств рідного народу: радянська ментальність, «рука Москви», відсутність вибору. ■



які продукти мають масовий попит, у що вдягнуті люди на вулицях, як вони виглядають, то, може, їм і не потрібні всі ці звукові викрутаси, хай буде, як є? Вдома – шансончик, по телевізору поп-«фончик». Але щось узагальнювати, тим більше музичні смаки цілої країни, – справа неправильна.

Жіночі та хлопчачі сексбенди, що нав'язливо пропагуються звідусіль, такі інкубаторні, що їхнім продюсерам доводиться більше витратитися на пластичну хірургію, ніж на власне музичне виробництво. Всі ці жертви – заради ринкової впізнаваності своїх чад, адже за пісенним репертуаром це буде зробити надто складно. Кліпи, що перебувають у ротації, зірки, які дивляться на нас із відфотошоплених фото, – це глобальна ядерна атака на найнижчу чакру.

Бажання подобатися слухачеві за будь-яку ціну призводить до тотального вихолощення

не лише суміжних жанрів, а й самої поп-музики. Це або недоаренбі, або мінімальна модернізована популярна музика радянського розливу (така собі ностальгія за мезозоєм). Якщо рок, то сопливо-мармеладний,

НАШ ШОУ-БІЗНЕС – ЦЕ ГЛОБАЛЬНА ЯДЕРНА АТАКА НА НАЙНИЖЧУ ЧАКРУ

якщо джаз, то дуже солоденький, інакше ж не пустять на корпоратив, не покажуть по телевізору. Що робити і хто винен? Винні всі і працювати мають теж усі. Музиканти не повинні думати, що слухач дурніший за виконавця. Меломан має вчитися не красти, а платити за музику і поважати її творця. Якщо нехитрі закони внутрішньої дисципліни працюватимуть, можливо, з'являться люди, які вкладатимуть гроші не лише в інкубаторну попсу, а й у так звану чесну музику. «І світ ясний, не вечірній тихо засіяє...»

ПОГЛЯД ЗСЕРЕДИНИ

1. Чи можна назвати сучасну українську популярну музику одноманітною, нецікавою?
2. Чи задоволені ви українським шоу-бізнесом як явищем?

Але мені все одно важко зрозуміти, чому західноукраїнський водій віддає перевагу Міхаїлу Кругу та «Лесоповалу», а не Джо Кокеру чи Сержу Генсбуру. І водночас чому шансоньє експерси не прагнуть наблизитися у своєму звучанні до світових стандартів. Шансон та зірки російського естрадного заповідника, можливо, для певних верств українців є оригінальною альтернативою так званій сучасній вітчизняній поп-музиці. Це і є їхня остання фортеця, де вони переховуються від теле-радіо-поп-культури. Неможливо мастити всіх одним миром, але, за торішніми дослідженнями соціологічної групи «Рейтинг», поп-музика і шансон таки справді на першому місці музичних уподобань українців (32% опитаних назвали улюбленим жанром попсу, 22% – шансон).

Можливо, річ у тому, що більшості українців просто не потрібна різноманітна, оригінальна музика? Та й хто вона – ця так звана абстрактна більшість? Хоча якщо поглянути,



РУСЛАНА ЛИЖИЧКО:

1. В українському шоу-бізнесі достатньо артистів для того, щоб його не можна було назвати одноманітним. Інша річ, що такий продукт має попит лише в Україні. Щоправда, це питання часу, досвіду та соціального зростання нашого суспільства. Вже сьогодні слухач потребує і навіть вимагає дещо більшого, ніж комерційні проекти-одноденки, що не несуть нічого ні своєю музикою, ні своїми образами. Завдяки «Євробаченню» ми дізналися про талановиту і перспективну співачку Альошу. Торік на конкурсі «Нова хвиля» вистрілила не менш цікава Джамала. Сьогодні молоді артисти розпочинають свою пісенну кар'єру вже зовсім в інших умовах, ніж починали ми. На вже збудованому фундаменті вони проєктують музичне майбутнє, яке згодом буде видно звідусіль. І що вище ми піднімемося у нашій творчості, то краще буде видно нас і відповідно більше побачимо ми, щоб черпати у побаченому натхнення для успішної музики.

2. Як і будь-який інший артист, я задоволена тоді, коли мій гастрольний графік щільно заповнений концертами, оскільки для співачки найголовнішими є сцена і публіка. Коли артист відчуває віддачу – це і є запорука його розвитку та подальшої успішної творчості: нових пісень, альбомів, кліпів. Якщо мою музику слухають і люблять, то я цілком задоволена, а решта, як-то кажуть, додасться.



ОЛЕГ ГНАТІВ, «Перкалаба»:

1. Українська поп-музика – здебільшого неякісний клон російської і за поодинокими винятками – західної. Якісна поп-музика є такою тільки за ознаками поп-музики, але не за поширенням поміж української аудиторії.

2. Я задоволений тим, що всі живі й здорові, й це задоволення не залишає місця для емоцій на таке ілюзорне явище, як український шоу-біз, за що дякую Богам.



КАТЯ SHILLY відповіла цитатою з Преподобного Іоанна Синайського:

«Ртуть може служити для нас, а други, превосходным образцом повиновения: она спускается ниже всякой жидкости и никогда не смешивается ни с какой нечистотой».

DO YOU SPEAK GLOBISH?



Robert McCrum
«Globish»

Автор:
Ігор
Померанцев,
письменник

На межі двох тисячоліть у світі з'явився новий народ, що кількісно перевищив китайців. Людей цієї національності особисто я називаю гуглами, але конкурсу на назву поки що відкритий. Зате вже відомо, як називається мова, якою вони спілкуються: глобалійська (globish – від англійських global та english). Ця назва народилася в надрах інтернету 1995 року. Її обронив серйозний французький фахівець у галузі комп'ютерних технологій Жан-Поль Неррер. Віднедавна у глобалійській з'явилися дослідники. Один із них – британський літератор, журналіст, співавтор телесеріалу «Історія англійської» Роберт Маккрам. Підзаголовок його нової книжки «Globish» – «Як англійська стала світовою мовою». У Маккрама є пояснення: «Глобальна інформаційна мережа і глобальний ринок потребують глобальної мови». Виходить, що глобалізація включає в себе не тільки економіку та фінанси, а й такі побічні культурні явища, як мова. Глобалійська – мова суто функціональна. Вона дає змогу спілкуватися бізнесменам із Гонконгу з банкірами з Бахрейну і брокерами зі Швейцарії. Якщо це і перемога

англійської, то така, що супроводжується втратами і поразками. Глобалійська позбавлена культурної пам'яті та культурного словника. Вона не обтяжена асоціаціями, пов'язаними з англійською філософією, драматургією, поезією. Всупереч цьому, деякі міркування Роберта Маккрама звучать романтично: «Море не просто становить сутність англійської. Воно зробило англійців матросами, купцями, першовідкривачами, будівниками імперії. Мова і культура відобразили цей досвід і зробили англійську найвищою мовою спілкування та зв'язку». У книжці Маккрама ретроспек-

**АНГЛІЙСЬКА,
ЩО БЕЗСТРАШНО І НАВІТЬ
ЖАДІБНО ЗАПОЗИЧИЛА
СЛОВА ПІВСОТНІ ІНШИХ
МОВ, З'ЇЖИЛАСЯ
ДО ПІВТОРИ ТИСЯЧІ СЛІВ
ТА ЕЛЕМЕНТАРНИХ
ГРАМАТИЧНИХ
КОНСТРУКЦІЙ, ЩОБ СТАТИ
В ПРИГОДІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**



тивна романтика природно вживається з ультрасучасним сюрмом: молоді англійці беруть уроки глобалійської в іноземців, які опанували мовну схему, що віддалено нагадує першоджерело. Чи не парадокс це: англійська, що безстрашно і навіть жадібно запозичила слова півсотні інших мов, з'їжилася до півтори тисячі слів та елементарних грамагічних конструкцій, щоб стати в пригоді глобалізації. Чи це ще одна форма існування найпотужнішої і найбагатшої мови у світі? ■

Аватар-2

Дві години медитації над знайомим сюжетом

Повного фіаско зазнав М. Найт Шьямалан. Свого часу улюбленець критики, відомий своїм умінням мінімальними засобами створювати максимальне емоційне напруження, автор високо оціненого «Шостоого почуття», взявшись за зйомки фантастичного екшену, розчарував як любителів фентезі, так і своїх колишніх покровителів-кінознавців. Вочевидь, його специфічний режисерський талант, що не раз чудово проявлявся у жанрі, який умовно можна назвати медитативним хорором, для створення побудованого на спецефектах 3D-епосу виявився цілком непридатним. Адже якщо навіть у кульмінаційний момент і так не надто жвавої оповіді замість уже звичного для розбещених глядачів «неповторного видовища» головного героя відправляють у віддалену печеру медитувати (в буквальному сенсі), певне розчарування неминуче.

Проте за всіх очевидних недоліків (поміж яких і недолуга акторська гра, і позбавлені будь-якої дотепності чи переконливості діалоги) певна інтрига в «Останньому володарі стихій» (The Last Airbender) все ж присутня. І полягає вона в тому, що головним героєм цього фільму є... Аватар. Це чарівне слово, до речі, мало фігурувати і в назві, але спритний Джеймс Кемерон встиг викупити на нього права. Чим, відверто кажучи, забезпечив глядачам «Останнього володаря



«Останній володар стихій».
У кінотеатрах України з 8 липня

стихій» хоча б мінімальну розвагу – поки головні герої разом із режисером фільму займаються медитаціями, останні принаймні можуть зайнятися порівняльним аналізом. Тим більше що між двома фільмами справді є чимало спільного. Як і в Кемерона, Аватар Шьямалана – втілений в образ аборигенів представник певної «просунутішої» реальності, завданням якого є їхній порятунок. Ключова відмінність, проте, полягає в тому, який саме «четвертий вимір»

Анонси 3 16 липня, 18.00

«Сила Мистецтва»

Палац Мистецтв (Львів, вул. Коперника, 17)

Відкриття виставки творів із колекції Люблінського Товариства Заохочення Мистецтва стане початком спільного польсько-українського проекту, присвяченого творчому процесу останнього півстоліття. Експонуватимуться 140 праць: живопис, графіка, скульптура, інсталяції,

мультимедійні проекти, відеоарт, перформанси, фото. Це роботи 47 польських митців, зокрема Яна Свідзінського, Януша Балдиги, Мірослава Балки, Леона Тарасевича, Томаша Татарчика, Збігнева Варпеховського, Кшиштофа Зарембського, Еви Жажицкої.



16–24 липня

Одеський міжнародний кінофестиваль

Кінотеатр «Родина» (Одеса, вул. Мечникова, 104)

До конкурсної програми дебютного кінофестивалю увійдуть 15 повнометражних фільмів із різних країн світу. Зокрема, кримінальна комедія «Кондитер» (Нідерланди), французька стрічка «Мамонт» із Жераром Депардье, російська мелодрама «Дітям до 16...», чорна комедія «Колискова» (Польща). За словами організаторів, головним критерієм відбору стала наявність у картині зрозумілого і «смачного» гумору. Також глядачі зможуть переглянути ретроспективи Федеріко Фелліні, Кіри Муратової, панораму найкращих комедій Одеської кіностудії.



16–18 липня

«Куди приводять мрії»

Яворівський національний парк (с. Верещиця, Яворівський р-н, Львівська обл.)

Кожен із днів цьогорічного фестивалю буде присвячений певному музичному напрямку. У перший Drum'n Bass & Breakbeat Day гратимуть діджеї Derrick (Львів), StasON (Новояворівськ), дуєт Neutral Point (Рівне) та інші. Поміж музикантів другого Techno day – Dustin (Луцьк), техно-леді Veronika (Львів), Darmik (Івано-Франківськ). А завершуватимуть дійство Trance, Progressive, House Day з Andy Power (Київ), Grey (Чернівці) та інші. Фестиваль популяризує клубну культуру та електронну музику від українських діджеїв.



наділяє героя-рятівника силою. Якщо в Кемерона визвольна місія Аватара – трансляція миролюбним дикунам виплеканої західною цивілізацією емансипаційної ідеї універсальних прав людини, то Шьямалан із притаманним йому обскурантизмом наділяє подібною всемогутністю якийсь загадковий, проте безкомпромісний «світ духів».

Олександра Киричук

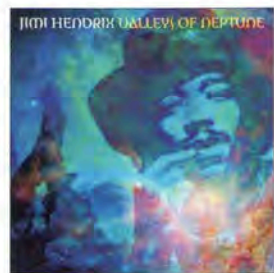
CD

Scorpions. «Sting in the Tail»

Сімнадцятий студійний альбом патріархів хард-року, найімовірніше, стане останнім. Принаймні славетні німецькі рокери з міста Ганновера вже заявили, що офіційно зібралися на заслужений відпочинок. Сцену вони покидають із легким серцем. Рудольф Шенкер із Клаусом Майне видали «на коня» не традиційну збірку «найкращого», чого слід було очікувати, а нові композиції, які вповні ілюструють дух і характер «скорпів». А це, всім зрозуміло, красиві, повільні та мелодійні балади в душі знаменитого хіта Wind of Change.

**Jimi Hendrix. «Valleys of Neptune»**

За ті роки, що минули без Джими Хендрікса, світ, здається, почув уже всю спадщину видатного музиканта, оскільки регулярно перевидавалися і студійні, і концертні раритети. Втім, нещодавно вийшов диск з архівними записами, що датуються другою половиною 1960-х. Це саме той період, коли Хендрікс змінив свій класичний склад під назвою The Jimi Hendrix Experience на модерніший Band of gypsies. Вперше записи відреставровано таким чином, що здається, ніби Хендрікса грають сучасні альтернативники.

**Slash. «Slash»**

Гітарист Guns N' Roses Слеш після розпаду гурту знайшов себе у Velvet Revolver – штучно створеному продюсерському проекті, що претендував на лаври лідера важкої сцени у США. Втім, новостворена формація не задовольнила амбіцій Слеша через постійні зміни жанрових векторів, тому він створив проект імені себе, що базується на перевірених і потужних гравцях рок-н-ролу. Це Леммі Кілмістер (Motörhead), Дейв Грол (Nirvana), Кріс Корнел (Audioslave), Ітті Поп та інші.

**16–18 липня****«Тарас Бульба»****Під мурами Дубенського замку**

(Дубно, вул. Замкова, 7а)

Один із найстарших українських фестивалів розвивається у жанрах рок, поп та етніка. Цьогоріч у конкурсній програмі братимуть участь 26 колективів з різних областей країни. Це «Аритмія» (Суми), «Чумацький шлях» (Хмельницький), Verlibena (Сімферополь), Say No Name (Ніжин), «Сонця Коло» (Київ), «Ефект метелика» (Черкаси) та інші. Крім того, під час фесту виступатимуть гурти «Ніагара», «Ауткрай», «Бастард». Хедлайнером дійства стане @Traktor – проект бас-гітариста гурту «ВВ» Олександра Піпи.

**16–18 липня****Energy Open Air industrial festival****База відпочинку «Орлятко»**
(Черкаси, вул. Дахнівська, 1)

Міжнародний open-air-фестиваль збере понад 70 команд і діджеїв з України, Росії, Білорусі та країн ЄС. Вони представлятимуть найрізноманітніші напрями електронної музики. Хедлайнерами фестивалю стануть французький проект A7IE, Severe Illusion зі Швеції та італійсько-англійська Alien Vampires, які виступатимуть на пострадянських теренах уперше. Окрім музичної програми організатори обіцяють фajer-шоу, тренінги, покази сюрреалістичного кіно, майстерні з виготовлення кібер-речей.

**17–18 липня****«Мазепа-фест»****Співоче поле Марусі Чурай**
(Полтава, вул. Нижньомлинська)

Щорічний етно-рок-фестиваль відбудеться вже увосьме. На сцені з гостросоціальними та ліричними композиціями виступатимуть Росава, Марічка Бурмака, сестри Тельнюк, «Горгішелі», «Мотор'ролла». Гурт «НеДіля» представить нову платівку Fortissimo, а київський «Ревенко-Бенд» – напрацьовану зі свіжого інструментального альбому «Серце краси». Також у заході візьмуть участь молоді гурти з Луцька, Вінниці, Запоріжжя, Сум, Харкова та Полтави (MAO Project, Great Crunch та інші).

ПРИГОДИ ГОЛЛА

Йос Стеллінг про ерос і танатос, прірву невизначеності та особливості спільного кіновиробництва

Спілкувався

Ярослав Підгора-Гвядзовський

Йос Стеллінг – один із найзнаніших в Україні режисерів некомерційного кіно, хоча у світі він є кінематографічним маргіналом якраз через те, що знімає виключно авторські фільми для вузького кола поціновувачів. Щоправда, його фільм «Душка» номінувався на «Оскара» від Нідерландів, але це нічого не означає: Стеллінг займається мистецтвом, і все, що з ним не пов'язане, йому байдуже. Популярність в Україні європейському режисерові принесли не так його чудові фільми «Летючий голландець» та «Стрілочник», як фанати, що мали стосунок до кінофестивалів і таким чином могли демонструвати фільми Стеллінга доволі широкій аудиторії. Він кілька разів приїздив до України, був головою журі на київському кінофестивалі «Молодість», тут не раз демонструвалися (повні) ретроспективи його кіно, тут він знімав свою стрічку «Душка» з Сергеем Маковецьким у головній ролі. Тепер він приїздить на перший Одеський кінофестиваль, журі якого очолив.

У. Т.: Ви знову приїжджаєте в Україну, цього разу в Одесу. Що вас сюди так тягне – друзі, на прохання яких ви зголошилися приїхати, чи, може, окрім Сильвії Хекс, яка вже нібито затверджена на роль у вашому новому фільмі, хочете підібрати інших, наших акторів?

– Здебільшого те, що мене запросив хороший друг. А також те, що,

АНДЦЯ В УКРАЇНІ

враховуючи кінематографічну історію Одеси, це місто – надзвичайно цікава локація для режисера. А для мене це ще й можливість трохи відпочити. Щодо підбору акторів... я ще остаточно не визначився.

У. Т.: Про акторів я запитую не випадково, адже попередній фільм «Душка» ви знімали з українськими акторами, в Україні та з українським продюсуванням. Отже, три роки минуло з часу виходу фільму в прокат. Які результати прокату стрічки? Три роки можна було прожити на потенційний прибуток із «Душки»?

– Я задоволений прокатом «Душки». На щастя, мої фільми зазвичай мають довге життя. Прибуток? Відверто кажучи, мені ніколи не подобалося говорити про гроші. Я думаю, це банальне запитання.

У. Т.: Так, запитання банальне, але все до нього повертається. Рік після виходу «Душки» багато хто з фанатів Стеллінга і Маковецького шукали фільм на DVD, поки його не випустили пірати. Чому «Душку» не купили українські та російські дистрибутори? Чи можна це розцінювати як провал з огляду на те, що майже всі ваші фільми, принаймні в Росії, видані? Росіяни не сприйняли вашого бачення «загадкової російської душі»?

– Я знаю, що «Душку» невдовзі буде випущено на DVD. Для цього знадобився час, бо були певні труднощі, які від мене не залежали. Дехто з росіян мав проблеми з моїм так званим сприйняттям пересічного росіянина. Але, на щастя, в Росії є чимало людей із нормальним почуттям гумору. А кінець фільму, з бажанням і пошуком Душки (прізвисько головного героя фільму. – Ред.), звичайно, має багато сенсу. Це спосіб демонстрації любові та прихильності.

БІОГРАФІЧНА НОТА

Йос Стеллінг Нідерландський режисер, сценарист, продюсер. Народився 16 липня 1945 року в місті Утрехт. Вважається одним із засновників сучасного голландського кінематографа. Його дебютна стрічка «Марікен із Ньюмейхен» одразу привернула увагу кінокритиків завдяки своєрідному авторському стилю. У 1970-х зняв фільм «Рембрандт, створено в 1669 році», який називають знаковим для фільмографії режисера. У 1980-х побачили світ найвідоміші картини Стеллінга – «Симулянти», «Ілюзіоніст», «Стрілочник». Останню стрічку разом із «Лютучим голандцем» (1995) світова критика віднесла до сотні найкращих фільмів століття.

У. Т.: Три роки ви не знімали кіно. То що ж робив Йос Стеллінг у цей час? Бавився зі своїми чотирма дітьми? Пив каву в своїй кав'ярні? Дивився кіно у своїх кінотеатрах?

– Сьогодні вранці я прочитав у газеті, що кава, хоч як це дивно, корисна для серця. Це для мене хороша новина! За винятком деяких короткометражних фільмів і моїх кінотеатрів, переважно я зайнятий своїм новим фільмом «Дівчина і смерть». Стрічку можна назвати будівництвом, і сама зйомка фактично становить лише 10% роботи.

У. Т.: Ви вже шукали для нього натуру? І, взагалі, що це буде за проект? Назва така сама, як і друга частина концерту для струнного квартету Шуберта...

– Мій новий фільм не має нічого спільного з Шубертом («Смерть і Дівчина»). Це буде вічна драма кохання, що розвивається навколо найбільших протиріч, які я знаю: дівчини і смерті. Дія переважно відбувається наприкінці XIX століття, і Антон Чехов є одним з основних її натхненників.

У. Т.: Ви знову знімаєте про двох китів філософії Фрейда – ерос і танатос... Але цікаво, які зміни за роки режисерської діяльності сталися у вашій філософії, що так збігається з фрейдизмом? Чи можете додати третій компонент – світ все ж таки на трьох китах тримається?

– Це стосується не так двох складових, як магнітного поля між ними. Як, по суті, і все в житті (що також є галуззю мистецтва): величезна прірва невідомості лежить між життям і смертю, чоловіком і жінкою, сьогоднішнім і минулим, днем і ніччю. На мій погляд, це можна назвати третьою складовою, і вона універсальна.

У. Т.: Повернімося до України – чи є з погляду голландського ре-

жисера Україна привабливою для зйомок? Останнім часом тут вирішили знімати і Жан-Клод Ван Дамм, і Каспер Ван Дін.

– Коли ми знімали в Україні, на жаль, мали фінансові проблеми, але працювали з дуже професійними і вмотивованими людьми. На мою думку, єдиною і необхідною перспективою для роботи тут є чітка й надійна угода про спільне виробництво між Україною та іншими країнами. Але зараз ми не говоритимемо про гроші.

У. Т.: Вибачте, але це наболіле питання для українського кінематографа. Ви – режисер незалежний, який знімає за маленькі бюджети. Це єдиний спосіб знімати зараз і в Україні. Як знайти ці кляті гроші, про які ніхто не хоче говорити, – пропонувати сценарій по телеканалі і телекомпаніях чи ходити по банках, як це роблять у Польщі? Що ви порадите?

– Якщо ви маєте хорошого ко-продюсера, він знайде свій шлях у власній країні. Наші контакти в Україні були здебільшого налагоджені через московську студію TVINDIE. Вона надає весь комплекс послуг. Але, можливо, варто сказати, що гроші, вкладені у фільм, не мають покидати країну – їх можна буде інвестувати у власну кіноіндустрію. Особливо у випадку спільного виробництва. З огляду на гроші й спільні виробництва протягом останніх років Україна здобула собі не такий вже й надійний імідж на Заході. І я дуже шкідую про це, бо вона багата на фантастичних людей і місця.

У. Т.: Знаю, ви збираєтеся приїхати до Одеси зі своїм старшим сином. Що хочете йому показати – нашу землю чи наших жінок?

– Я намагаюся розповісти йому про багату історію кіно в Одесі, але наразі його, здається, більше цікавлять жінки. Виховувати дітей зовсім непросто! ❏

Таємничий острів

На 10 гектарах суші в дельті Південного Бугу спресовані багатомісячні пам'ятки Північного Причорномор'я



Автор:
Андрій
Котлярчук

Фото автора

У своєму житті я відвідав багато океанічних островів: від Командорських до Канарських. І тому дивуватися з кожним разом ставало все складніше. Поки друзі не порадили мені відвідати той, що зовсім під боком, – Березань.

Він привертав мою увагу вже дуже довгий час. Березань – острів навпроти дельти Південного Бугу, лежить на прибережній міліні, що відходить на 4 км від мису Аджияск, приблизно за 13 км від Очакова. Північну та східну частини острова омивають води Південного Бугу і Дніпра, західну та південну – Чорне море. Я знав, що острів славиться давньогрець-

ким полісом, турецькою фортецею, козацькими укріпленнями, фортом часів Першої світової війни. І все це на клаптику суші менш як кілометр завдовжки! Заручившись підтримкою Академії наук України, адже Березань є частиною історико-археологічного заповідника НАНУ «Ольвія», вирішив поїхати.

АНОМАЛІЯ ПІД ОЧАКОВОМ

Мис Аджияск зустрів бурхливим курортним життям. Натовпи напівроздязнених відпочивальників повільно перетікали з пляжу на пляж. Ресторанчики зазивали південною кухнею. Однак мене цікавив моторний човен.

Колись, кілька тисяч років тому, острів Березань був півостровом, і досі його пов'язує із сушею піщана коса – тепер підводна. Кажуть, що за потреби до нього можна дістатися вброд, по груди у воді – йти лише чотири кілометри. Зізнаюся, я такого бажання не мав.

Моториста знайшов без особливих зусиль. Він лише поцікавився, чи чекають мене на острові. Бо якщо ні, він мене одразу ж відвезе назад. Мене чекали, тому я був спокійний. Уже кілька років острів стережуть озброєні карабінами охоронці. Крім того, на Березані працюють археологи, які до зайвих відвідувачів



ВАРТО ПОБАЧИТИ

Камінь Афродіти і руїни давньогрецького храму, розкопані вітчизняними археологами.

Каземати Першої світової війни, надземні та підземні споруди. Зараз зруйновані, але вельми мальовничі. Там добре ховатися від спеки.

Пам'ятник лейтенантові Шмідту – стела на тлі Чорного моря.

Маяк особливо романтично виглядає у темряві, коли блимає кораблям, що йдуть із Чорного моря у Південний Буг чи навпаки

ставляться не вельми дружелюбно.

Доки ми пливли, човняр із жалем розповідав, що торік «було добре», бо на острові воєни спалили всю траву і пересуватися стало зручно, адже протоптаних стежок мало. А цього року траву не палили, тож уся поверхня землі вкрита колючими бур'янами – не пройдеш...

Я вдивлявся в землю, що наближалася, заповнючи собою горизонт. Хоча взагалі площа острова невелика – 10 га. З півдня на північ він простягається лише на 850 м. Я передчував пригоду: зізнаюся, знаю небагато подібних клаптиків суші в

16-МЕТРОВІ ПАРУСИ. Бетонний монумент лідеру антимонархічного заклоту на крейсері «Очаків», лейтенантові Петру Шмідту. Тут його було страчено

Україні, де так щільно була б сконцентрована історія країни. Перша грецька колонія-поліс Борисфеніда була заснована тут у VII столітті до нашої ери. На острові знайдено також сліди проживання киммерійців, скіфів, греків, римлян, готів, варягів, турків, англійців і французів.

За часів Київської Русі тут була торговельна факторія київських купців, адже повз острів пролягав торговий шлях «із варяг у греки».

ПОБУТ АРХЕОЛОГІВ

Прихід нашого моторного човна не залишився непоміченим. На момент, коли він ткнувся в бе-

рег, мене вже чекали озброєний сторож і кілька археологів. Переконавшись, що прибув «свій», охоронець пішов на пост у центрі острова.

У подарунок археологам я привіз кілька упаковок прісної води, тому що на острові немає джерел. Втім, немає практично нічого: ні дров, ні пристані, ні телефонного зв'язку, навіть постійної археологічної бази, хоча південний клімат не заважає копати тут цілий рік. А про власний моторний човен археологи навіть не мріють. А що як хтось захворіє?

Археологи живуть у наметовому містечку. Кухню влаштували в підземних казематах часів Пер-



шої світової війни. Там же ховаються від полуденної спеки. Життя на острові Березань у них непросте. Прокладаються разом із сонцем о п'ятій ранку й одразу ж «по холодку» – на розкопки. Потім о восьмій годині снідають і знову копають. А в саму спеку влаштовують сієсту, після чого працюють ще кілька годин. Вечеря відбувається при свічках, під тріск цикад. Однак служителів Клію така праця не лякає, науковці лише скаржаться на музичну какофонію, що може звести з розуму кого завгодно. Щовечора всі турбази на недалекому березі починають дружно влаштовувати дискотеки. Самої музики з відстані чотирьох кілометрів не чути, проте низькочастотні удари бум-бум-бум можуть зіпсувати сон кому завгодно.

МАЯК І ФОРТ

Пообідавши з археологами, я йду на екскурсію островом. Владині на пагорбі – сторожовий пост: навів від сонця, під ним – старий стілець. Охоронець, виявляється, уважно стежив у бі-

ТУТЕШНІ
ЗНАХІДКИ.
Давньоримські
монети
початку
I тис. н.е. та
праслов'янські
прикраси
III–V ст. н.е.

нокль за моїми переміщеннями по острову.

Посередині розташувався маяк. До нього щільно приклеїлися комплекс казематів і лабіринт підземних споруд. Цей форт з'явився 1907 року. В той час острів використовували як полігон для випробування далекобійної морської артилерії. Сто років тому на острові збудували казарму й окремих будинок для офіцерів. І навіть налагодили телефонний зв'язок із материком!

Комплекс підземних споруд виглядає загадково. Звідусіль у льохи проникає розсіяне світло. Під стелею приліпилися гнізда ластівок. Навіть напівзруйнована, фортеця виглядає добротно, а метрові бетонні стіни викликають мимовільний пієтет.

Блукаючи світлим коридорами, я дивувався, чому б тут не влаштувати археологічний музей? У радянські часи острів Березань приймав натовпи екскурсантів – їм показували передусім місце розстрілу лейтенанта Шмідта. Тут функціонувала невелика пристань. А з оголошенням

заповідного статусу екскурсійне життя на острові завмерло.

У колодязі артилерійського капоніра виросло величезне абрикосове дерево. Свіжа зелень листви приємно контрастує з довшою жовтизною. Ще в радянські часи на острові випасали худобу, яка підчищала різнотрав'я. Сьогодні ж потьмянілі трави колючим килимом встеляють землю.

Піднявшись до маяка, можна побачити весь острів. Якщо стояти обличчям до моря, ліворуч буде видно обриси турецької фортеці. Коли до неї дійде черга археологів, ніхто чітко сказати не може. Адже сил ледь вистачає, щоб розібратися хоча б із найціннішою грецькою спадщиною. Можливо, Туреччина видасть грант на розкопки колишнього свого форту. Тільки ці мрії, напевно, зі сфери фантастики.

Праворуч розташований центр давньогрецького поліса Борисфеніда. Мені показують камінь, який слугував вівтарем у святилищі Афродіти. Датуються він кінцем VI ст. до н.е. На нього



ПАРУС ЛЕЙТЕНАНТА ШМІДТА

Нарешті, я попрямував до найпівденнішої точки острова – пам'ятника повсталим проти царизму морякам. Хоча його видно майже з усіх куточків Березані, дістатися туди важко. Сухі колочі трави створюють просто непрохідні хащі.

Здалеку пам'ятник справляє приємне враження – стела, спрямована ввись. Однак поблизу нього виникає болюче відчуття за нападу. Але ж колись сюди возили піонерів, щоб розповісти «про подвиг» царського лейтенанта.

Цей скельний клаптик суші в радянські часи кілька десятиліть називали островом Шмідта. Тут 6 березня 1906 року за вироком суду Російської імперії було розстріляно лейтенанта Петра Шмідта і керівників антимонархічного повстання на крейсері «Очаків». Коли Шмідту оголошили місце страти, він сказав: «Мені буде добре вмирати на Березані... Наді мною буде високе небо, навколо море – моя улюблена стихія».

Зізнаюся, коли я збирався відвідати острів, мене найменше цікавила доля найексцентричнішого офіцера Чорноморського флоту. А як ще можна назвати людину, котра, будучи потомственным моряком (його батько контр-адмірал довгий час очолював Бердянський порт), офіцером, одружився з повією? Втім, кожна епоха висуває своїх героїв. Або зрадників. Принаймні Шмідт виявився тим, хто порушив присягу. Водночас він вимагав від царя лише демократичних поступок – скликання установчих зборів...

У 1968 році на півдні острова Березань спорудили монумент

Петру Шмідту і його соратникам. Ось він – три 16-метрові бетонні стели. Здалеку пам'ятник виглядає як наповнений вітром парус.

ПРОЩАННЯ ЗІ «СПАРТАНЦЯМИ»

Сьогодні цей віддалений від людей шматок острова облюбували баклани. На уступах скель видніються гнізда, у деяких пишати пташенята. Геліт і ляскотіння крил стривожених птахів висять у повітрі. У траві шмигали сірі ящірки. Я уважно дивився під ноги, щоб не наступити на степову гадюку. Змій не помітив, зате підняв кілька гвинтівкових гільз часів Другої світової війни. Адже тут розміщувалася 85-та зенітна батарея Одеської військово-морської бази. Зенітки неабияк попусували життя гітлерівцям.

Встигаю до вечері археологів. Один із практикантів примудрився спіймати гігантського пеленгаса. Гора смаженої риби височіє посеред столу. Археологи сміючись, згадують кумедні історії. То багатоденний шторм із дощем загнав їх у підземелля, то через брак прісної води доводилося пити солонувату ропу лиману...

Сонце схилилося надвечір. З-за мису Аджияск в обумовлений час вигулькнув катер.

Я попрощався з ученими й пішов пакувати речі. З роками починаєш цінувати комфорт. У своїх поїздках я бачив, як працюють археологи в Греції, Єгипті, Малайзії, Італії й Таїланді. Мені стало прикро за спартанський побут їхніх українських колег. Залишається лише захоплюватися ентузіазмом наших людей. ■

клали дари богам, тут же різали жертвних тварин. Я не втримався і доторкнувся до вітара. Колоча прохолода піщанику голочками проникла мені під шкіру. Цьому святилищу понад дві з половиною тисячі років.

Археологи розповіли місцеву легенду, що вони торік щось там не докопали в землі. А археологи-любители, мовляв, не полинувалися заглибитися і вилили величезний золотий скарб, який із помпою було продано десь у Лондоні. Конкретних доказів цієї історії, звісно, немає. Але подібні міфи неабияк розбурхують громадськість прибережних селищ.

Про безліч тутешніх таємниць і див вам розкажуть у будь-якому очаківському шинку, тому що мешканці примор'я пишуться островом Березань. Він завжди викликав інтерес і в місцевої інтелігенції. Раніше їх вважали істориками-аматорами, а тепер назвали б чорними археологами. Систематичні ж наукові розкопки почалися 1904 року під керівництвом одеського професора фон Штерна.

РУКИ КЛЮ.
Археолог обережно виймає з глибини тисячоліть ще один історичний артефакт

Життя одне. Живи!

Феерія
мандрів

**НАЙКРАЩІ ПОДОРОЖІ УКРАЇНОЮ
ТА УСІМ СВІТОМ**

Крим – Закарпаття – Львівщина

Туризм. Відпочинок. Екскурсії. Авіаквитки.



м. Київ, вул. Гайдана, 8/9, © Арсенальна
тел.: (044) 501 01 82/83, 583 05 20
www.feerie.com.ua



№ 274V AB № 000121 від 14.02.2006

ТРИУМФ ЄВРОПИ

Приблизно на екваторі чемпіонату світу Дієго Марадона заявив, що футбол у Європі помер. На той час ситуація для європейців виглядала справді песимістично – обидва фіналісти минулого мундіалю (Італія та Франція) навіть не вийшли з групового турніру. Матчі плей-офф, однак, розставили все по місцях. У півфіналах ЧС-2010 були три європейські команди та Уругвай, який, зрештою, як на мене, незаслужено посів четверте місце. А ось цілком заслужену перемогу в Кубку світу здобула збірна Іспанії, довівши своїм європейським сусідам, що найкращими у світі можна стати і без натуралізованих іноземців. ■

Дмитро
Губенко

ЗАГРАЙ МЕНІ, ВУВУЗЕЛО!

Оце позавчора спиняє мене працівник ДАІ й каже, що я «нарушаю». А я йому відповідаю: «Нічого не «нарушаю», давайте читати правила дорожнього руху». Йдемо ми читати правила. Відкриває сержант Петренко відповідний розділ і починає читати. А там, як на зло, слово перенесене знаєте як – із рядка в наступний. І він «проізво-», «проізво-», що? – «проізвоцвенная езда», от блін... Я це до того, що, звісно, на лідерів країни треба рівнятися, особливо якщо ви працівник ДАІ, але якщо далі так піде, то вувузелою справа не закінчиться. Як усі розучаться читати, для кого тоді *Тиждень* писатиме? ■

Валентина
Кузик

ПІВЖИТТЯ ЗА ЗУБ

Моя знайома, молодий науковець, втратила зуб. Найсучасніша заміна втраченого – імплант. Його вартість – вісім її місячних зарплат. Абсолютно недосяжно. І ось вона задумалася... Може, настав час нарешті робити вибір: або йти в мексиканську середньої ланки, перетворивши написання дисертації на залишковий обов'язок, або їхати до Франції в її чудові лабораторії, куди вже давно кличуть, пропонуючи пристойну стипендію, або просто змиритися. Беззубість у молодому віці – це протиприродно. А ось беззубість інтелектуальна, ідеяна суспільства може бути навіть дуже природною. Перше, вочевидь, породжує друге. ■

Жанна
Безп'ятчук



Андрій
Лаврик

Ігор
Кручик

Андрій
Єрмоленко

КЛАСИЧНЕ

Мандрівка переповненою маршруткою до станції метро видається незвичайною, коли з вбудованого плеєра мобільного через навушники прямо на барабанні перетинки тобі транслюється «Лебедине озеро» Чайковського. Буденні обличчя і звичний ландшафт набувають якогось дивного забарвлення. Коли «Танок феї Драже» застає тебе на ескалаторі, починаєш спантеличено озиратися. Увертюра Россіні «Вільгельм Телль» перетворює поїздку в метро на справжню феєрію. «Концерт для фортепіано № 1» того ж таки Чайковського налаштує на роздуми про долю нації, і вже не зважаєш, куди кидаєш недопалок і як посилаєш «на...» випадкового перехожого, котрий запитав у тебе дорогу. ■

АМУЛЕТ «СТАЛІН»

У Сімферополі пропонують «товари для здоров'я»: амулети, мазі, креми. Серед них за 100 грн продають браслет «Сталін» із якогось химерно-космічного сплаву. Мовляв, нормалізує тиск і серце. Підприємці здогадалися перетворити на гроші міф про суперпупер деміурга, хіть деяких кримчан до комуністичного ретро. Сталін – язичницький ідол атеїстів, парторгів, клерків КДБ, котрими радянська влада заселяла Крим замість вигнаних татар. Тож, мовляв, одне ім'я «кремлівського горця» має виліковувати всі болячки будь-якого гомо советікуса. До браслета «Сталін» пасувала б як бонус безкоштовна оздоровча путівка кудись на узбережжя не Чорного, а Білого моря – на архіпелаг ГУЛАГ. Але тоді знущальний блеф комерсантів став би аж надто очевидним. ■

АРХІОЛОГІЯ

Ми граємо в різні ігри, одна з них – на виживання! Хто вижив, той і молодець! А потім кістки померлих викопують археологи, але хто вони – лезери чи прогресивні, ніхто не знає! А виживає хто? Я не знаю! Але знаходять рештки і кажуть: так виглядала прадавня людина або середньовічний лицар, і нікого не цікавить, що в нього було в голові, можливо, він був маніяком, або філософом, або місцевим божевільним! Біля нього було знайдено мідну сокирку, отже, він знатного роду, тазова кістка пошкоджена – напевно, в боях! А ви подумайте, що це просто грабіжник, який вкрав цю сокирку, і його тазову кістку пошкоджено шаленим підсрачником! І він не знатного роду! І насправді він заїжджий гастролер десь здалеку, а ці надбрівні дуги, перепрошую, ніяк не українські! ■



Покриття
183 країни,
в мережах GSM та 3G

Взяв з собою за кордон
свій мобільний телефон?
і ДЗВОНИТИ будеш всім?
Тоді для тебе ТревелСІМ!!

**Безкоштовні
вхідні**
в 71 країні,
в т.ч. Туреччина, Єгипет
та 43 країни Європи

**Вихідні
дзвінки**
в 119 країнах
в межах \$0,29-\$1,00

Експрес-Звіт:
перегляд витрат
на екрані телефону,
не потребує
Інтернет-доступу

**Варіанти
поповнення**
всі можливі



ТревелПей:
просте поповнення
за допомогою телефону
і платіжної картки,
без Інтернет-доступу

**Зручні
послуги:**
Передзвоніть Мені,
Переказ Коштів,
Локатор, тощо

**Безкоштовна
доставка**
по Україні,
на суму від 790 грн.

**Точки
продажу**
у всіх областях
України

Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід
Австрія	0,55	0,00	Італія	0,59	0,00	Туреччина	0,55	0,00
Бельгія	0,65	0,00	Кіпр	0,29	0,00	Угорщина	0,65	0,00
Болгарія	0,75	0,20	Латвія, Литва	0,39	0,00	Фінляндія	0,39	0,00
Велика Британія	0,39	0,00	Німеччина	0,59	0,00	Франція	0,59	0,00
Греція	0,39	0,00	Польща	0,59	0,00	Хорватія	0,55	0,00
Грузія	0,55	0,00	Росія	0,45	0,00	Чехія	0,55	0,00
Єгипет	0,55	0,00	Словаччина	0,55	0,00	Швейцарія	0,69	0,00
Іспанія	0,59	0,00	Таїланд	0,85	0,25	Швеція	0,39	0,00

довідка та інформація про точки продажу:
(050) 800-1001 (044) 223-8008 (098) 800-1001
w.TravelSiM.ua

кращий
дилер
2007

платиновий
партнер
2008

платиновий
партнер
2009



Стандарти безпеки встановлюємо ми. E-Class з системою ATTENTION ASSIST

Інноваційна система від Mercedes-Benz може визначити симптоми втоми і порекомендувати водієві зробити перерву, що запобігає небезпеці засинання водія за кермом. Attention Assist - частина концепції безпеки від Mercedes-Benz відтепер є стандартом для всіх моделей E-class.

Будь-ласка, замовте особистий тест-драйв у найближчого дилера Mercedes-Benz сьогодні, та дізнайтесь більше про інноваційні системи Mercedes-Benz у Вашого особистого консультанта.

14 програм фінансування покупки

Офіційна гарантія на 2 роки



Mercedes-Benz



ПРАТ "АвтоКапітал"

0 800 500 160

(Дзвінки зі стаціонарних телефонів в межах України безкоштовні)

www.mercedes-benz.ua